EL TEMPS

24/30 setembre 1990

Any VII - No. 327 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

¿Felip de Borbó-Isabel Sartorius?

Un matrimoni il.legal

Antoni Gutiérrez, secretari general de CCOO

"El 14-D pot tornar a repetir-se"

Els 100 objectius dels grups armats

En el punt de mira

© SAUL BASS & ASSOCIATES

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

Monarquia: la sagrada família

Ja fa prop de quinze anys que, al Regne d'Espanya, la monarquia és una institució sagrada: una cosa que no es pot criticar, atacar, combatre o, simplement, oposar-s'hi. No solament és inconstitucional, sinó que està lleig i mal vist. Està fora del *consens general* que manté el sistema, part per acceptació de l'herència de Franco, part per acomodació general a les condicions de la transició democràtica. En altre temps –abans del franquisme– ser republicà era pràcticament obligatori per a qualsevol grup, ideologia o persona que fóra mínimament liberal o mínimament d'esquerra. No s'estalviaven atacs a la institució, ni crítiques a la persona que l'encarnava. En temps de Franco, encara, el republicanisme era general entre l'oposició democràtica, i les crítiques a l'hereu designat arribaven sovint a l'acudit cruel i desqualificador.

De sobte, tot va canviar. No hi ha republicans –si no són marginals o exòtics– i el rei és el model de totes les virtuts. Per principi i per sistema, el tabú de "no tocar" manté tot el seu vigor: no tocar la institució, no tocar les persones, perquè fer-ho seria tant com posar en perill greu tot l'edifici de l'estat. Curiosa evolució, per la qual una institució abans menyspreada i anacrònica passa a ser imprescindible i sagrada. I en què una persona abans tan poc valorada passa a ser la suma i resum de tots els valors.

La família reial, en poc de temps, ha esdevingut la *família exemplar*: família unida, modèlica, sense taques ni fissures. La reina és model de cultura i humanitat, de discreció i amor a les arts. El rei és model cívic sense igual, garantia i protecció dels nostres drets i llibertats (la renda del 23-F ha estat ben aprofitada); i alhora home del poble, *campechano*, gran esportista, cordial i comprensiu. Fins i tot, quan cal, diu algunes frases en català. Les infantes són bones filles de família, i esperen. El *príncipe de Asturias* és tan alt i ben plantat, tan educat en idiomes, escoles, acadèmies militars i facultats, que és ja l'encarnació d'un ideal superior, inabastable per al comú dels mortals.

Ara, però, ¿què farà el príncep si es vol casar amb la xicota en qui, segons la *premsa del cor*, ha posat els seus ulls? Perquè –això no ho sabia la gent– la nostra monarquia és, en el tema matrimonial, estrictament arcaica. Ací l'hereu no es pot casar amb una Lady Di, ni amb una Fabiola, ni amb una secretaria. Ací l'hereu, si vol ser rei, s'ha de casar dins del *círculo de la Familias Reales*. Aquesta és la llei vigent, i per aquesta llei va ser rei de dret el pare de Joan Carles, i rei de fet el seu fill. Abolir aquella llei seria tant com abolir retrospectivament la legitimitat dinàstica vigent, seria oportunista, i faria lleig. No abolir-la, és mantenir viu l'arcaisme mateix de la institució. Ells s'ho faran, però ja és hora que se'n parle, obertament, de la monarquia, del seu sentit actual i futur, i de les persones de la família reial com a persones.

El mal és que, si se'n parla de veritat, potser eixiran a la llum coses poc digeribles. Com ara, una certa sensació de democràcia tutelada per un rei arribat per accident, una incòmoda sensació de *protegits* per l'únic que ha pogut (¿i l'únic que pot, encara?) frenar certs instints de les forces armades. I una molt forta sensació que la monarquia és també "garantia de la unitat nacional" d'Espanya, per exemple. Tot això, i més coses, forma part de la realitat. Per això caldria parlar-ne clarament, i després assumir-ho o rebutjar-ho, acceptar-ho o combatre-ho. Però lliurement. Sense la sensació d'estar trencant els plats ni fent una ofensa a la majestat suprema. Si algú té dubtes raonables sobre l'exemplaritat de les virtuts del rei, de la reina, del príncep o de les infantes, que ho puga dir tranquil.lament als diaris o a la televisió. I si algú pensa que la monarquia, aquesta monarquia, és artificiosa, basada en principis arcaics i caducats, que ho puga dir també. Ja embafa tant d'embadaliment, i és molt poc saludable –cívicament i políticament– la confusió entre el respecte i el culte.

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector**: Josep M. Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Joan Celià, Rafa Gil. **Rúbriques:** Àngels Barceló, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Josep M. Fonalleras, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep Sandoval, Josep M. Sanmartí. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guarner, Juan M. Játiva, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Assumpció Maresma, Josep V. Marqués, Josep Morell, Manel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vazquez Montalbán, Vicenç Villatoro. **EDITA:** Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits**: Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Anón. **Impressió**: Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 327 TEMPS

24/30 setembre 1990

PAIS

10 Miquel PAYERAS

La postura dels pacifistes.
Entrevista a Nicolau Barceló, membre del Centre d'Investigacions per a la Pau.

14 Eduard COMPANY

"No n'usem nosaltres, de policia".
Patriarques contra la droga.

17 J.M. PASQUAL

Només hi ha un Raimon Obiols.
El màxim responsable del PSC decideix el seu futur.

22 J. SEBASTIÀ P. MARTÍ

En el punt de mira.
100 objectius terroristes als PPCC.

26 Ismael L. BELDA

Cortina de fum.
La comissió contra el tràfic d'influències no ha servit per a res.

INTERNACIONAL

30 Josep MORELL

Memòries de Sud-àfrica.
Els orígens de la crispació racial.

34 U. FOESTER A. JESSHIRE

Un espia amb carnet d'atur.
Entrevista a WeRner Grossmann, últim cap d'espionatge de Stasi.

TEMPS OBERT

38 Angiola COLACCI

"Sóc novel.lista per força".
Hugo Pratt presenta la seva nova novel.la.

41 Lluís Anton BAULENAS

'El gran dictador'
50 aniversari de la pel.lícula més taquillera de Charles Chaplin.

44 Eduard COMPANY

La nit dels Cardús.
Emoció a les rodes.

47 Armand de FLUVIÀ

Borbó-Sartorius, l'enllaç impossible.
El príncep hauria de renunciar al tron.

50 Carles CAPDEVILA

Olimpic Circus.

CRÍTICA

52 Romà de la CALLE

ART
L'altra cara de l'aquarel.la.

53 Ramon MIRAVITLLAS

TELEVISIÓ
L'antimadridisme com a estratègia.

SUMARI

Any VII - No. 327- Setmanari d'informació general - 300 Ptes

54 J. Lluís SIRERA

TEATRE
Jàcara.
La professionalitat teatral d'un grup jove.

55 Joan CASAS

Tàrrega.
El balanç teatral d'una dècada de festivals.

CULTURA

61 Document inèdit d'Azorín

El dia que Azorín va fer de 007.
Un informe secret sobre la Lliga Regionalista per a Antoni Maura.

66 Jaume COMELLAS

Mozart obre i tanca el Liceu.
La temporada operística, a punt.

LLIBRES

68 Manel OLLÈ

El món segons Wasp.

CIÈNCIA

73 Francesc Josep DEÓ

Piles de mercuri.
El gran efecte nociu d'unes bateries diminutes.

ECONOMIA

78 Albert VICENT

"El 14-D pot repetir-se".
Entrevista a Antoni Gutiérrez, secretari general de CCOO.

83 Albert PUNSOLA

La Caixa, encara forta.
L'última hora en l'afer de les primes úniques.

DOCUMENT

89 Ariel KYROU

La història dels senyors de l'hombra.
Història de la bomba atòmica (i 2).

RÚBRIQUES

8 R. BARNILS P. CALDERS

Opinió

65 Joan de SAGARRA

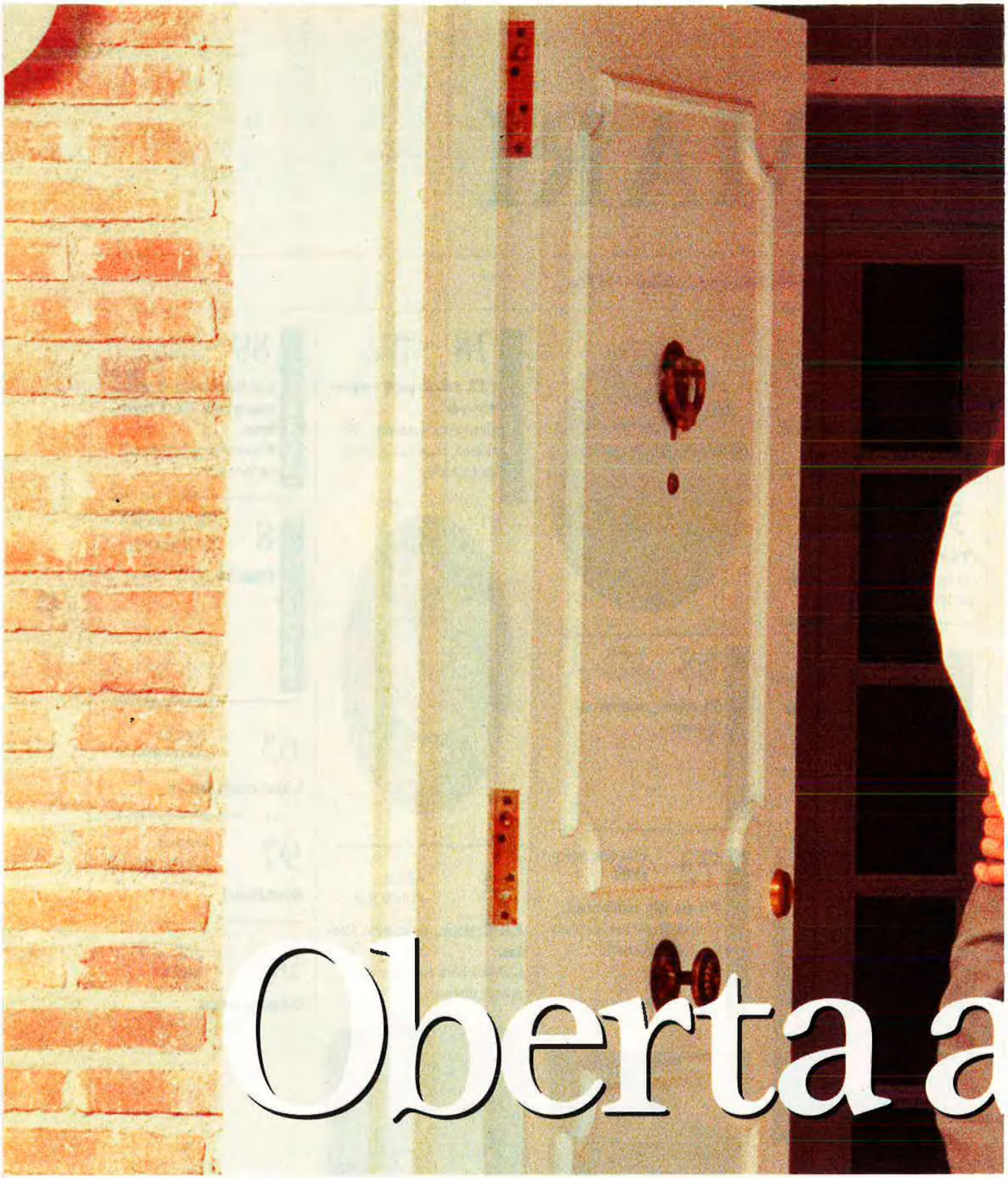
L'ou com balla

97 Josep M. FONALLERAS

Mobiliari

98 I. F. MIRA

Contrapunt

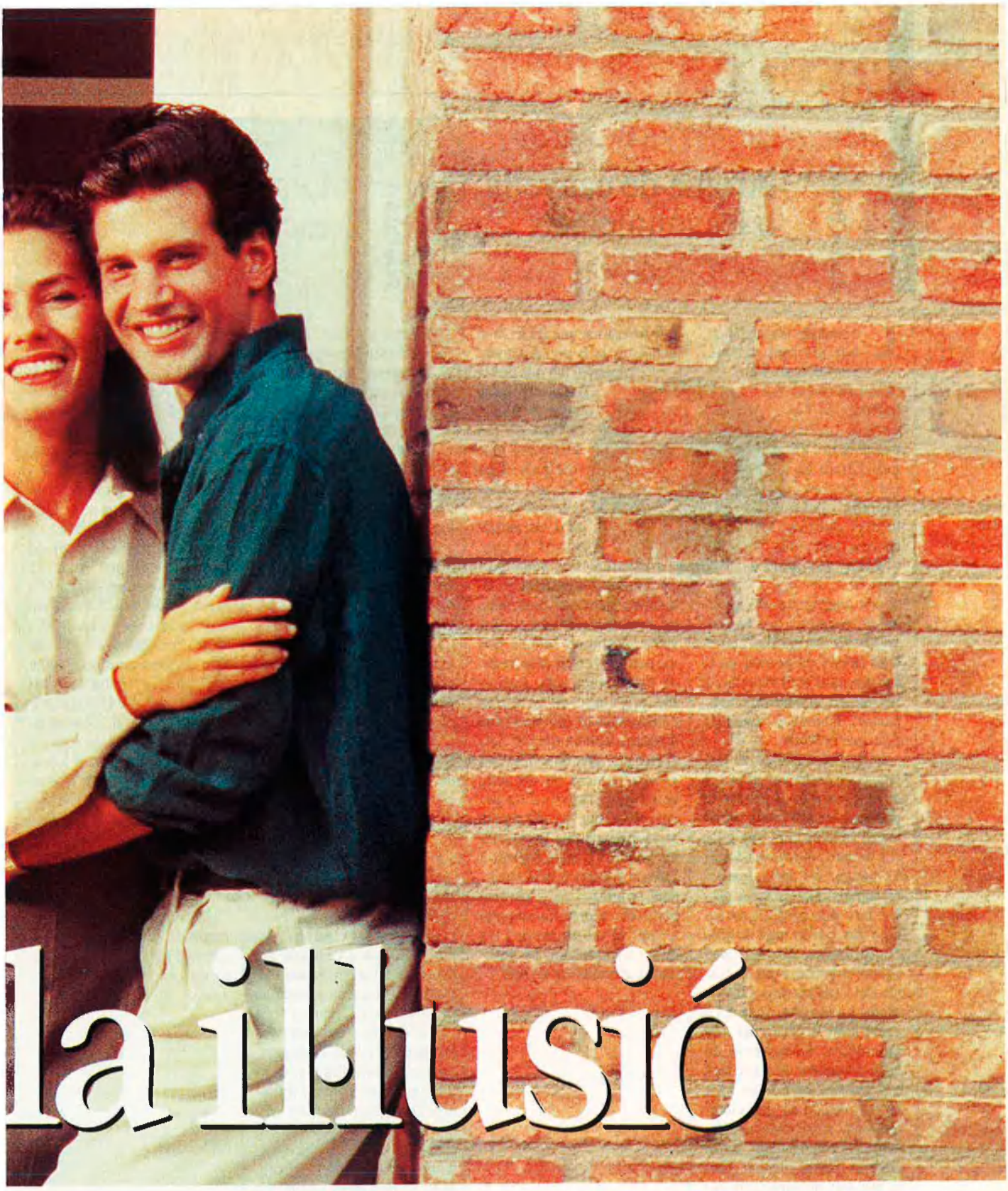
Oberta a

RCP

NEIX UNA NOVA CAIXA, amb molts anys d'experiència.

Neix de la fusió de Caixa de Barcelona i Caixa de Pensions.

Una nova entitat financera oberta a l'esperit innovador: Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona.

Una Caixa oberta als nous projectes,
s somnis de cada dia, a la il·lusió.
Oberta, sobretot, a les persones.

CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA

OPINIÓ

Ramon Barnils

Aroma de canyella a les municipals

La nodrida (escandalosa, per als més mirats) presència de ciutadans catalans i valencians en l'expedició militar espanyola al golf Pèrsic ha estat poc explotada pels nostres polítics (necessitem, una vegada més, polítics).

Vet aquí un cas de repercussió popular, i que ha provocat més reaccions al carrer, a les cases i, en general, en el cos electoral molt superiors a les que els mitjans de comunicació, limitats de dins i de fora, han reflectit.

La guerra cagarrifa els ciutadans, sobretot les mares. I si la guerra és presentada pels responsables dels moviments bèl.lics com una missió de pau, aleshores fins i tot indigna els pares, que no els agrada que els facin passar bou per bèstia grossa. Que les coses siguin més complicades que no pas aquest esquema, i que la broma del Golf no tingui res de broma tot i ser-ho, no té res a veure amb la necessitat, democràtica, de captació de vots. *Els altres*, els dos partits grossos, bé ho han fet i ho fan: des de dir que s'interessaran, sense precisar, davant dels responsables, sense precisar, per la situació, sense precisar, dels mariners catalans, sense precisar, embarcats, sense precisar; fins als que asseguren que no serà res; passant pels qui ho aprofiten per apuntar-se a un exèrcit professional (i per tant, més espanyol), i pels que asseguren que l'acte en si demostra la fi de l'aïllament espanyol (ah que no).

Diuen els diaris que ja és fixada la data de les eleccions municipals. Una de les coses que més preocupa els partits grossos és que aquestes muncipals podrien significar la fi, diverses eleccions anunciada, de les majories absolutes, arreu. Tenint en compte que els partits grossos cada vegada s'assemblen més, com és lògic, ja que en essència comparteixen els mateixos dogmes, aquesta qüestió dels ciutadans nostres embarcats *excessivament* en els seus barcos (aquí barcos, i no pas vaixells), que ha afectat la sensibilitat de tota la ciutadania votant, s'hauria, d'afegir a l'aroma filosòfica dels candidats progressistes a les properes eleccions municipals: la gent, el vot tan buscat i tan difícil d'aconseguir, ho ensumaria, afectada com n'està.

Pere Calders

Les set germanes i escaig

Escric aquestes ratlles a començaments de la primera setmana de setembre, una etapa que és de naturalesa conflictiva: marca el final de les vacances i el retorn al treball, considerat per molts en el sentit de la maledicció bíblica. Hi ha malhumor, la gent es mostra inquieta i un psiquiatre eminent ha publicat un article on afirma que es tracta d'un trastorn que pot abocar a decandiments patològics, molt perillosos per a la salut mental.

Si això ja sol passar en èpoques diguem-ne normals, no costa gens d'imaginar-nos les proporcions que pot prendre en l'actualitat, amb una situació mundial caòtica i conflictiva. Acabo de llegir a la premsa d'avui (dia 4 de setembre) que els tres vaixells de guerra espanyols enviats al mar Roig *en missió de pau*, fan cua a l'entrada del canal de Suez, hi ha empentes per travessar una mena de taquilla: han d'esperar torn entre tres naus belgues, una de danesa, sis de franceses, quatre de britàniques, dues d'holandeses i cins d'italianes. Totes elles de guerra i totes —¡que ja és coincidència!— plenes de bones intencions armades. Al mar Roig ja hi ha cinquanta-quatre navilis dels Estats Units d'Amèrica, igualment cuirassats i més ben armats que els altres, dit sigui així a grans gambades. Però ja s'entén...

L'ex-ministre de Defensa israelià Ytxhak Rabín acaba de dir textualment que "quan el xèrif nord-americà hagi imposat l'ordre al Golf, arribarà la tanda del conflicte àrab-israelià. En aquest moment, Washington voldrà apagar tots els llumins que rodegen les santabàrbares de la zona i que amenacen d'incendiar el 40% de la gasolina mundial".

En parlar de la gasolina mundial em ve a la memòria un fet per al qual, si no és cert, agrairia un desmentiment autoritzat. S'havia dit que la Hisensa espanyola aplica un impost sobre cada litre de gasolina que equival gairebé a la meitat del cost que paga el consumidor. Si és així, ¿aquest impost continua creixent en la mesura que s'encareix el combustible? Estaria bé que, per frenar la inflació, les autoritats fiscals renunciessin a acréixer l'arbitri i miressin de passar amb l'import que han aplicat fins ara. Penso que en moments així tot ajuda.

Les cartes al director han de ser el més breu possible, màxim trenta ratlles mecanografiades i han d'anar signades. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

Frivolitat editorial

Sorpresa, si més no, m'ha produït la lectura de l'editorial de la seua última revista. Sota el títol: "Iraq, les regles del joc" l'anònim autor ens presenta una visió de la crisi del golf que tracta de donar l'alternativa a aquella apareguda en alguns altres mitjans. En aquests mitjans, se'ns diu, l'operació de bloqueig que ara realitzen els països occidentals apareix com a una hipòcrita defensa dels seus propis interessos. I ací és on ve la sorpresa. ¿En quins mitjans s'ha dit això? Perquè jo no en conec cap. En la intenció de desqualificar els que únicament denuncien la hipocresia dels occidentals (que, insistesc, no sé qui són) l'autor escriu que el fet de la total unió contra Hussein és que aquest "ha fet coses que, simplement, no es poden fer. I que no havia fet ningú fins ara." Per a tractar de desqualificar els amagats enemics, utilitza frases del següent to: "dictadures, massacres i guerres sense sentit no són tan infreqüents" o "els mateixos països que ara estan contra Saddam ( ) el van armar i finançar... Aigua passada." La frivolitat amb què des d'un editorial es tracten aquestes qüestions seria suficient per desqualificar-la, però tal vegada ajude, (amb el risc de convertir-me en un "neo-progre" tal com diu l'autor) recordar que envair països i assetjar ambaixades estrangeres, els crims de Hussein que segons l'anònim redactor "són coses que, simplement no es poden fer. I que no havia fet ningú fins ara", ja ho havien fet abans molts. Afganistan o Panamà, on, per cert, hi hagué més morts que amb la invasió de Kuwait, i les ambaixades de Cuba i Nicaragua que foren no sols pressionades sinó envaïdes, són alguns exemples.

Si ara l'ONU (aquell estament on cinc països poden passar-se pel forro el que diuen tots els altres) s'ha posat d'acord a condemnar Kuwait, ha estat senzillament perquè un país com aquest ha fet el que sols altres poden fer. Kuwait ha volgut entrar en el paper de potència que, ara per ara, no li correspon. Encara que, potser, parlar de potències i papers en el món siga parlar de conceptes molt poc *moderns* i massa *progres* per al creador de l'editorial.

Jaume Peris
Rocafort (l'Horta)

No a la Televisió Valenciana en castellà

Una vegada que han aconseguit dificultar la recepció de TV3 a les nostres comarques, els directius de la denominada TVV han fet un segon pas en allò que era el seu projecte i convenciment inicials: obstaculitzar al màxim la possibilitat d'introduir la nostra llengua en els mitjans àudio-visuals públics i llançar una imatge caricaturescament deplorable del país, plena de ressonàncies folklòriques tan sols ancorades en les capes més reaccionàries de la nostra societat.

No calia una altra Aitana al País Valencià. No calia cremar inútilment i negativament els milers de milions que ens costa aquesta televisió a tots els valencians, sobretot quan hi ha necessitats socials tan urgents com ara la d'uns dispositius eficaços de prevenció i extinció d'incendis forestals.

Per tant, demanem que la TVV es convertesca en un instrument de normalització lingüística i de vertebració social del nostre país –úniques finalitats per les quals va ser creada i úniques finalitats que li donen sentit–, i exigim, conseqüentment, la dimissió immediata de tots els directius actuals de TVV que no han cregut mai en un projecte de televisió valenciana al servici del poble valencià.

El grup de la Safor

El PEN Club i les normes d'Amadeu Fabregat

En Centre Català del PEN deplora, amb indignació, la mesura presa per la direcció de TVV que pretén bandejar de les seves emissions un conjunt de paraules correctes, moltes de les quals són ben vivents i d'ús freqüent, si més no en alguns dels nostres territoris. El que és la resta, pertany al registre culte de la nostra llengua, el qual no pot ésser exclòs sistemàticament per qui pretengui servir, i no entrebancar, la normalització lingüística.

El Centre Català del PEN no deixa de considerar que, en prendre aquesta decisió, la direcció de TVV ha pogut, en la pràctica, seguir l'exemple d'altres mitjans de comunicació que igualment han pretès –potser mitjançant normes d'un ben legítim llibre d'estil– reduir la llengua per ajustar-la als trets del dialecte propi. Posar el veto a *galleda* s'assembla bastant a prohibir *espill*. Preconitzar la confusió fonètica entre *en* i *amb* pot ésser considerat l'equivalent de fer desaparèixer *per a* de l'escriptura. Sempre es tracta de la voluntat d'apartar-se de la llengua comuna.

El Centre Català del PEN manifesta doncs el seu convenciment que és urgent, no contra la vida i la persistència dels dialectes, sinó contra l'abandonisme davant la tasca de normalització, que per les vies més escaients –acadèmiques, culturals, civils i, també, en primer lloc potser, polítiques– s'afirmi la defensa de la unitat de la llengua, amb tota la seva riquesa de registres i de modulacions dialectals.

La junta directiva del Centre Català del PEN
Barcelona (el Barcelonès)

Cartes de la presó

Per fi ha sortit el llibre *Cartes de la presó* de Núria Cadenas (Narratives 3i4). Cartes que constitueixen un devessall de tendresa, d'enyorança, d'amor a la terra, a la família...

En altres ocasions, traslluei-xen ràbia, aquestes cartes. No ho trobo gens estrany.

¿Voleu dir que aquesta noia, no fa massa temps que és engarjolada? No ha comès cap crim. ¿Per què, dies i mesos a la presó, sense acabar d'aclarir res? Com a ciutadà, afegeixo la meva veu a les que demanen la llibertat per a la Núria Cadenas.

Núria, desitjo que un dia, i ben aviat, et puguem dir: "Obre els ulls". I et trobis a la terrassa de Ger.

Ramon Gualdo
Solsona (el Solsonès)

Estiu

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

EL MARÍ DE GIBRALTAR
Marguerite Duras
El Cangur, 125. 328 pàgines.

Una de les obres importants de la novel.lística francesa més destacable de l'actualitat.

EDITORIAL TRES I QUATRE

LA VEGETACIÓ AL NOSTRE MEDI
Josep Asensi i Covadonga Tirado
Papers Bàsics, 21

Un llibre que molts estaven esperant. Tota una anàlisi de la flora del País Valencià.

EDITORIAL TRES I QUATRE

ELS TREBALLS PERDUTS
Joan F. Mira
La Unitat, 135

La millor novel.la catalana des de l'aparició del Tirant lo Blanc

Editorial Empúries

DOI
Biel Mesquida
Col.lecció narrativa, 14

El nou llibre de l'escriptor mallorquí. Passions, negocis, delictes, erotisme, vida quotidiana.

La Galera

NOA
Antonio García Teijeiro
Il.lustracions de Penélope Ares
Col.lecció La Xalupa, 32

Per a nens i nenes a partir de 7 anys.

curial

CALAIX DE SASTRE IV (1798-1799)
Rafel d'Amat i de Cortada, baró de Maldà
Biblioteca Torres Amat, 6

Els mil i un aspectes de la vida social de Barcelona dins un divertidíssim dietari que és a la vegada una font històrica de gran importància.

Edicions Proa

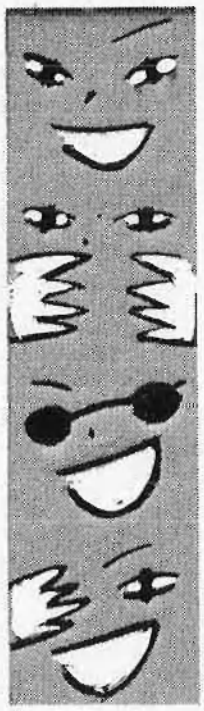
PERCEVAL
Chrétién de Troyes
Adaptació de Lluís Maria Todó
Il.lustracions de Marta Balaguer
Col.lecció El Cangur, 125. 328 pàgines

Un bon matí, el jove Perceval descobreix quatre cavallers que vesteixen lloriges brillants i elms clars i fulgurants.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

GRAMÀTICA HISTÒRICA. PROBLEMES I MÈTODES.
Joan Martí Castell
Col.lecció Biblioteca Lingüística Catalana

Una interessant síntesi dels problemes i mètodes que planteja actualment una ciència vella que aspira a rejovenir-se

TRAU LA LLENGUA

matrícula't en els grups de VALENCIÀ

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
Servei de Normalització Lingüística

international house

International house, S.A.
(Escola d'idiones)

Cursos a tots els nivells.
Professors natius, titulats.
Preparació per als exàmens de Cambridge University.
Bar, biblioteca, vídeo, disponible per a tots.
Matrícula oberta.
Els cursos comencen el dia 8 d'octubre.

Pascual i Genís, 16 - 46002 València
Telèfon: 352 06 42

PAÍS

Nicolau Barceló, la postura dels pacifistes

"Enviar tropes és una estupidesa"

Nicolau Barceló (Felanitx,1963) és membre del Centre d'Investigacions per a la Pau, especialista en qüestions d'ecologia i desarmament. És corresponsable també de l'edició de la revista *Papeles para la paz*.

Quines són les relacions que existeixen entre ecologisme i pacifisme?

—Són dues coses diferents perquè hi ha un moviment ecologista, i quasi no hi ha un moviment pacifista. En aquest sentit les relacions són quasi d'absorció. Molta gent que estava present durant la campanya de l'OTAN i campanyes pacifistes, ara o bé han abandonat qualsevol tipus de militància social o bé estan en el moviment ecologista.

Una altra cosa és la relació entre ecologia i pau. Crec que a escala internacional sobretot, la relació entre la defensa del medi ambient i el dret a la supervivència, que no hi hagi guerra, és molt clara. Per exemple, ara, aquesta crisi del golf Pèrsic està provocada per una qüestió tan transcendental com és el consum energètic, i aquest és un consum de recursos naturals no renovables, per a mantenir el nivell de consumisme occidental hi ha aquesta guerra. La relació és cada dia més estreta entre ecologia, guerra i pau, i qüestions econòmiques i polítiques en general.

—¿Quina és la relació que existeix entre el món de la investigació científica i la indústria armamentística?

—És molt forta. Es una imbricació molt forta a tot Occident i també a la Unió Soviètica. Hi ha un lligam poderosíssim i, fins i tot, el món de la investigació industrial militar s'ha convertit en un complexe capaç de fer una extraordinària pressió sobre els sistemes militars. Des de fa molts anys ja no són els militars els que demanen una arma per a cobrir una

Nicolau Barceló : "No crec en al independència de la ciència".

necessitat, sinó que els ofereixen les armes.

En aquests moments no et puc dir exactament quin tant per cent de la investigació que es fa a l'estat espanyol prové de fons militars, però estic segur que supera el 50%. Molts programes d'investigació en comunicacions, informàtica, etc., tenen en principi una utilitat militar, i després es pot utilitzar per a finalitats civils.

Jo crec que d'ençà del 1945, amb l'aparició de l'arma atòmica la ciència ha perdut la virginitat. No crec en la independència de la ciència.

—¿Hi ha una sensibilització real dels governs cap als temes ecològics i de la pau?

—A vegades pens que aquesta gent (els governs) l'únic que fan és intentar *penjar-se la medalla* del pacifisme o de l'ecologisme, i realment no són capaços d'enfrontar-se als temes. Un exemple és el cas del Mediterrrani, un cas escandalós: la Covenció de Barcelona, que ocupa tots els països del Mediterrani, quan es reuneix cada dos anys ha d'acceptar que les mesures que decidiren adoptar dos anys enrere no s'han dut a terme, i no passen d'aquí, fa anys que s'han compromès a la protecció de tota una sèrie d'espècies animals, a la reducció de la contaminació, etc., i no es fa res, ¿de què serveix que des de fa 15 anys existeixi aquesta Convenció? Dins l'actual moda ecològica –que estic convençut que tal com ha vengut se'n tornarà– hi ha molt d'apuntar-se al carro pensant en el vots.

De tota manera, crec que en cert sector de les administracions hi ha una voluntat de protegir el medi ambient, en termes molt generals. Però aquesta protecció té un problema fonamental, que és que no estan disposats a canviar l'ordre de les coses. Per exemple, no es demana (els ecologistes) un enterrament ecològic dels residus, sinó una no-producció de residus, i els governs no estan per aquesta opció.

—¿Quin és el problema més greu que té plantejat el planeta?

—El desequilibri. Això és el gran repte de la humanitat, ¿serem capaços, el terç de la població que menja i els dos terços que no menja, d'aconseguir menjar tots? ¿aconseguirem tenir un consum acceptable, sostenible i ben repartit, equilibrat i no matar el planeta? El primer problema ecològic del planeta és la pobresa, i més que la pobresa els desequilibris entre rics i pobres. No són els pobres els culpables de la crisi ecològica, sinó més aviat l'industrialisme dels rics. Moltes vegades un es demana que com és possible que el nord hagi consumit els recursos naturals del sud, i sigui el sud el que degui doblers al nord, ¿com funciona això?

—¿No hi ha, potser, un acceptació popular de l'ecologisme en la seva versió més tova, però quan es comença a plantejar mesures que suposin afectar la vida domèstica ja es considera un excés, un radicalisme?

—Crec que això que tu detectes és terriblement cert. Si hi ha campanya ecologista mal de guanyar és aquella que faci canviar els hàbits de consum de les persones. És més bo de fer convèncer un govern que convèncer els ciutadans en general. ¿Com expliques a un ciutadà que la participació espanyola en el conflicte del golf Pèrsic pot afectar el seu consum de gasolina?

És molt bo de fer fer-se soci de Green-

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____

Domicili _____ Població _____

Any de naixement _____ Professió _____ Tel. treball _____ DNI _____

Se subcriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de: 13.886 pessetes (Firma)

Amb pagament:

☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)

☐ Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc)

☐ 19.500 (Europa) ☐ 25.500 (Amèrica)

Forma de Pagament

☐ Dom. bancària

☐ Xec bancari adjunt

☐ Gir postal núm._____

La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____ Població _____

_____ de _____ de 199__

Nom i adreça del titular del compte _____ (Firma)

Els pregue que fins a nova ordre els rebutrs que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec a

☐ c/c. ☐ Llibreta Núm._____

Butlleta de suscripció

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA
Tel.: (96) 352 48 69 • C.F.A. A46/186821

peace o subscriptor del Centre d'Investigacions per a la Pau, i sentir que tens la consciència arreglada. És molt més difícil comprar bombetes de baix consum, estalviar aigua, anar en transport públic, etc.

—¿Hi ha un perill de radicalització del moviment ecopacifista?

—Sí. Fins i tot jo a vegades em deman per què els ecologistes són tan bons al.lots i per què no ha sortit l'ecoterrorisme. Crec que hi ha motius i un espai social suficient perquè apleguin grups extremadament radicals en qüestions ecològiques. Clar que fins ara les reivindicacions eco-pacifistes no només han estat de continguts, sinó que també han comportat unes formes com la no-violència.

Si sorgís (un grup ecoterrorista) no sé com podrien argumentar l'ús de mecanismes violents. Però dins, crec, de la no-violència cada vegada hi haurà ecologistes més radicals. I és que diuen que la consciència ecològica avança, i és cert, però avança molt més la destrucció del planeta.

—¿Com avalua l'enviament de tropes espanyoles al golf Pèrsic?

—És una estúpida solidaritat amb no se sap quins aliats. El PSOE, i això ho va dir Fèlix Pons fa uns dies, troba que amb aquest acte l'estat espanyol per primera vegada en molts anys ocupa el lloc que li correspon a l'esfera de les decisions internacionals. I jo això ho trob francament penós. No crec que les armes en el golf Pèrsic siguin la solució a res, pens que formen part del problema. El problema és la concentració d'armes en el Golf, i el Govern espanyol ha contribuït a aquest problema, no a la solució. Des dels EUA i des de l'OTAN hi ha hagut pressions per a la militarització, perquè en els darrers anys corrien vents molt desfavorables, vents en contra de l'augment dels pressupostos militars, en definitiva, pel militarisme. Hi ha hagut una gran dosi de dir: "veis, hem tengut un problema i nosaltres l'arreglam". És a dir, poder demostrar que la via militar encara és possible per a solucionar problemes polítics i econòmics.

És una llàstima que la projecció internacional de l'estat espanyol hagi de ser per la via militar, pel fet d'entrar a l'OTAN... Val més no internacionalitzar-se que internacionalitzar-se tard i per via militar. I aquesta solidaritat que diuen, ¿per què no l'han tenguda amb els ciutadans que pertot arreu han demanat que no s'hi enviàs res?

Miquel Payeras

Tio Manolo, el patriarca gitano del barri barceloní de la Mina

"No n'usem, nosaltres, de policia"

Al barri de la Mina, a Sant Adrià, els patriarques gitanos han declarat la guerra als traficants de drogues. El tio Manolo, el més destacats dels líders gitanos, explica a EL TEMPS les seves raons i els seus mètodes.

Per què un bon dia els patriarques gitanos declaren la guerra als traficants de drogues?

—Bé, tot va començar fa dues setmanes, arran de la mort d'un noi de quinze anys. Li van vendre droga dolenta, i la droga..., ja se sap. Aleshores, el barri es va revolucionar, que si hi havia dret, que si no hi havia dret, i diversos gitanos d'edat ens vam ajuntar i es va crear la situació actual. Vam ser catorze o quinze homes grans que vam decidir fer patrulles. És a dir, donar voltes, voltes i voltes darrere els traficants de droga, ara una casa després una altra, renyant-los i explicant-los que això no podia ser.

—D'això fa dues setmanes. ¿Com ha evolucionat des de llavors el conflicte?

—Doncs, fins ara bé. Hem anat buscant les cases on *despatxaven* droga i vam dir als traficants que això s'havia de tallar aquí, i que era l'última vegada que se'ls avisava. Perquè si els ho hem de tornar a dir, els haurem de demanar que se'n vagin del barri. Això era una calamitat, han anat matant joventut, un darrere l'altre. Avui serà un nét d'aquell home que passa, i a l'endemà un d'aquest, i a l'altre un nét meu, que en tinc molts...

—¿I la policia què fa davant d'això?

—Bé, la policia dóna voltes... Però no hi volem saber res, amb ells. És un assumpte gitano, d'herència, això de la policia; no n'usem nosaltres, de policies. Una senyora, de Barcelona, em va telefonar i va oferir-me ajuda de la policia, i jo li vaig contestar: "No senyora, no, nosaltres no n'usem, d'això". Però de totes maneres ella va dir que ens n'enviaria. I des d'aquell moment van venir cinc o sis policies, que van donar unes quantes voltes per aquí. Però això no interessa, perquè jo, gitano, li pregunto a aquell senyor: "Escolta, ¿on viu en tal?", i aquell senyor m'ho diu. Si, per contra, ve la policia, ni aquell senyor ni

ningú de nosaltres no li diu on viu *en tal*. I, davant d'aquesta situació, ¿què n'han de traure? Ara bé, a nosaltres, amb això de la droga, doncs sí, perquè som catorze o quinze gitanos vells que ens ajuntem i diem: "Som els que duem la pau del barri".

—¿I l'Ajuntament?

—L'Ajuntament tampoc s'hi fica per a res. L'Associació de Veïns ens està ajudant, han sortit amb nosaltres als carrers, fent rondes, de dia i de nit, i creiem que el tràfic de droga es pararà de veritat perquè si algú s'hi torna a posar, li parlarem seriosament.

—¿Vol dir que des que vostès van començar a patrullar, s'ha aturat la venda de droga al barri?

—Sí. I si no volen parar de vendre, pitjor per a ells, perquè aleshores entrarem ja en el càstig. Ara s'hi ha anat a bones, perquè si jo li dic a vostè: "Escolti, això no ho escrigui perquè —és una suposició— ho està fent malament". Vostè respon: "Doncs no ho faré". Si a l'endemà el veig escrivint, li diré, "ei, *compadre*". Estem en les mateixes. ¿Que no vols obeir, que vols el mal del barri? Doncs pirant, que aquí el que desitgem és el bé del barri.

—¿Com és que s'ha tardat tant en prendre una iniciativa d'aquesta mena?

—Perquè va passant una desgràcia, una altra desgràcia..., i quan succeeix un fet d'aquest caire, per molt cafre que sigui una persona, doncs ho lamenta. I, així, amb la mort l'altre dia d'aquell noi, que era un nano conegut del barri, de quinze anys, molt ben parlat amb tothom, doncs la gent s'ho ha agafat molt seriosament.

—¿Els traficants respecten els patriarques com vostè?

—Sí, sí, sí. Ens han de respectar, perquè saben que, si no, van malament. Ells són conscients que, si hi ha una baralla o qualsevol cosa, arriben quatre gitanos vells i diuen: "Tu, quiet. ¿Que no vols estar quiet? Doncs fora del barri durant tres mesos. Quan se t'hagi passat la ràbia, torna i t'hi quedaràs. Però si comences de nou, cauràs definitivament". Aleshores, és clar, han d'obeir, ¿no?

—Sí.

—I han d'obeir perquè no és pel seu mal, sinó pel seu bé. I, si entra castigant, pegant el pal, doncs això no es pot fer, perquè és un salvatgisme. I el que volem és parar el salvatgisme, tallar-lo.

—Tornant a les autoritats, ¿no creu que hi ha hagut una certa desídia per part de les institucions en deixar que la venda i el consum de droga s'estengués fins a aquest punt?

—No, perquè els nanos que es droguen no els orienta ningú. El que per a nosaltres, els grans, seria una indignitat, una cosa fastigosa, una porcada, per a ells no ho és, perquè no els orienta ningú. Nosaltres l'únic que podem fer és arribar a una casa i dir: "¿Tu tens droga? Home, que jo no, que passa que...: Ho he deixat. ¿Ho has deixat? Doncs que no torni a succeir". Perquè si torna a succeir hi entrarem obrant malament.

—Vostès han parlat de la llei gitana. ¿En què consisteix aquesta llei?

—Bé, això ve dels nostres rebesavis, i és que existeix una llei que no la compartim amb el *paio*. Per exemple, ara vostè es baralla, trau un ganivet i punxa algú. Ve la policia i jo no li dic qui ha estat. Perquè si jo ho dic, a vostè l'agafen i el posen pres. I vostè, llavors, agafa *aprensió* contra mi, i això no està bonic. I no és cosa nostra, ja no... I és una forma de fer que ja ve dels nostres ancians, i nosaltres respectem la nostra llei i sempre la respectarem.

—En aplicació d'aquesta llei, vostès poden tapiar la porta d'una casa...

—Sí, sí, sí.

—¿S'ha fet?

—No, no s'ha fet perquè no s'ha donat l'ocasió, però si arriba l'ocasió, es farà. Perquè nosaltres el que no podem és passar per davant de l'Ajuntament. Per tant, el que fem és tapiar la porta i dur les claus a l'Ajuntament. Quan aquella persona pensi tornar a fer bondat, anem a l'Ajuntament, demanem les claus i els hi tornem.

—¿Es pot parlar d'una col.laboració més o menys tàcita entre l'Ajuntament i la comunitat gitana?

—Sí, l'Ajuntament, en aquest cas, no s'ha ficat en res ni ens ha posat entrebancs. L'únic és que han vingut, a l'hora de les patrulles, i ens han preguntat si pararíem el trànsit. I nosaltres els hem dit: "No senyors, nosaltres no pararem el trànsit ni obrarem malament amb ningú". I així hem anat fent les rondes, a les tardes i a les nits, i sembla que ha donat un bon resultat.

—Si l'Ajuntament tractés d'oposar-se a les seves patrulles, a la seva iniciativa, ¿vostès com reaccionarien?

—Doncs els diríem que les fessin ells, però ell no les podrien fer, perquè no en traurien l'aigua clara. Miri, en aquest barri, jo i quatre gitanos vells més, el que diem, s'obeeix.

En canvi, ja et poden venir vint policies que ningú no els farà cas. El que haurien de fer és agafar els *peixos grossos*, que sempre s'acaben menjant el petit.

—¿Vostès col.laborarien amb les autoritats, per a detenir els peixos grossos*?*

—Sí, és clar que sí.

Eduard Company

"En aquest barri el que diem jo i quatre gitanos més, s'obeeix". RAFA GIL

La Mina, qüestió d'ous.

Entrar al barri de la Mina, al terme municipal de Sant Adrià del Besòs, localitat adossada a Barcelona, és com introduir-se en un altre món. Des dels primers blocs, la sensació de vigilància ja es fa explícita; grups de joves, asseguts als bancs o a les voreres, fixen els ulls en el foraster, i aquest se sent, a part d'observat, o precisament per això, incòmode. S'ha parlat molt del mite de *ghetto* que ha acompanyat sempre el barri, i fins i tot s'ha dit que és més el mite que la realitat. Possiblement.

Això no obstant, un policia municipal, dels pocs que es veuen, adverteix el periodista:

—Si entres en un bar, acabaràs sense gravadora, sense cartera i sense moto.

—Home, no serà tant.

—¿Què et penses, que ets a Pedralbes?

Per precaució, evidentment, millor no temptar la sort. En general, però, no pot negar-se l'afabilitat de la vida del barri. La gent és al carrer, des dels ancians fins a les criatures, i malgrat l'aspecte desolador de la zona, com deixada de la mà de Déu —de la mà de les autoritats, això salta a la vista—, la pausada xarrera dels adults i els acalorats jocs dels infants conformen una atmosfera de tranquil vitalisme. Això, malgrat les morts, massa morts, que la droga ha portat a la Mina. I, amb ella, la delinqüència.

Com se sap, els *vells* del barri, els patriarques gitanos, han decidit posar fi a la situació, fent rondes de vigilància en els carrers. De moment, afirmen alguns d'ells, tot està sota control, i hi regna la pau; però això: de moment. Ningú, a la Mina, no les té totes amb ell. L'Ajuntament, hores d'ara, no s'ha pronunciat sobre el tema, i circulen versions que tot és una picabaralla entre distints traficants.

El *tio* Manolo, d'altra banda, és un personatge controvertit. El seu passat, no sempre al costat de la llei, la *castellana*, ha aixecat desconfiances. El seu liderat, però, no és discutit per ningú. De l'Associació de veïns es diu que és millor "tenir-lo al davant que al darrere". Altres, l'elogien: "És un gran home, caldria fer-li un monument". Uns, el témen. Però tothom, tothom, el respecta.

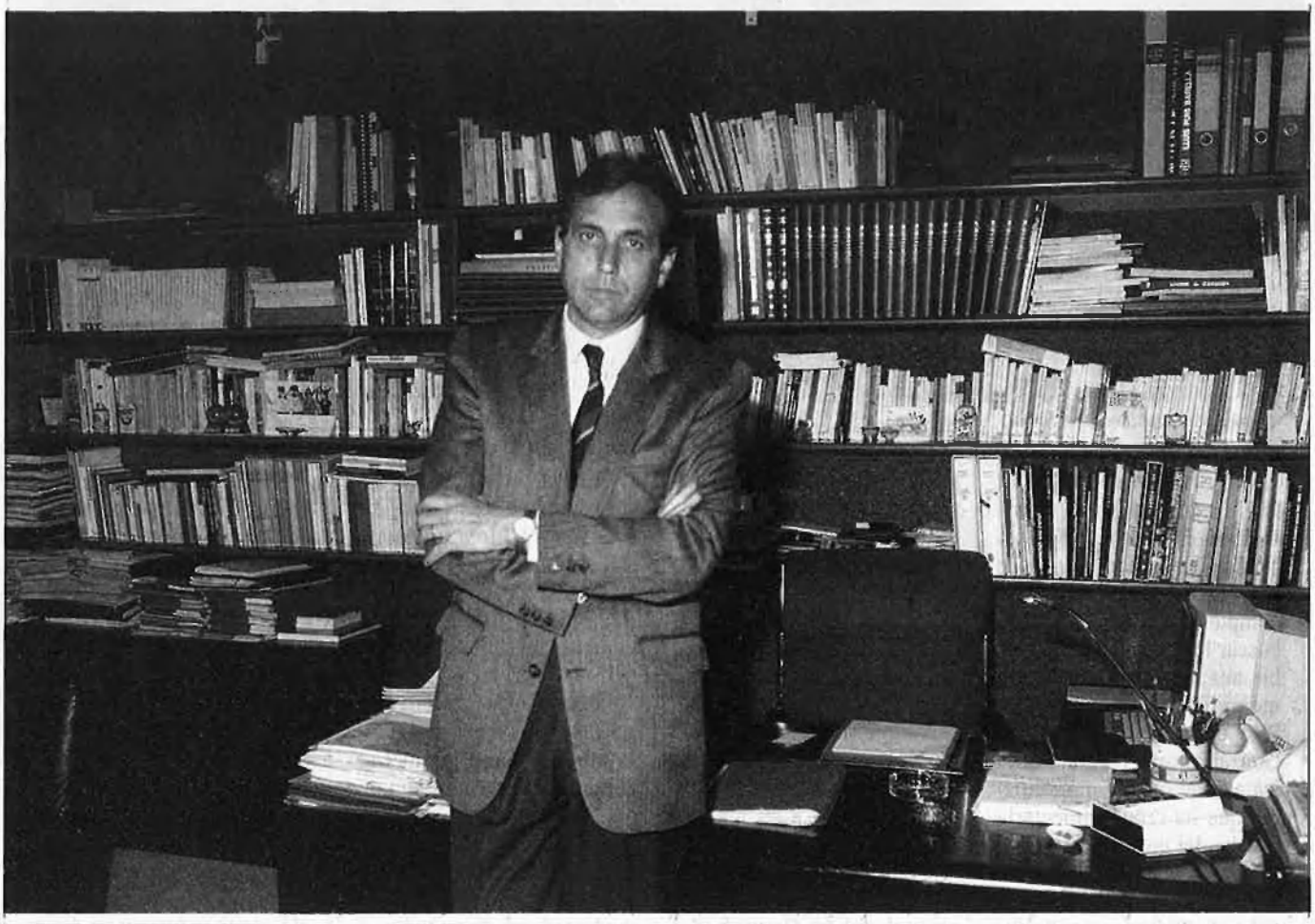
L'ambient, a la Mina, però, fa por. En fer l'entrevista al *tio* Manolo, un ou va esclatar als seus peus. Els que signen el reportatge hi conversaven, a pocs centímetres. ¿Per a qui anava, l'ou? Va caure de dalt —els edificis passaven dels deu pisos d'alçada, n'hi havien a banda i banda, i allargaven una travessia—; la precisió, doncs, no era possible. Però la intimidació sí, i clara. Els forasters no agraden a algú del barri.

El *tio* Manolo és tot cortesia i correcció. La Mina està amb ell, i qui no, s'ho calla. O llança la pedra i amaga la mà. La llàstima del seu protagonisme, però, és la raó: un noi de quinze anys mort a causa de la droga. Un noi que s'afegeix a una llarga i evitable llista de morts per culpa de la xeringa.

La Mina, ara, ha dit prou. Prou de drogues, de mort.

Només hi ha un Raimon Obiols

Primer secretari del PSC, cap de l'oposició al Parlament de Catalunya i, en breu, membre de l'executiva federal del PSOE. Raimon Obiols, el polític més qualificat del socialisme català, es manté insubstituïble, ni pels populars Serra i Maragall.

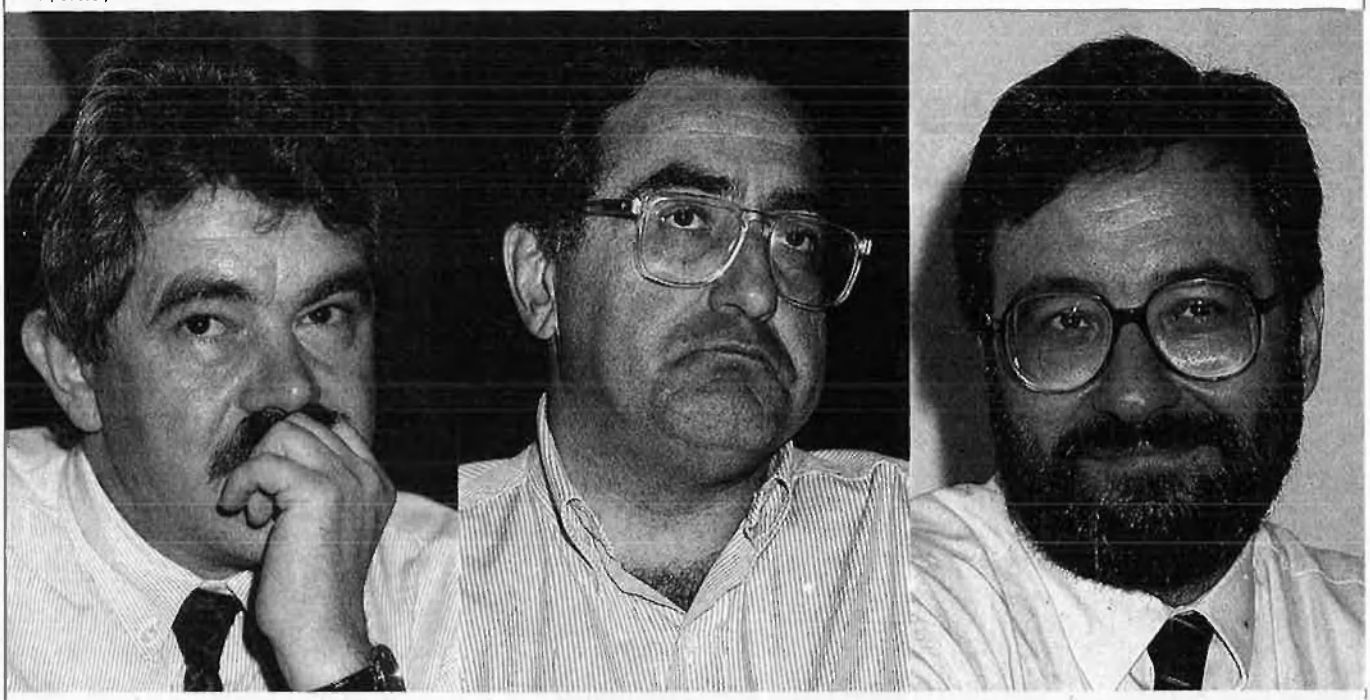

Raimon Obiols. DOMÈNEC UMBERT

La possible incorporació de Raimon Obiols, primer secretari del Partit dels Socialistes de Catalunya, a l'executiva federal del Partit Socialista Obrer Espanyol, a Madrid, ha obert la qüestió de per on passarà el futur polític immediat del màxim dirigent del socialisme català, a la vegada candidat de sempre del PSC a la presidència de la Generalitat de Catalunya.

La qüestió arranca en el moment en què de cara al congrés federal del PSOE, de desembre de 1990, els socialistes catalans proposaran una modificació dels òrgans de direcció estatals. El PSC intentarà traslladar el seu model de funcionament al PSOE, amb la proposta de dividir l'executiva federal actual en dues: un secretariat reduït (permanent) i una executiva àmplia (d'una reunió al mes), i és en aquesta plenària on s'inclouria la presència de personalitats significatives del socialisme estatal, entre les quals té un pes específic alt Obiols. Una proposta similar ja va ser presentada en l'anterior congrés federal del PSOE, però no va prosperar, davant la qual cosa Obiols decidí no incorporar-se a l'executiva federal, si bé sí que ho van fer tres socialistes catalans, Josep Maria Sala (organització), Salvador Clotas (cultura) i Maria Dolors Moliné (dona).

En aquesta ocasió la proposta del PSC al PSOE no està tan verda com en l'ocasió anterior i té més possibilitats de reeixir, encara més quan la direcció del PSOE ja ha mostrat explícitament el seu interès per integrar Obiols. En qualsevol cas, els socialistes catalans condicionaran igualment la integració d'Obiols a l'executiva federal del PSOE a l'aprovació de la proposta de divisió d'aquesta executiva. Aquest serà el plantejament d'entrada, que no trau que un desig profund de Felipe González obligui a darrera hora el primer secretari dels socialistes catalans a incorporar-se a l'executiva federal del PSOE sense que aquest òrgan de direcció variï en la línia proposada pel PSC. Sigui com sigui, la presència d'Obiols en l'executiva federal del PSOE no

Pasqual Maragall, Joaquim Nadal i Narcís Serra.

és un objectiu polític del PSC i tradicionalment el primer secretari dels socialistes catalans no ha format part de l'executiva federal. Tenint en compte aquesta tradició, cal buscar les causes de la possible anada d'Obiols a Madrid més que en un interès del PSC en el propi interès de González, que contrarestaria les acusacions de monolitisme que ha rebut i injectaria la saba del projecte socialista català, més progressista i europeu en conceptes com el del federalisme, o en polítiques concretes com la municipalista o la del medi ambient, que tenen poc a veure amb el projecte socialista sevillano-madrileny que s'ha anat imposant a l'estat.

Que Felipe González vulgui Raimon Obiols més a prop obre dos interrogants: ¿és compatible la dedicació a l'executiva federal del PSOE amb les tasques de primer secretari dels Socialistes Catalans? I,¿és compatible amb les tasques de cap de l'oposició, ara, i de candidat socialista a la presidència de la Generalitat de Catalunya d'aquí a poc més d'un any? Per a tots dos interrogants, Jaume Sobrequés, portaveu oficial del PSC, té resposta clara: "Són tasques absolutament compaginables" i encara afegeix: "Plantejar-se un possible canvi de candidat a les autonòmiques és una pura invenció sense cap fonament ni base, llançada des de Convergència i Unió per tapar les seves dificultats a l'hora de trobar un candidat presentable per a les municipals de Barcelona".

Com a complement de la versió oficial, i davant la proximitat del 6è Congrés del PSC, EL TEMPS ha sondejat els primers secretaris de les federacions del Partit dels Socialistes de Catalunya i ha obtingut algunes consideracions d'interès que a manera de síntesi es detallen a continuació.

Entre els enquestats (15 primers secretaris de federació sobre 21) la incorporació de Raimon Obiols a l'executiva del PSOE no sembla especialment bé. El que sembla bé és que el PSOE s'obri als diversos sectors del partit i que això faciliti l'aportació del PSC mitjançant algun representant qualificat, que no hauria de ser obligatòriament Obiols, si bé es reconeix que Obiols és el més qualificat. L'anada d'Obiols a Madrid, d'altra banda,fa por que deixi fluix el PSC a Catalunya i que resulti difícil de fer-la compatible amb la tasca de primer secretari. També fa por que la incorporació a l'executiva federal condiciona la llibertat que un primer secretari necessita, i es tem que si la nova executiva no introdueix interessos polítics diversos, la presència d'Obiols acabi sent innecessària. En qualsevol cas, és opinió compartida que el PSOE necessita l'aportació del PSC i que l'anada d'Obiols a l'executiva federal és bona per al socialisme estatal, de la mateixa manera que hi ha un cert temor compartit que la contribució d'Obiols al socialisme català se'n ressenti.

Pel que fa al manteniment d'Obiols com a presidenciable, la unanimitat és gairebé absoluta. Els responsables de les federacions del PSC no volen ni sentir parlar d'un substitut en les files del PSC per a enfrontar-se a Jordi Pujol i consideren Obiols el candidat idoni i segur per a les properes eleccions a la Presidència de la Generalitat. Quant a l'afirmació anterior de Jaume Sobrequés en el sentit que no tenen fonament ni base unes suposades dificultats socialistes per trobar candidat a les eleccions a la presidència de la Generalitat, cal dir que té la raó absoluta perquè els dirigents actuals del PSC creuen en un Obiols líder. Però caldrà veure si aquesta correlació es manté després del congrés d'octubre o si és cert que, tal com s'ha insinuat des d'alguna federació, s'està preparant un recanvi. Fent política-ficció, s'ha coincidit que els recanvis amb més possibilitats ara per ara tenen més contres que pros per plantejar-se la cursa electoral cap a la presidència de la Generalitat de Catalunya. Els recanvis més citats tenen nom i cognoms: Narcís Serra i Pasqual Maragall. I, a distància, Joaquim Nadal.. Algú ha citat també Jordi Solé Tura, que el seu nom sempre sona quan s'acosta l'època de les cares en els cartells electorals.

Josep Maria Pasqual (amb informacions de Pere Martí i Eduard Voltas)

EL TERMÒMETRE

Rosa Vergés ↑

Amb *Boom-Boom*, la seva primera pel.lícula, Rosa Vergés està aconseguint fer sortir el cinema català de la clandestinitat en la qual estava immergit La prova de l'experiència internacional, que tan difícil ha resultat sempre per als pocs films catalans que superen la del rodatge, ha resultat ben positiva per a l'òpera prima de Rosa Vergés.

La pel.lícula ha estat presentada amb molt èxit al Festival de Venècia –fora de concurs– i està a punt de ser estrenada a diversos països europeus. Esperem que més que una fita, l'èxit de *Boom-Boom* siga un precedent.

Miquel Barceló ↑

El genial pintor nascut al poble mallorquí de Falanitx, ha estat notícia aquests dies per haver inaugurat una exposició a París on assistiren bona part dels seus amics mallorquins. A més de confirmar la seua brillant trajectòria pictòrica, que el ratifica com un dels *inevitables* de l'última pintura europea, Barceló no s'ha estat de dir que "se sent un català d'ultramar".

Antoni Gutiérrez Díaz ↑

L'eurodiputat del grup "per l'Esquerra Unitària Europea" ha presentat en la comissió del Parlament Europeu una proposta per tal que s'investigue l'origen de l'epidèmia que està causant la mort de tants dofins a les aigües de la Mediterrània.

A la vegada, Gutiérrez ha indicat la ineficàcia dels projectes de conservació del nostre mar i de l'incompliment sistemàtic dels compromisos internacionals, per la qual cosa ha demanat "recursos específics per a la seua preservació".

De dalt a baix, Rosa Vergés, Miquel Barceló i Carlos Solchaga.

La boda ↓

Quan un estat està "en missió de pau" per terres mores sense que ningú sàpiga molt bé ni com ni per què, quan al seu ministre d'Economia no se li ocorre altra genialitat que anunciar fortes mesures restrictives sense una justificació mínimament convincent, quan l'atur augmenta durant el mes que teòricament més ha de baixar i ningú anuncia cap reacció especial, quan tot això passa, sempre queda una Simoneta que se'ns casa per a alegria incontenible de totes les *marujas* del país i per a poder demostrar, una vegada més, que "Spain is different"

Solchaga ↓

Seguint els passos de Felipe González –que el dia de la seva compareixença al Congrés no va saber explicar les conseqüències econòmiques de la crisi del Golf–, el ministre d'Economia no va convèncer ningú amb les seves explicacions i les seves propostes per sortir d'una crisi que podria arribar a ser tan greu com les dels anys setanta. A més de no tenir idees no sap dissimular-ho.

Alfons Llorens ↓

L'ex-comissionat del 750 aniversari, que, segons circula, passarà els seus serveis a la Comissió del V Centenario, després d'haver demostrat superlatives dots monetàries en la commemoració del naixement del poble "que ha esperat 750 anys per a celebrar el seu 750 aniversari". Mentre que uns quants mitjans de comunicació han reduït tota la informació a una frase d'interès escàs expedida per l'antropòleg (que l'orgull condueix al feixisme és com dir que una copa de conyac traslladada al *delirium tremens*), Llorens ha aconseguit diluir les xifres efectives que ha utilitzat en despeses personals. La investigació està en marxa.

LA SETMANA

7 Valencià a les fàbriques

Tres membres del Gabinet d'Ús i Ensenyament de la Conselleria valenciana de Cultura i tres més de Comissions Obreres del País Valencià signaran, a finals de setembre, el Segon Conveni de Normalització Lingüística. L'acord pretén continuar un ambiciós projecte d'aprenentatge i millora de l'idioma al món laboral. Empreses de tota mena, fàbriques i oficines veuran així augmentar, a poc a poc, la presència de la llengüa. El programa intenta, a més, combinar el reciclatge del català a la resta dels Països Catalans: a les Balears, on es proposaria un primer conveni amb la consellera Maria Antònia Munar, i al Principat, on la CONC de Josep Lluís López Bulla ja compta amb un servei de formació lingüística des de fa dos anys, gràcies a la seua iniciativa i a la col.laboració del departament que dirigeix Joan Guitart.

Al País Valencià la campanya començarà a partir de gener, després de les duríssimes eleccions sindicals, sota el lema "Treballem en valencià". Quadres sindicals, comitès i seccions d'empresa en seran els beneficiaris. El pressupost d'enguany, encara que curt, podria superar notable-ment el del conveni passat, pel qual el ministeri cultural del conseller Antoni Escarré va oferir només 390.000 pessetes a cada central interessada: CGT, UGT i CCOO. Amb tan pocs diners van ser requalificats idiomàticament fins a 120 militants només de CC.OO, en 4 cursos interprovincials. Ara, la promesa econòmica de Cultura s'eixampla fins a uns tres milions de pessetes. UGT, que ha iniciat una poderosa campanya pública pre-electoral en valencià, també ha demostrat interès pel conveni.

Ismael L. Belda

2 Fabregat, Joan Collins i Carles Salvador

La Comissió de Control de la Ràdio-televisió Valenciana, CRTV, es va citar el passat 13 de setembre per continuar el seu debat sobre el contingut i els criteris de la programació estiuenca a la pantalla autonòmica que comanda Amadeu Fabregat. Un grapat de pel.lícules pseudo-eròtiques, barates i masclistes, trobades entre la pitjor filmografia de Joan Collins o Edwige Fenech, que volien divertir les calors nocturnes dels valencians. Tanmateix, la Comissió va tramitar a la Mesa de les Corts la sol.licitud d'una nova compareixença del director Fabregat i del president del consell d'administració, Enrique Linde, per tal d'informar sobre la santa croada contra la llengua mampresa pel primer. Cap grup es va oposar a una nova visita al Parlament valencià dels responsables de la nostra *capsa bova*. La reunió s'ha convocat el pròxim dia 20, i el Partit Popular anuncia "moltes més coses a tractar, i no sols aquestes".

Albert Taberner i Pere Mayor, diputats autonòmics d'Esquerra Unida del PV, EUPV, i Unitat del Poble Valencià, UPV, respectivament, van presentar tot just tornar de vacances, la convocatòria urgent de la Comissió de Control de la RTVV, demanant la compareixença del teledirector i del gerent, Enrique Linde, "per tal d'informar sobre les últimes modificacions dictades per la direcció en el Llibre d'estil i en el model lingüístic emprat per la RTVV". Pasqual Mollà, membre de la Comissió de Control per EUPV, va comentar que la política inquisitorial de Fabregat ha estat un succés

Dalt, Amadeu Fabregat. Baix, Joan Lorente.

que ha violentat de nou la societat valenciana".

EUPV ha reclamat la dimissió del responsable general de la RTVV, entre altres crítiques per "la seua actitud autoritària i repressiva davant els treballadors" que conformen la plantilla informativa de l'Ens. La seua comissió de normalització lingüística assegura que, amb el manteniment de Fabregat, "assistirem inevitablement a una nova escalada de tensions ciutadanes i de frustració". Per a EUPV, "la prohibició de més de mig miler de paraules", per ordre del director dels estudis de Burjassot, significa "una maniobra d'apropament en qüestions culturals del PSOE a la dreta més reaccionària i antivalenciana". "El PSPV-PSOE encapçalat pel president Lerma –manifesta en un comunicat orgànic– és el principal responsable de la pèssima política cultural i lingüística als mitjans de comunicació públics del país i, sobretot, a la televisió". La coalició atribueix al director de Burjassot un esperit "obscurantista, dictatorial i bunkerià", alertant contra "el galopant procés de castellanització de la RTTV".

Ismael L. Belda

COP D ULL

16 vàlvules, gran capacitat. Matèria viva.

Adéu a Joan Lorente

3 Joan Lorente i Costa, director del Festival de Cinema de Barcelona des de la seva creació i crític del diari *Avui*, va morir de càncer de fetge el passat dia 11 de setembre.

Properament apareixeran a EL TEMPS uns fascicles dedicats a *La història del cinema parlat en català*, realitzats per Xavier Pérez, que havia coordinat i planificat Joan Lorente. L'editor d'EL TEMPS, Eliseu Climent, recorda el dia que el va conèixer: "Li vaig explicar que voliem fer. De seguida va agafar bolígraf i paper per fer l'esquema del que jo li demanava. Em va parlar d'una història que sovint la història del cine no contempla. Va ser una sort topar-me amb ell".

Iniciador de la pedagogia cinematogràfica en aquest país, havia tramès la seva passió i el gust pel cinema amb un estil rigorós, equilibrat, i amb una gran dosi d'ironia. Actualment, donava classes a l'Escola de Professors de la Universitat de Barcelona, i havia col.laborat amb el departament d'art de la Facultat de Geografia i Història, i era responsable d'un seminari sobre la història del cinema.

El seu interès per la pedagogia el va portar a ser coautor dels llibres *Conèixer el cinema*, *El cinema a l'escola*, i *Curs d'iniciació al llenguatge cinematogràfic*. També ha publicat *Espectacle, circ i martiri en el cinema de romans* i ha participat en l'elaboració del volum col.lectiu *La historia y el cine*. Properament apareixerà la seva última obra, *Deu anys de cinema català*. També ha estat coautor del vídeo *Pipes, darlins i crispetes*, i de la sèrie educativa Taller d'imatge del programa de TV3 Aula visual.

Durant aquests últims tres anys, i des del Festival de Cinema, Joan Lorente ha contribuït, amb coratge, rigor i il.lusió, a fer de Barcelona un punt de referència internacional.

Assumpció Maresma

Balears: també a l'Expo'92

4 Després de mesos d'incertesa i, inclús, de declaracions oficials contràries a l'assistència de Balears a l'Expo'92, el Govern Balear ha decidit finalment assistir a la fira sevillana. El problema principal que, segons el Govern, feia difícil l'assistència balear era l'econòmic. Segons l'executiu autonòmic, les xifres en milions de pessetes que comportava la presència de les Illes a Sevilla eren excessives "per a un pressupost tan baix com és el de la Comunitat Balear". Finalment sembla que s'ha trobat el remei miraculós: la inversió, prop de 450 milions de pessetes, s'intentarà recuperar venent el pavelló quan l'Expo hagi finalitzat.

Si no hi hagués assistit, Balears hauria estat l'única Comunitat Autònoma absent dels actes fastuosos de la Sevilla'92. El pavelló balear constarà de tres pisos: un estarà dedicat a informar sobre Balears, un altre als expositors privats i el tercer reservat per a restaurant i serveis diversos. En total, 440 milions de pessetes que s'esperen recuperar en part amb la venda posterior que es produirà perquè "no ens servirà per a res".

Miquel Payeras

Infrastructures i nuclis vitals, objectius de les bandes armades

En el punt de mira

L'atemptat a la refineria de Repsol Petroli a Tarragona confirmava la impossibilitat de realitzar una vigilància totalment eficaç sobre les grans instal.lacions industrials. L'acció dels GRAPO a la seu del PSC augmentava els objectius sota el "punt de mira".

La setmana passada un parell de membres del GRAPO entraven en la seu central del Partit Socialista de Catalunya i, després de neutralitzar el cap de seguretat i manar desatllotjar tot l'edifici, col.locaven a l'aparcament una bomba que causà seriosos danys materials. El fet convulsionà l'opinió pública. Tres eren els factors clau que provocaven la por: per una banda, el GRAPO renaixia de manera insospitada, per l'altra els partits polítics apareixien en el punt de mira dels grups armats i, finalment, es constatava la impossibilitat de protegir amb seguretat tots els possibles objectius d'organitzacions armades.

Les reaccions entre els socialistes anaven de la sorpresa a la indignació. Sense cap menció, es notava la presència de l'ombra de l'atemptat que matà el senador Enrique Casas. Josep Maria Sala, secretari d'oganització del PSC, manifestava que "la convivència no es trencarà per les bombes d'uns pocs violents". Raimon Obiols s'ho prenia amb un toc d'humor i li deia al president Pujol: "Se m'han carregat el cotxe". Albert Pérez Ferré, secretari d'organització dels socialistes valencians manifestava que: "No crec que siguem un objectiu dels terroristes però si la setmana passada m'hagueren preguntat el mateix sobre la seu del PSC també hauria dit que no. No puc pensar com un terrorista perquè no tenen ments normals i per això no puc imaginar quin pot ser el seu pròxim objectiu".

L'atemptat de Barcelona s'esdevenia quan encara no s'havien apagat les flames que havien destruït una bona part del *rack* (les conduccions) de la refineria Repsol Petroli a Tarragona. L'explosió produïda el dia 9 havia estat des d'un principi vinculada a l'acció d'alguna organització armada. La troballa de les restes d'explosiu dies després, ho confirmava. Quedaven en l'aire els autors i els motius. Mentre les investigacions oficials es dirigien cap a la recerca de possibles membres d'un escamot d'ETA o dels GRAPO, algunes veus parlaven de la proximitat de l'Onze de Setembre i les màximes autoritats catalanes s'afanyaven a negar qualsevol tipus de relació. A hores d'ara, cap grup ha reivindicat l'atemptat.

Les dues accions han creat un clima d'inseguretat i d'impotència entre els responsables de la seguretat pública. El mateix dia que esclatà la bomba a la seu del PSC, dues trucades telefòniques obligaven a desallotjar la Borsa i la delegació d'Hisenda. La preocupació feia que la Policia Nacional estiguera en situació d'alerta en tots els territoris dels Països Catalans. A Alacant, es muntaven controls policials després que ETA fera esclatar un cotxe bomba en una caserna de la Guàrdia Civil a Cartagena. Mentrestant, els diputats del Grup Mixt al Parlament espanyol dirigien una carta al president de la cambra on li feien saber la seva por per la falta de mesures de seguretat en els seus locals.

¿Quins són els punts susceptibles de ser atacats per les bandes armades?

La resposta és ben clara i contundent; com manifestà a EL TEMPS Francisco Granados, delegat del govern al País Valencià : "Els suposats objectius terroristes poden ser tan amplis com vulguem, i aconseguir una protecció exahustiva en cadascun d'ells és impossible". No obstant això, els responsables de la seguretat s'afanyen a llevar importància i tracten d'evitar un clima de tensió general. Fonts del Govern Civil de Barcelona declararen a EL TEMPS que "no hi ha motius d'alarma, Barcelona no té més atemptats que altres ciutats com Madrid o Saragossa".

Però la preocupació romania. Els diferents serveis de seguretat de l'estat extremaven les precaucions. Francisco Granados negava que existira descoordinació, "això és una cosa del passat, la tecnologia ens ajuda molt, tenim bones xarxes d'ordinadors que mantenen tots els organismes comunicats".

La variació constant dels objectius i la gran mobilitat dels grups armats són el que els fa més perillosos i difícils de controlar. Les fonts del govern civil de Barcelona manifestaven que "és difícil vigilar grups d'aquest tipus perquè són com el Guadiana, apareixen i desapareixen". Francisco Granados anava un poc més enllà i recordava èpoques passades: "Els terroristes són persones que actuen tot valent-se de la improvisació, del canvi d'actituds, de la no repetició d'actituds anteriors. Els GRAPO, per exemple, no tenen estructura organitzativa ni tampoc logística. Estem parlant d'un màxim de vint persones que actuen de manera escorredissa i que va pràcticament a la desesperada i per això és molt difícil atrapar-los. Canvien constantment de lloc i d'aparença i utilitzen un terrorisme que recorda el començament de segle. Qualsevol podia tirar una bomba en qualsevol lloc".

Malgrat que un dels autors de l'atemptat en la seu del PSC va ser identificat i ràpidament es va montar un dispositiu de control per detenir-lo, va ser impossible capturar-lo.

SORPRESA I CONFUSIÓ

Les últimes investigacions policials semblen confirmar que ETA tindria un escamot volant que, tal com fan els elements del GRAPO, s'encarregaria de provocar atemptats en diferents ciutats de l'estat espanyol. La bomba a Cartagena seria la primera acció d'aquest escamot. L'estratègia de la mobilitat constant extrema les dificultats de detenció.

La vigilància és essencial, però els possibles objectius cobreixen un espectre molt ample. Entre els elements contra els quals solen atemptar les organitzacins com ETA o GRAPO, les instal.lacions i personalitats militars i relaciona-

ELS PUNTS VITALS ALS PP. CC.
Vall d'Aran
Complex Turístic
Mare de Déu del Mont
FF. CC. Barcelona-Port Bou
FF. CC, Barcelona-Madrid
la Mussara
Bellaterra
Badalona
Barcelona
Ascó I i II
Ascó
Tarragona
Vandellòs
Mont Caro
Mont Bartolo
Castelló
FF. CC. València-Barcelona
Manises
València
Torrent
Cofrents
FF. CC. València-Madrid
FF. CC. València-Alacant
Aitana
Alacant
Eivissa
Maó
Es Munterar
l'Alcúdia
Puig Major
Palma
SIGNES
Centres de poder autonòmic
Delegacions de govern
Seus centrals de partits
Aeroports
Ports
Enclaus de comunicacions (antenes, telefònica, etc.)
Seus centrals de Policia Nacional, Guardia Civil, Capitanies
Dipòsits de combustible, complexos petroquímics
Centrals nuclears
Línies de ferrocarril
Altres centrals energètiques
Residències reials
Instal.lacions relacionades amb els jocs olímpics
Llocs on ja hi ha hagut atemptats

Els complexos industrials són objectius per a les bandes armades difícils de protegir.

des amb cossos com la Guàrdia Civil o la Policia Nacional, ocupen un lloc preferent. Però, només als Països Catalans hi ha 90 comissaries. El nombre de militars amb graduació que són susceptibles de convertir-se en un objectiu és tan alt que la protecció personal esdevé pràcticament impossible. Si afegim, per exemple, les empreses que representen interessos francesos, tradicional objectiu de l'organització basca, el nombre es dispara; només Renault i Citroen, per dir les que ja han sofert atemptats, tenen 82 i 47 concessionaris respectivament als Països Catalans.

La situació és encara més complicada si l'atemptat es dirigeix contra un centre neuràlgic amb la intenció de crear confusió i caos. L'explosio al *rack* de la refineria de Tarragona es va esdevenir a 80 metres del lloc on ETA va cometre un atemptat el juny de 1987. Després d'aquella acció, els responsables de seguretat de l'empresa Repsol augmentaren les mesures de protecció, mitjançant la instal.lació de circuits tancats de càmeres de televisió i l'increment de les patrulles de vigilància tant fixa com mòbil. Tanmateix, ningú té encara cap pista de com arribaren els autors al lloc on col.locaren l'explosiu, d'uns tres o quatre quilograms, sense ser descoberts. Els efectes d'una bomba en les canonades de combustible són impressionants. Les flames arribaren en aquesta ocasió a tenir 30 metres d'alçada. Es feia evident que la seguretat tenia escletxes de difícil solució. La nit, la pluja o la boira inutilitzen en gran part l'eficàcia de les càmeres i una protecció *personal* seria tan cara que resulta impensable.

Si les grans ciutats reuneixen els centres de poder i els locals més concorreguts com les estacions o els estadis, també són els punts més controlats per les forces de seguretat. A vegades, la mirada dels sabotejadors es dirigeix cap a altres objectius més *accesibles*. Els centres de producció d'energia o de transmissió d'aquesta són elements molt vulnerables per la complexitat de les seues instal.lacions. La repercussió que sobre una central hidroelèctrica o unes línies de conducció pot tenir un atemptat, animen les bandes armades a col.locar-los en la seua llista.

L'Onze de Setembre, dos dies després de l'atemptat a la refineria de Tarragona, es produïa un conat d'incendi en la central nuclear d'Ascó.

A la una de la matinada, els vigilants sorprenien un parell de persones en l'interior d'un magatzem que pegaren a fugir i deixaren una ampolla amb un líquid combustible. Deu hores després es produïa un petit incendi al mateix foc. En cap de les accions els responsables deixaren senyals de violència en la porta del magatzem, per la qual cosa se sospita d'un empleat o coneixedor de la zona que tinguera accés a alguna clau falsa. El Govern Civil de Tarragona es va afanyar a llevar importància a la qüestió; la gran sensibilitat dels ciutadans de les comarques centrals de cara als perills nuclears i el clima creat per l'explosió de la refineria podia resultar un còctel perillós per a exaltar els ànims de l'opinió pública. S'insistia que no hi havia cap organització darrere dels fets i que, en tot cas, es tractava d'un petit grup que devia tenir algun particular enfrontament (probablement laboral) amb responsables de la central.

Si el fet que no hi haguera cap banda organitzada al darrere tranquil.litzava en certa mesura el públic, sorgia un altre temor: no només les organitzacions armades podien atemptar contra punts neuràlgics. Revenges o reivindicacions frustrades podien conduir a comportaments ben sinistres i de conseqüències incalculables.

Amb l'horitzó d'una Barcelona olímpica, escenari ideal per a promocionar les accions violentes de qualsevol signe, la preocupació no fa més que créixer, perquè la seguretat total, ara per ara, és impossible.

Jordi Sebastià-Pere Martí
(informacions de C. Bellmunt, i M. Payeras)

PREMIS

90 VALÈNCIA INNOVACIÓ

Qualitat

Disseny

Moda

Investigació i Desenvolupament

Diversificació Industrial

En la sisena edició els Premis "València Innovació 1990" es proposen prestigiar les empreses i difondre els seus productes i les seues actuacions i posar en evidència l'actitud innovadora de la seua gestió en emprendre tasques relacionades amb el disseny, la moda, la implantació de sistemes de qualitat i l'execució de projectes d'I+D i de diversificació.

Cada una de les dotze empreses premiades disposarà de tres milions de pessetes per a accions de comunicació i promoció de la seua tasca innovadora.

Les empreses hauran de presentar les seues propostes abans del 17 d'octubre de 1990.

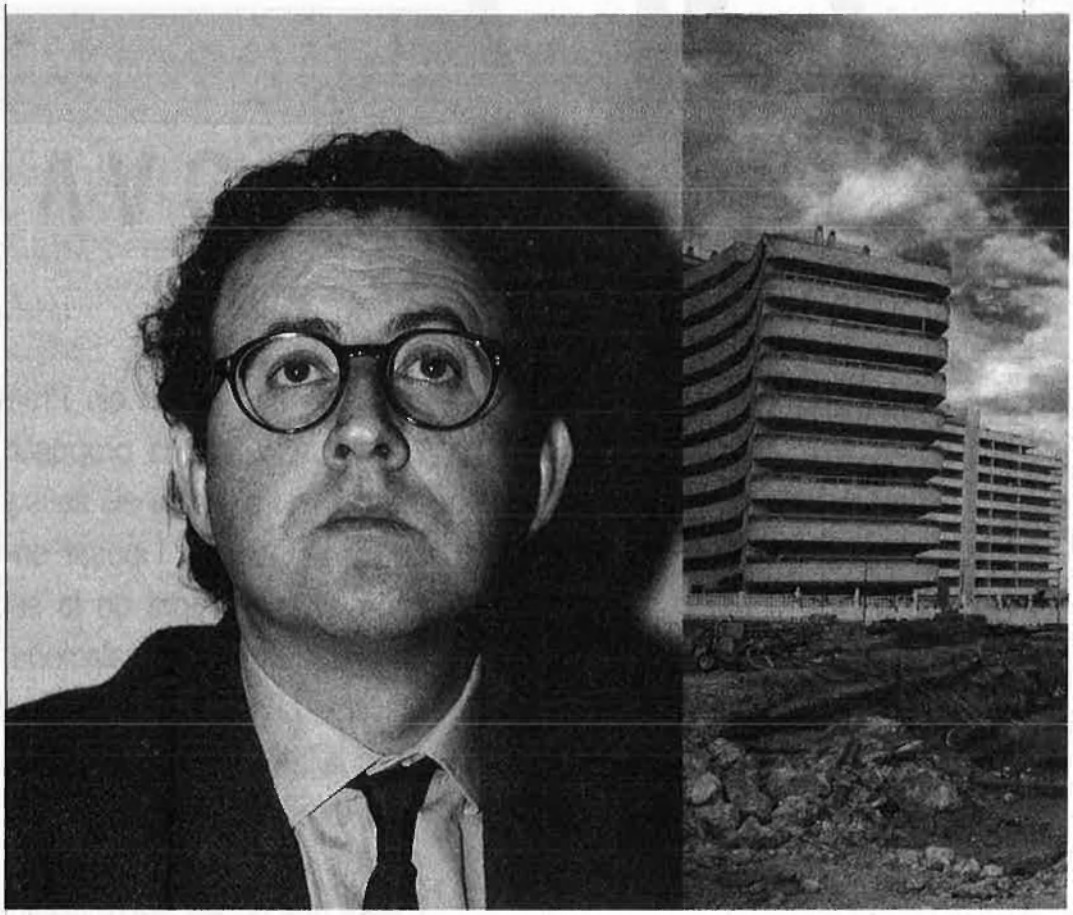
GENERALITAT VALENCIANA

IMPIVA

Les bases de la convocatòria són a l'IMPIVA.
Plaça de l'Ajuntament, 6 - VALÈNCIA.
Informa l'Àrea d'Innovació Industrial.
Telèfon (96) 351 01 00.

Cortina de fum

Entrebancada per documents amenaçants, reduïda quasi al silenci per la insolidaritat institucional, la Comissió contra el Tràfic d'Influències, CI, creada per Felipe Guardiola, conclourà la seua vida dins de poc. Amb un balanç zero.

En una maniobra ràpida i per sorpresa, l'ex-vicepresident de la Generalitat, amb cartera d'Interior, i president del grup parlamentari socialista a les Corts Valencianes, Felipe Guardiola, proclamava el dijous 8 de febrer la creació d'una comissió per al tràfic d'influències, l'ús de les informacions privilegiades, les incompatibilitats parlamentàries i el registre de patrimoni i d'interessos. L'acompanyava el portaveu centrista Luis Gil Orozco. Tots dos havien segellat un pacte de mútua ajuda.

L'avís havia estat a traïció. Amb el desconeixement de la resta de les forces polítiques, i amb la desaprovació del president de les Corts, Antoni García Miralles. Aleshores, Luis Gil Orozco ja va deixar clar que la CI no existia per a autoinvestigar-se: "Els diputats no manegen diners ni influències".

Però Orozco s'equivocava. Perquè el despatx d'advocats Asesoramiento Profesional, SA, APSA, de la plaçeta de Vidal, número 1, a València, controlat pel diputat castellonenc Felipe Guardiola, en societat amb el president del consell d'administració de la RTVV, Enrique Linde, factura anualment centenars de milions. Procedents, com va denunciar aquest setmanari, –vegeu EL TEMPS núm. 300– de gestions particulars –entre d'altres, alteracions de PGOUs– i favors a diversos empresaris de la construcció.

Arran de la nostra informació, el diputat *lermista* Guardiola va insistir a pit descobert a ser el primer investigat per la CI : "No tinc res que ocultar, han punxat en os". Orozco rematava aquesta necessitat. El responsable de la Diputació d'Alacant, Antoni Fernández Valenzuela, seria el segon objecte investigat. Cap dels dos, ho ha estat fins ara.

Felipe Guardiola, el candidat socialista menys ideal, la va presidir i, posant en marxa el bipacte de lermistes i suaristes, Gil Orozco va ser vicepresident i Gerardo Munoz, responsable federal del centrisme territorial, el seu secretari.

Altres possibles integrants de la presidència de la CI, com el catedràtic de dret internacional i portaveu autonòmic, Josep Asensi, o l'ex-conseller d'Indústria, Segundo Bru, havien quedat fora. Tots van coincidir que Guardiola no era el president idoni. Pedro Zamora, secretari general del PCPV-PCE, va declarar: "La CI no hauria de ser encapçalada per una persona que manté un despatx obert i comparteix la seua activitat parlamentària amb la privada". Juan Gayá, portaveu a les Corts del PP, va comentar: "Seria molt lamentable haver de començar investigant el mateix president".

Per una maniobra equivocada, el Partit Popular va romandre, a pesar del seu pes, en absoluta minoria a la Comissió. Hi manté tres membres, mentre Unió Valenciana, UV, Esquerra Unida del País Valencià, EUPV, i Unitat del Poble Valencià, UPV, no compten més que amb un vot cadascú. Sis diputats d'oposició en total, contra els nou amb què PSOE i CDS es van garantir la majoria absoluta.

"El treball de la CI serà intens i fructífer", va sentenciar Guardiola. Però tot ha quedat com una densa cortina de fum per a cobrir el fosc escenari de la *vendetta* política. Fotocopiant autònomament els casos Guerra-Naseiro-Prenafeta, una sorda guerra de dossiers va castrar la CI des del tret d'eixida, havent-se reunit dues vegades en comissió i sis en ponència.

Pere Mayor, diputat autonòmic d'UPV, mostra la seua "total desconfiança" en la Cl. "Les reunions han estat infructuoses –confessa– i la seua actitud molt timorata. La nostra visió va ser pessimista des del principi i, com ara ja es veu clarament, no ens equivocarem. Per això no vam presentar ni un sol tema. En realitat –sentencia– no vol investigar res a fons".

Altres dues comissions d'investigació, de caràcter específic, es van crear al si de les Corts valencianes. Una, la primera a fundar-se, destinada a estudiar l'expropiació de terrenys, canvi i relocalització del poble de Gavarda (Ribera Alta) arran de la gran inundació de la pantanada, i amb grans sospites de beneficis per als responsables municipals. I una altra, suposadament ocupada a comprovar la possible il.legalitat en la concessió d'emissores de FM per part de la Generalitat.

Pere Mayor Penadés, secretari de la comissió sobre Gavarda, també manifesta decepció sobre la seua funcionalitat. "Des del començament, la falta de mitjans i de voluntat va ser absoluta. Entrebancs per part de les Corts, del mateix Ajuntament de Gavarda, de la Conselleria d'Obres Públiques, etc. Tota l'administració socialista va fallar intencionadament. I això que aquesta era una investigació ben concreta, on es tractava d'esbrinar la destinació correcta de 2.600 milions de pessetes". Les Corts i la Generalitat no van facilitar cap tècnic per a aquestes comissions. "El problema és que som parlamentaris, i no podem dedicar-nos, ni tècnicament ni físicament, a aquests tràmits d'investigació", observa Mayor.

Pedro Zamora, parlamentari d'EUPV al Palau de Benicarló, coincideix amb el diputat d'UPV. "Les comissions de Gavarda i de les FMs –assenyala– es troben frenades en les seues activitats, i amb escasses facilitats per part de la Generalitat". Zamora, i el seu company parlamentari Albert Taberner, són clars i durs en les seues crítiques a la Cl: "Acordada pel PSOE i el CDS, es va plantejar des d'un principi no per a investigar, sinó únicament per a tipificar les incompatibilitats. Cal investigar moltíssimes coses –anoten els dos–, però en definitiva es tracta de regularitzar les irregularitats. Sense el suport institucional de les Corts, sense mitjans i serveis jurídics, ofega els seus components. ¡No pot demanar ni expedients de la Generalitat! La Comissió és una estafa. La conclusió –apunta Taberner– és que en les pròximes reunions es retiraran més temes i, per fi, ...¡carpetada!".

La primera gran hipoteca que va coartar la probable dinàmica de la Cl va ser la determinació parlamentària de no poder examinar cap qüestió que es trobara *sub iudice*. S'evitaven així totes les causes autènticament conflictives: el cas de l'ex-conseller Rafael Blasco i el ciutadà francès Jacques Lacroix; el cas del president de la Diputació d'Alacant, Antoni Fernández Valenzuela, citat pels trihunals; i els nombrosos afers relacionats amb l'especulació immobiliària a Calp, Oriola o Cullera. A més d'oblidar-se en la paperera la tan demanada exploració dels negocis privats de l'influent socialista Felip Guardiola. En la Cl es van presentar alguns casos de PGOUs, però de municipis amb pocs problemes. Mentre que el gros de la desfeta especulativa i la conxorxa política va quedar fora de la lupa dels diputats.

Un informe enviat per García-Miralles va ser també prou explícit: "La Comissió no té capacitat per a investigar, tan sols per a corregir possibles actituds incorrectes dels parlamentaris". No és estrany, doncs, que UV haja retirat, finalment, quasi totes les seues propostes investigatives, afegint-se a la deserció generalitzada.

En la primera convocatòria postestival del passat 6 de setembre, es va signar l'acta de defunció de l'impotent conclave. Per començar, l'assistència va minvar notablement. Per seguir daurant la píndola, els components de la Cl no sabien per a quin punt exacte havien estat convocats. La traca final va ser quan el PSOE va reclamar als presents que donaren les seues conclusions.

El 25 de juliol es passaren als diputats documents per a l'anàlisi. Després va arribar l'agost i les platges, i el dijous 6 la majoria socialista-centrista exigia ja un veredicte categòric als diputats, convertits en detectius.

A pesar de demanar-ho repetidament, Felipe Guardiola no ha desitjat comunicar-se amb aquesta revista. La pròxima reunió de la inútil Comissió té cita el dia 20. Podria ser matèria de forense.

Ismael L. Belda

Carta oberta a Josep Vicent Marqués

Admirat Marqués:

Amb el risc que se'ns haja passat la saó, no volem deixar sense resposta el teu article publicat a *Levante-EM* del 27 de juny i a l'*Información* del 29. Més que res, per confortar-te una mica pel gran disgut que sembla que t'hem provocat amb la nostra decisió (compartida per alguns centenars més de militants d'UPV) d'abandonar la Unitat i encetar, amb d'altres nacionalistes independents, el procés constituent del Partit Valencià Nacionalista. Confortar-te i confortar-nos.

Molt gros ha estat el teu disgust, tan gros com el nostre estupor –perplexitat, potser hi aniria millor– davant un article tan gratuïtament provocador, penós, sectari. Contra la teua gent, a més: tots els que firmem aquesta carta oberta, com veuràs, som militants de la primera hora de Germania Socialista, el grup polític nacionalista i d'esquerra alternativa que tu fundares l'any 71. Grup, dit siga tot passant i amb tot el xovinisme de sigla que calga, seminal i determinant en l'evolució del nacionalisme polític valencià. Vaja, si més no, hem estat la teua gent, i ara som on som, col.laborant en la construcció del PVN, per coherència amb un orgullós passat polític del tot inexplicable sense la teua fascinant presència.

¿I ara, Marqués, quina mosca collonera t'ha picat?

Abans de res, evitem equívocs. La nostra epidermis, a aquestes alçades de la correguda, és més aviat paquidèrmica. En els últims quatre anys, hem estat profusament invectivats pels nostres excompanys d'UPV més depredadors (en efecte, bona gent de bons queixals): pujolistes, fonamentalistes, essencialistes, climentistes, ciscaristes, dretanistes, ultracatalinistes i ara *blaveros*. Ens han dit, pròdigs, tots els noms del porc. Ens agafes, doncs, ben entrenats. No et demanem, per tant, clemència en la crítica, ni que t'abstingues d'opinar —ni que siga des de Madrid, ni que siga trencant el teu llarg, llarg, clamorós silenci— sobre la crisi de creixement del nacionalisme polític valencià.

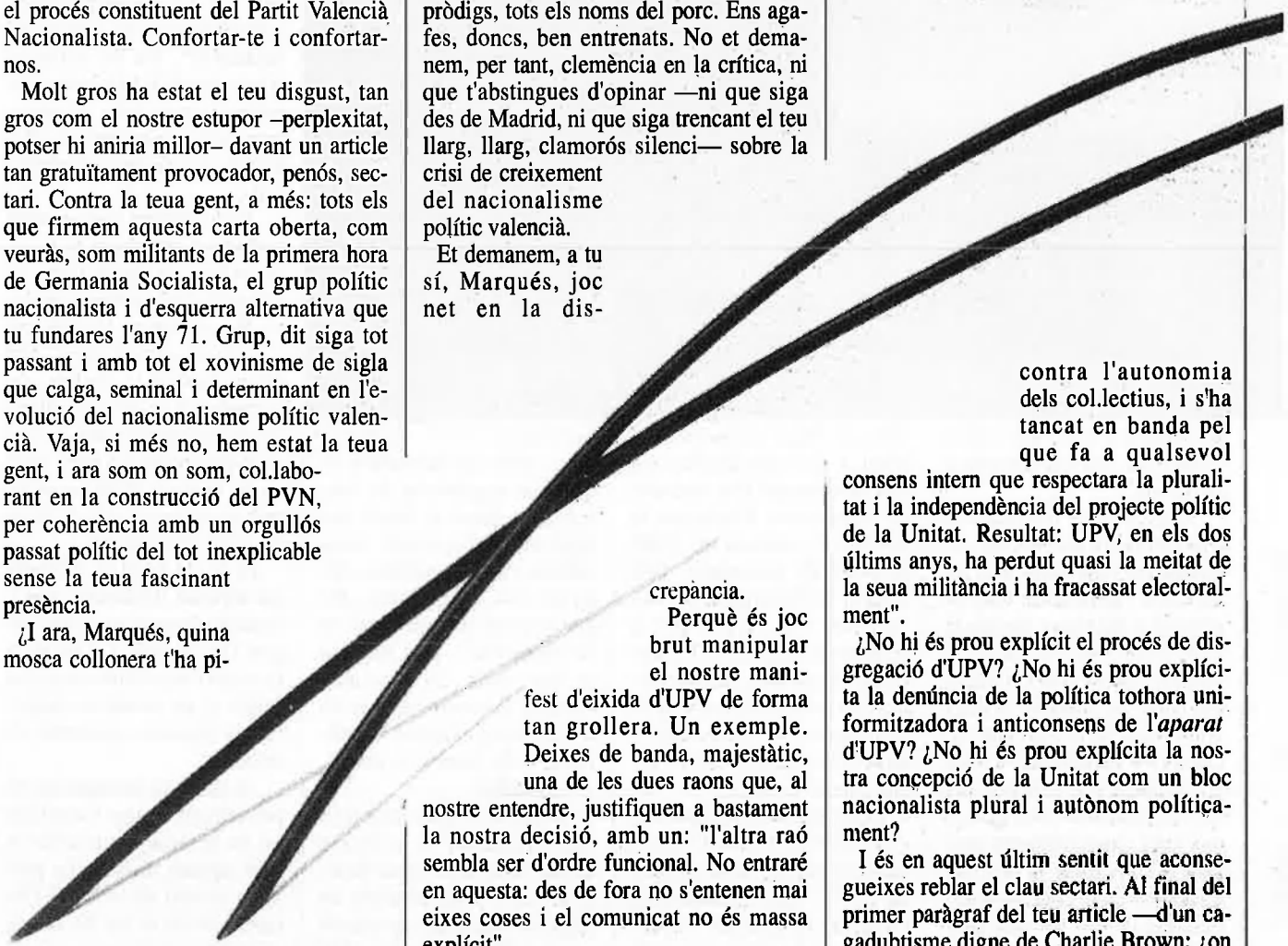
Et demanem, a tu sí, Marqués, joc net en la discrepància.

Perquè és joc brut manipular el nostre manifest d'eixida d'UPV de forma tan grollera. Un exemple. Deixes de banda, majestàtic, una de les dues raons que, al nostre entendre, justifiquen a bastament la nostra decisió, amb un: "l'altra raó sembla ser d'ordre funcional. No entraré en aquesta: des de fora no s'entenen mai eixes coses i el comunicat no és massa explícit".

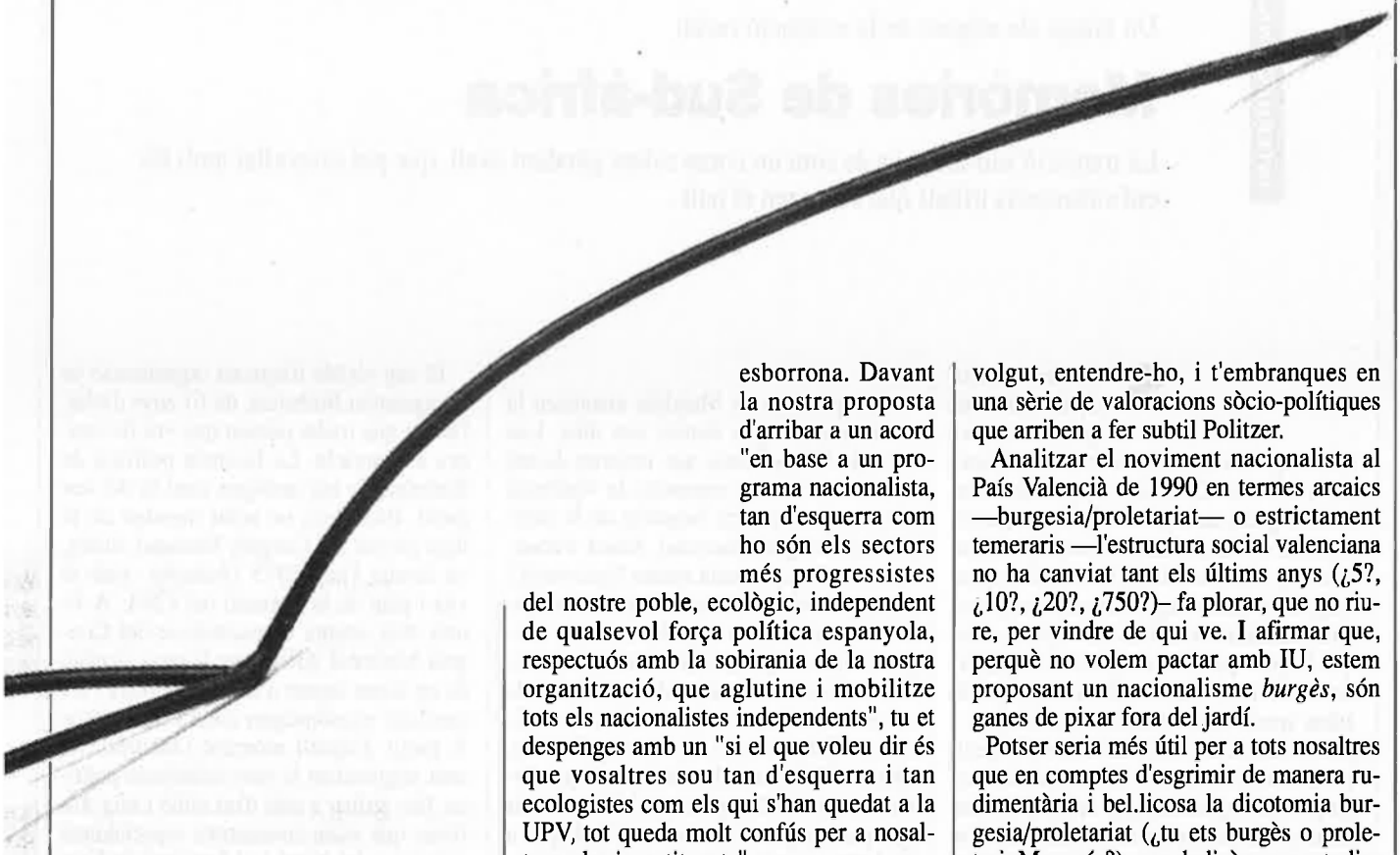
El manifest fa així: "Podria no haver estat inevitable *(el trencament)* sempre que UPV haguera mantingut el caràcter plural i la independència política i electoral que van definir la seua fundació. No ha estat així. La cúpula dirigent d'UPV, en la seua erràtica i accelerada marxa cap a la satel.lització i/o absorció per forces polítiques espanyoles, d'un projecte que era el de tots els nacionalistes valencians, ha reaccionat reforçant fins a l'absurd el monolitisme estatutari contra l'autonomia dels col.lectius, i s'ha tancat en banda pel que fa a qualsevol consens intern que respectara la pluralitat i la independència del projecte polític de la Unitat. Resultat: UPV, en els dos últims anys, ha perdut quasi la meitat de la seua militància i ha fracassat electoralment".

¿No hi és prou explícit el procés de disgregació d'UPV? ¿No hi és prou explícita la denúncia de la política tothora uniformitzadora i anticonsens de l'*aparat* d'UPV? ¿No hi és prou explícita la nostra concepció de la Unitat com un bloc nacionalista plural i autònom políticament?

I és en aquest últim sentit que aconsegueixes reblar el clau sectari. Al final del primer paràgraf del teu article —d'un cagadubtisme digne de Charlie Brown: ¿on s'apuntarà Marqués?—, dius tu: "Dic jo

Andreu Alfaro

si la UPV no podria fer com el *Bloque* gallec: estructuar-se com a "summa" (sic) de col.lectius ideològicament diferents. En el cas del BNG hi ha un col.lectiu comunista (la Union do Povo Galego), un de socialista i un altre d'independents".

Home, el teu descobriment del Mediterrani (definitivament, *"vaya, en Madid no hay playa"*), l'estem defensant nosaltres des de la funcació d'UPV. Amb el detall, que tu t'has descuidat d'afegir-hi, que *l'únic* component ideològic comú a tots els sectos del BNG (o de l'antiga UPV) és el nacionalisme gallec (o valencià). Mutiles la dimensió nacionalista del BNG (o de l'anterior UPV), amagues l'ou de l'autonomia política i electoral de BNG —que no pacta ni pactarà amb una IU gallega en procés d'extinció— i ens acuses de no fer el que fem i diem des de fa cinc anys. Excessiu, Marqués.

De totes totes excessiu, també, Marqués, que quan hi reiterem la nostra estratègia bloquista, amb una crida a un pacte electoral entre totes les forces que es reclamen del nacionalisme polític valencià, tu no sols ni la consideres sinó que l'anecdotitzes amb una frivolitat que esborrona. Davant la nostra proposta d'arribar a un acord "en base a un programa nacionalista, tan d'esquerra com ho són els sectors més progressistes del nostre poble, ecològic, independent de qualsevol força política espanyola, respectuós amb la sobirania de la nostra organització, que aglutine i mobilitze tots els nacionalistes independents", tu et despenges amb un "si el que voleu dir és que vosaltres sou tan d'esquerra i tan ecologistes com els qui s'han quedat a la UPV, tot queda molt confús per a nosaltres, els simpatitzants".

El que hi volem dir, confús i confusionari Marqués, és que, per a nosaltres, la millor política per al moment actual de crisi —de creixement, n'estem convençuts— del nacionalisme polític valencià és la creació d'un bloc nacionalista autònom i plural. Que el bloc només és viable en base a un programa comú, assumible per tot el nacionalisme valencià i sectors afins. Que és possible perquè així ho vol la majoria de la nostra gent —a un i altre costat. Possible no vol dir probable, desgraciadament. Si fracassa, però, no serà per la nostra culpa. Si fracassa, no ho dubtes tampoc, el PVN pugnarà per fer possible un espai polític nacionalista autònom. És el nostre compromís que si no compartit si que voldríem entès per tu, Marqués.

Entendre que el fons del debat és que la UPV i el PVN "són dos projectes polítics diferents i legítims –construir l'esquerra valenciana, ells; construir nacionalment el país, nosaltres–", que no han pogut conviure dins d'una mateixa organització. I que per al conjunt del nacionalisme valencià seria altament desitjable la unitat d'acció des de la mútua independència orgànica. Tu no has pogut, o no has volgut, entendre-ho, i t'embranques en una sèrie de valoracions sòcio-polítiques que arriben a fer subtil Politzer.

Analitzar el noviment nacionalista al País Valencià de 1990 en termes arcaics —burgesia/proletariat— o estrictament temeraris —l'estructura social valenciana no ha canviat tant els últims anys (¿5?, ¿10?, ¿20?, ¿750?)– fa plorar, que no riure, per vindre de qui ve. I afirmar que, perquè no volem pactar amb IU, estem proposant un nacionalisme *burgès*, són ganes de pixar fora del jardí.

Potser seria més útil per a tots nosaltres que en comptes d'esgrimir de manera rudimentària i bel.licosa la dicotomia burgesia/proletariat (¿tu ets burgès o proletari, Marqués?), ens dedicàrem a estudiar la composició sociològica —plural— del nostre moviment; quines capes socials d'un país desballestat però postindustrial, com és el valencià, són més permeables al nostre projecte; com n'hem de fer per elevar a consciència de plena pertinença el sentiment de diferència enterbolit, alhora que real i operatiu, del nostre poble; quin model territorial articulador i respectuós amb la nostra terra propugnem els nacionalistes; què fem amb València, els *blaveros* o Catalunya i les Illes, etc., etc... I plasmar-ho tot políticament.

T'esperem tot fent via, estimat Marqués.

Signat: Paca Sevila, Pepa Chesa, Francesc Santacatalina, Joan Cebolla, Vicent Mengual, Imma Seguí, Vicent Martí, Manuel Farizo, Rafael Llorca, Robert Usach, Josep Gancia, Voro Castelló.

Un viatge als orígens de la crispació racial

Memòries de Sud-àfrica

La transició sud-africana és com un cotxe calent pendent avall, que pot estavellar amb els enfrontaments tribals que sacsegen el país.

Són dos quarts de sis d'un matí qualsevol del mes d'agost a l'estació de trens d'Inhlazane, a Soweto. Centenars de persones fan cua abrigades amb jerseis de llana i gorres esperant el tren per anar a treballar a Johanesburg. Fa fred als afores de Johanesburg. L'hivern es nega a marxar del panorama climàtic sud-africà. De sobte, sense que hagués passat res especial, les andanes de l'estació van omplir-se de grups de zulus armats amb llances, espases, pals i pedres. El pànic va apoderar-se de la gent. Hi ha crits, corredisses. Els cossos de quatre persones quedaràn per sempre estesos a terra. Mai més es tornaran a aixecar. Són d'aquells morts que faran història. Són les primeres víctimes d'una onada de violència racial que sacsejarà violentament Sud-àfrica durant prop d'un mes. Una onada irracional que ha sorprès tota l'opinió pública internacional en un país on els enfrontaments entre el govern de Pretòria i els negres han polaritzat gairebé tots els esdeveniments polítics dels últims anys.

Tot passa uns dies després que el govern sud-africà, encapçalat pel president Frederik de Klerk, i el CNA, el Congrès Nacional Africà de Nelson Mandela anunciïn que han arribat a un acord polític perquè aquesta organització abandoni definitivament la lluita armada. Tot passa uns dies després que Nelson Mandela declari per la ràdio de Sud-àfrica que "la línia positiva adoptada ens permet esperar el més aviat possible el retorn dels exiliats. Esperem que l'ajuda material sigui garantida per facilitar-ne la posterior rehabilitació... segons el que hem discutit fins ara, en les diferents reunions de treball, em demostren la seriositat amb què el president de Klerk afronta la qüestió de la nova Sud-àfrica. Al mateix temps, la decisió de revocar l'estat d'emergència al país i la progressiva desaparició de la segregació destaca la irrevocabilitat, la democratització per aconseguir una Sud-àfrica sense racisme".

Les paraules de Mandela mantenen la seva consistència només uns dies. Les més de 550 persones que moriran durant les dues primeres setmanes de violència eclipsaran totalment l'impacte de la decisió del Congrés Nacional Africà d'abandonar la lluita armada contra l'*apartheid* i la preparació de les entrevistes amb el govern sobre la nova constitució. Ara, després d'uns dies de calma tensa, la violència ha tornat a fer acte de presència als *townships*. Només la nit de dimarts a dimecres 24 persones van perdre la vida. Durant l'últim mes han mort a la província del Natal 650 persones. Molts són els que pensen que el sinuós camí de la pau a Sud-àfrica torna a ser un camí minat.

Els zulus són, sens dubte, una de les últimes tribus guerreres i orgulloses de l'À-frica. Potser tenen raó, són l'única *nació* africana que va aconseguir al llarg de la història del continent derrotar un exèrcit colonial modern i equipat amb armes de foc com l'exèrcit britànic. Tan gran va arribar a ser la seva puixança militar que fins i tot un dels seus dirigents-guerrers més famosos i sanguinaris, Txaka, va ser batejat durant el primer quart del segle XIX amb el sobrenom del *Napoleó Negre*. Fins i tot avui dia és fàcil distingir un zulu d'entre un xhosa o un swazi per la seva alçada, per la seva complexió física, pels grans forats a les orelles i per la seva mirada orgullosa. Els zulus són l'ètnia, la tribu, la *nació* més nombrosa a Sud-àfrica, integrada per uns sis milions de persones. Tots aquests elements han servit perquè tradicionalment el govern de Pretòria practiqués una política de *diferenciació* entre les diferents ètnies negres, primant especialment els zulus per sobre de la resta de grups ètnics sud-africans. Tots aquests elements han contribuït a crear un caràcter polític propi per als zulus que va materialitzar-se l'any 1975 amb la creació de l'*Inkatha,* l'organització, el partit polític dels zulus.

El cap visible d'aquesta organització és Mangosuthu Buthelezi, de 61 anys d'edat, l'home que molts pensen que vol fer ombra a Mandela. La història política de Buthelezi és tan ambigua com la del seu partit. Buthelezi, un actiu membre de la lliga juvenil del Congrés Nacional Africà, va fundar l'any 1975 l'*Inkatha* amb el vist-i-plau de la direcció del CNA. A finals dels setanta va escindir-se del Congrés Nacional Africà per la seva decisió de no donar suport a la lluita armada i les sancions econòmiques contra Sud-àfrica. A partir d'aquell moment l'*Inkatha* ha anat augmentant la seva influència política, fins arribar a més d'un milió i mig d'afiliats que estan concentrats especialment a la zona del Natal i al batustan de Kwa zulu. Malgrat totes aquestes divergències polítiques, Mangosthu Buthelesi va participar directament en les pressions contra el govern de Pretòria per aconseguir l'alliberament de Nelson Mandela.

Buthelesi era conscient que amb Mandela lliure s'obriria un període de transició a Sud-àfrica i per tant hi havia oportunitat que la seva influència política fos finalment reconeguda per tothom. Però el dirigent zulu va ser testimoni de com, des de l'alliberament de Nelson Mandela, aquest era l'únic que mantenia contactes amb el govern de Frederik de Klerk. La gota que va fer vessar la seva paciència va caure a començaments d'agost, quan el màxim representant del Congrés Nacional Africà va anunciar juntament amb el president sud-africà de Klerk l'alto el foc d'aquesta organització.

Buthelesi era conscient que estava a punt de quedar marginat de les negociacions per establir un nou ordre polític al país. L'esclat de violència ha estat especialment útil per la *Inkatha* alhora d'intentar recuperar el terreny perdut i convertir-se en una peça indispensable per edificar la Sud-àfrica del post-apartheid.

L'exemple més evident d'aquesta instrumentalització el tenim en un fet molt clar:

El Parlament de Sud-àfrica, tot de color immaculat. JOSEP MORELL

mentre Frederik de Klerk i el seu partit, el Partit Nacional, negocia el futur del país amb el CNA, l'oposició encapçalada per la dreta més pura i dura ha fet costat a les demandes de Buthelesi reclamant per la *Inkatha* un paper equivalent al del partit de Mandela.

Tots aquests elements, juntament amb l'esclat de violència tribal han beneficiat els sectors més dretans afrikaaner. Aquests argumenten que cap zulu estarà mai al costat d'un xhosa i que per tant els blancs han de continuar fent el paper d'àrbitres en una societat que han dominat i dominen jugant amb les divisions ètniques.

A més, el més de 600 morts han servit d'excusa als blancs més radicals del Partit Conservador liderats per Andreis Treurnicht per a desenterrar la destral de guerra. Aquest dirigent dretà ha fet una crida als seus seguidors perquè "tinguin les armes a punt i es preparin per defensar-se". A molts llocs els miners blancs han estat els primers a anar a treballar amb les seves armes. El que sembla clar és que aquest és el primer avís, el senyal d'alarma que els conflictes tribals poden posar la transició sud-africana en greu perill.

Sun City, la Ciutat del Sol, és considerada per molts com Las Vegas de Sud-àfrica. És el lloc on els sud-africans poden donar sortida a tot el que la seva puritana societat els prohibeix. Casinos, joc, alcohol a totes hores, cines pornogràfics que ofereixen una dotzena de pel.lícules al dia sense parar, i espectacles eròtics. Tot això i algun bordell camuflat és *Sun City*. Perquè els fonaments de la societat sud-africana no trontollin *Sun City* no està a Sud-àfrica, o almenys això és el que diuen els sud-africans. Aquesta artificiosa *Ciutat del Sol* va ser construïda per un *self-made-man* jueu anomenat Sol Kermer al bantustan de Bophuthatswana, un dels onze *països independents* o pseudo-estats que hi ha dins de Sud-àfrica.

Sun City és un dels pocs llocs a Sud-àfrica on un pot veure asseguts en una mateixa taula d'una ruleta americana o davant d'una màquina escurabutxaques indis, afrikaaners, mestissos o negres... totes les races juntes amb l'únic objectiu de gastar, gastar i gastar. Aquesta ciutat casino és una mena d'oasi enmig d'un desert de pobresa. S'hi arriba per una carretera que a dreta i esquerra ofereix la visió de grapats de vivendes miserables, la majoria construïdes amb llaunes. A Bophuthatswana els diners només es queden al casino, els que treballen dins de l'oasi del joc i el govern corrupte del bantustan que rep les ordres i les directrius directament de Pretòria

La situació, però, ha començat a desestabilitzar-se des de l'alliberament de Nelson Mandela. Des del passat mes de febrer hi ha hagut colps d'estat o millor dit, intents de colp d'estat a més de la meitat dels bantustans. El cas de Bophuthatswana potser és un dels més flagrants. Un sector de l'exèrcit va aixecar-se a co-

La guerra dels prínceps

Tots dos són fills de la noblesa tribal, i la seva formació manté l'espurna d'aquell orgull de llances guerreres que, el segle passat, va ser capaç de derrotar els exèrcits imperials de Sa Majestat. L'un, Nelson Roliblabla Mandela, va ser fill adoptiu del cap suprem dels xhosa, i va passar la seva infància entre l'aristocràcia ramadera del Transkei. L'altre, Gatxha Mangosuthu Buthelezi, és nét del gran rei zulu Dinzulu.

Cap dels dos ha respectat la seva ascendència tribal: Mandela l'ha oblidat, havent escapat als vint-i-dos anys d'un matrimoni emparaulat; i Buthelezi l'ha aprofitat per crear-se una important plataforma de poder al bantustan de Kwea Zulu, però arraconant el legítim rei Zwelithini, i menyspreant la cort reial en favor d'una assemblea regional dominada pel seu propi partit, Inkatha.

Val a dir que els paral.lelismes s'acaben aviat. Mandela és líder d'una organització antiga i arrelada, que ha operat trenta anys en la il.legalitat i que li ha costat a ell mateix mitja vida de presidi, mentre que Buthelezi ha basat la seva col.laboració amb Pretòria en un partit amb catorze anys d'història, i amb una praxi més que ambigua en relació amb l'*apartheid*. La lluita d'alliberament preconitzada per Mandela té poc a veure amb la violència vigilant auspiciada per Buthelezi, habitualment dirigida contra els simpatitzants de l'ANC.

Malgrat tot, marginar al poderós Buthelezi pot resultar molt perillos, tal i com s'ha demostrat recentment a la província del Natal. El líder zulu compta amb l'estructura del seu bantustan autònom, amb l'aquiescència del conservadorisme blanc i amb el suport de bona part dels sis milios de zulus sud-africans.

Tan important com les negociacions entre negres i blancs, doncs, és el pacte entre els dos prínceps. El futur de Sud-àfrica depèn de la pacificació.

Alfred Bosch

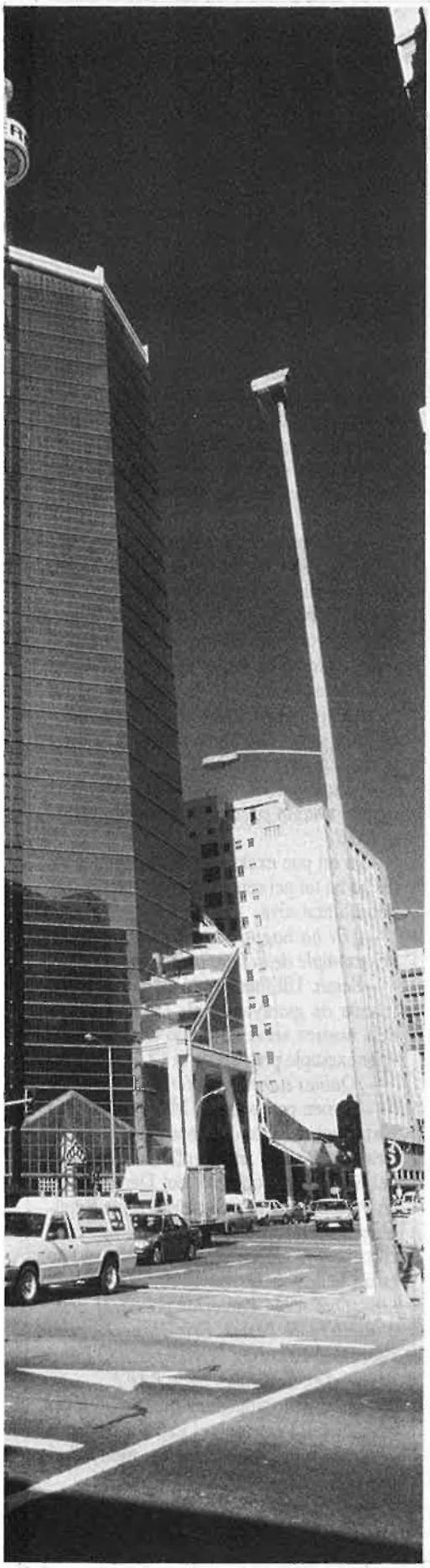

mençament de març contra el seu dirigent, Lucas Mangope, acusant-lo de corrupció i nepotisme. Després d'alguns dies d'enfrontament, el govern de Pretòria agraïa Mangope la seva fidelitat. De tota manera el sistema de bantustans, els fills bastards de *l'apartheid,* semblen tocats de mort, malgrat les paraules de Lucas Mangope "d'aquí a cent anys Bophuthatswana encara serà independent".

Si en aquest moment hi ha un mitjà de comunicació negre que representi millor la voluntat de canvi que arriba a Sud-àfrica aquest és el diari *The Sowetan.* Aquest rotatiu, que ha canviat de capçalera i de mans moltes voltes, i que va començar sent un diari sensacionalista i d'esports, és avui el mitjà de premsa escrita més llegit entre la població negra. Cada dia, prop d'1.600.000 persones llegeixen un diari que té la seva seu en un polígon industrial prop de Soweto als afores de Joahnnesbrug. Aggrey Klaaste n'és l'editor. Detingut diferents vegades per la policia sud-africana és el responsable principal de l'èxit de *The Sowetan.* Aquest periodista de 42 anys forma part d'una nova generació de periodistes negres que comencen a ocupar càrrecs de responsabilitat dins dels principals mitjans de comunicació sud-africans.

Aggrey Klaaste està convençut que "el coratge i la decisió de Frederik de Klerk i de Nelson Mandela són el que ens ha de traure del sistema segregacionista imposat a Sud-àfrica fa uns quaranta anys. Però ells, a banda de polítics són homes i també s'equivoquen, cal que rectifiquin el més aviat possible la seva posició respecte als zulus de l'*Inkatha* i s'asseguin a negociar". Klaaste està convençut que la transició sud-africana no serà fàcil i que l'onada de violència que sacseja els diferents guetos negres és també resultat del desencís que hi ha hagut entre amplis sectors de la població negra, especialment jueus partidaris de canvis ràpids i radicals, "l'alliberament de Nelson Mandela va alliberar també les pulsions i frustracions retingudes durant anys. Per a l'home del carrer llibertat significa tot, educació, atenció mèdica, etc... I això malauradament no és veritat. La transició sud-africana serà llarga, difícil i complicada, però potser és el preu que hem de pagar si no volem que hi hagi un bany de sang". Klaaste està convençut que els canvis no agraden a molts blancs, "és normal, és un sentiment humà consevar el que un té, ara bé hi ha situacions que són moralment indecents". Mentre marxem del despatx l'editor negre del *The Sowetan* dóna instruccions a la seva secretària que truqui al ministre de justícia Adrian Vlok, que vol parlar amb ell. No hi ha dubte que Aggrey Klaaste és un home influent.

Corria l'any 1860 quan les quatre Repúbliques del Traansval van unir-se per for-

mar un estat federal, la República Sud-africana. Són moments difícils per als bòers, que reben pressions de tot arreu mentre lluiten desesperadament per mantenir les seves fronteres. Aïllats del mar i de la resta del món a conseqüència de la construcció del Canal de Suez, que va fer perdre el trànsit de vaixells entre Europa i Àsia, els bòers van replegar-se sobre si mateixos i van reaccionar amb l'esclat d'una fe religiosa gairebé malaltissa. L'any 1859 va formar-se entre ells una església calvinista independent que insistia en la més rígida interpretació de les Sagrades Escriptures, rebutjant frontalment qualsevol concessió a les "idees modernes".

Per a aquests extremistes religiosos anomenats *dopper*, qualsevol intent de reforma constituïa una heretgia, la llengua anglesa un instrument del dimoni, el liberalisme el dimoni en persona, Galileu estava equivocat i la Terra era plana. Els bòers eren el poble elegit de Déu, els bantus no podien tenir ànima. La segregació racial o *apartheid* era un imperatiu religiós, la llei de Déu.

Malgrat no ser nombrosos, aquests fanàtics desbordaven energia i força pels quatre costats. De les seves files havia de sortir l'home que durant vint anys seria el primer president de la República Sud-africana, Paul Krüger. Krüger posaria els pilars a la moralitzant societat sud-africana.

Un diumenge qualsevol de 1990 és impossible poder comprar begudes alcohòliques si no és que te les venen sota mà. Mentre a moltes cases els sud-africans de torn es divertiran empassant-se un caixó de cerveses davant la televisió mentre miren un partit de rugby o cricket o mentre fan una barbacoa.

El 12 d'agost la premsa de Durban es fa ressò d'una acció de la policia sud-africana en la qual s'ha confiscat vint-i-quatre laser-disc pornogràfics i un aparell reproductor en casa d'un home de negocis a l'elegant barriada de Sunnyside. El delicte d'aquest home ha estat comprar aquest aparell als Estats Units i portar-lo a Sud-àfrica on les lleis sobre moralitat pública són molt dures. És la primera vegada que la policia sud-africana confisca material d'aquest tipus. A la fotografia dels diaris apareix el somrient sergent Andre Mans, que declara que "això representa un canvi de direcció important en el món del vici i hem d'estar preparats".

La notícia de la setmana se l'emporta una batuda contra el Corporate Club de Sandton en què van ser detingudes catorze dones. Segons la policia, aquest club oferia *shows sexys* en directe, tota mena de *strip-tease*, massatges i serveis d'acompanyants per a homes de negocis. Les dones detingudes van ser acusades de prostitució i el responsable policíac de l'operaci, el tinent Jan Brick, feia una crida a tots els ciutadans perquè denunciessin d'altres establiments com el Corporate Club.

Fa cinc-cents anys dos homes van sortir navegant d'Europa Occidental amb missions molt semblants, explorar les rutes marítimes en direcció a les Indies. Els dos protagonistes d'aquesta història, Cristòfol Colom i Bartolomé Díaz, van dur a terme les seves respectives aventures en només quatre anys de diferència. Els dos, sense saber-ho, van descobrir dues nacions allunyades en la distància però que tenen molt en comú.

Les similituds històriques entre Amèrica o, millor dit, els Estats Units i Sud-àfrica van molt més enllà d'aquest accident històric gairebé simultani. Els dos països han servit de refugi a les víctimes de la persecució religiosa. Els dos països han protagonitzat sagnants guerres per la seva independència contra el colonialisme britànic. Moltes vegades els dos països s'han definit com anti-comunistes i defensors de la lliure empresa.

¿Per què, doncs, Amèrica, els Estats Units, està considerada com el guardià de la democràcia i Sud-àfrica és un país mal vist per tothom? ¿Tant han evolucionat els Estats Units pel que fa a temes racials?

La resposta segurament ha de ser negativa. El passat 6 d'agost va complir-se el vint-i-cinc aniversari de la firma per part del president nord-americà Lyndon Johson de l'Acta de Drets de Votació que prohibia qualsevol mesura en vigor als Estats Units que fos un impediment per als ciutadans negres d'accedir a feines dins de l'administració local, de l'estat o federal. Els Estats Units aconseguien la independència fa 214 anys, Sud-àfrica fa tot just 29. El camí a recórrer per Sud-àfrica és llarg, però les coses han començat a canviar. A finals d'agost dues notícies van sacsejar l'opinió pública d'aquest país. Per primera vegada des de la instauració del règim *d'apartheid* qualsevol persona de qualsevol raça podia comprar apartaments en un edifici situat al centre de Joahnnesburg. Una setmana més tard, l'Ajuntament de Johannesburg feia pública la decisió que la ciutat quedava oberta a totes les races avançant-se fins i tot a un paquet de mesures *normalitzadores* que està elaborant el règim de Frederik de Klerk.

Josep Morell

Uns serveis secrets sense raó d'existir

Un espia amb carnet d'atur

Werner Grossmann, últim cap d'espionatge de la *Stasi* (Seguretat d'Estat de la RDA), parla sobre la dissolució de la policia de l'Est.

Sr. Grossmann, al contrari d'uns altres vice-ministres de la Stasi, *vostè es manté ben amagat.*

—Hi ha hagut suficients veus que, després del canvi, ja m'aconsellaven que em manifestés públicament. Però després de consultar-ho amb els meus delegats i col.laboradors, em mantinc en el propòsit de no fer-ho.

—Amb "determinats processos" es refereix a la dissolució del seu servei d'espionatge, l'antiga Administració Central de Reconeixement (HVA) de la Stasi. *¿Quan es va tancar i on han restat els seus col.laboradors?*

—La decisió de dissoldre la HVA va ser presa el 23 de febrer pel Grup de Seguretat de la Taula Rodona Central. En aquest moment ja s'havia aturat molta feina, almenys pel que fa a la RFA i a Berlín occidental. Però abans d'aquesta data, el novembre de l'any passat, de la nostra banda ja havíem començat a preparar la dissolució definitiva del 30 de juny, de manera que no exigís gaire temps més.

—Probablement, la seva primera tasca ha estat fer desaparèixer les actes.

—Naturalment. Es a dir, de primer hem reduït l'inventari. Es clar, el gruix de les actes era molt, molt voluminós, i hem hagut de començar a destruir-les molt aviat.

—Els ocells de presa no s'estaven quiets...

—Ho vam fer fins al desembre. Després, per indicació del govern, l'antic Departament de Seguretat Nacional va decidir que no s'havia de destruir res més. Més tard hem destruït més actes, però llavors amb autorització oficial. El Grup de Seguretat, el Comitè de Ciutadans i els delegats del govern van determinar que es destruïssin totes les dades sobre persones que havien col.laborat amb nosaltres perquè ningú perillés.

—¿En aquestes documentacions no hi ha res més que doni referències sobre agents de la Stasi *a la RFA? ¿Ha desaparegut tot?*

—Sí.

—Significa, doncs, que tot això només es podrà repassar si els coetanis n'informen. I si no ho fan, ¿s'ha acabat la cançó?

—Sí.

—I si el pregunten, ¿vostè està disposat a informar?

—No.

—Però a nosaltres sí que ens diu alguna cosa.

—Sí, però res sobre persones.

—Molts dels seus 'exploradors' encara són a la RFA.

—Després del canvi, i sempre que ha estat possible, de mica en mica hem anat mantenint l'última conversa amb gairebé tots els nostres col.laboradors a la RFA i ens hem acomiadat, per dir-ho així. Ens hem assegurat el respecte i l'estimació mútuament. En cas necessari i fins al punt que hem pogut, també hem complert les últimes obligacions, per exemple amb sumes dels diners que encara teníem. En aquest aspecte, val a dir que estàvem molt limitats perquè només disposàvem de la resta que en quedava, o bé hem rebut determinades quantitats durant la fase de la dissolució per a poder liquidar aquestes coses.

—¿Han vingut els seus informadors a la RDA, o vostè i els seus col.legues encara han fet itineraris pel país occidental enemic?

—Tant una cosa com l'altra.

—¿També ha "desconnectat" el secretari d'estat de Bonn, aquell que encara està per desemmascarar i que diuen que ha fet espionatge per a la Stasi*?*

—A Bonn no existeix tal secretari d'estat.

—El seu predecessor, Markus Wolf, ha dit que un secretari d'estat "que ens té, diria jo, molt d'afecte" encara és a la RFA.

—L'he de contradir. També dubto que Wolf hagués volgut dir això i, pel que sé, ho ha desmentit. Fins a la seva substitució el 1986, ell mateix pot jutjar-ho. Després de la seva substitució, nosaltres no ens hem guanyat cap secretari d'estat. Tampoc existeix un segon Guillaume.

—Després de la dissolució de la HVA, ¿el KGB soviètic s'ha fet càrrec d'antics agents seus?

—No, clarament no. M'agradaria recusar tot el que se n'ha dit de la banda oficial, per exemple els representants del govern federal d'Alemanya o el senyor Boeden, del Departament de Protecció de la Constitució. No hi ha hagut ni cap lliurament d'estructures i actes, ni de persones. Sense la seva aprovació, jo no traspassaria mai a un altre servei cap home amb qui he estat unit molts anys pel treball.

—¿Exclou, doncs, que alguns dels seus agents s'hagin presentat voluntàriament al KGB?

—Jo no puc excloure res. Si algun o altre ho ha fet pel seu propi peu, això és responsabilitat seva.

—¿Hi ha hagut uns altres interessos, per exemple de la banda occidental?

—Segur. Últimament hi ha hagut molts intents de guanyar-se els col.laboradors dels nostres serveis, també alts empleats –per exemple per part de la CIA–.

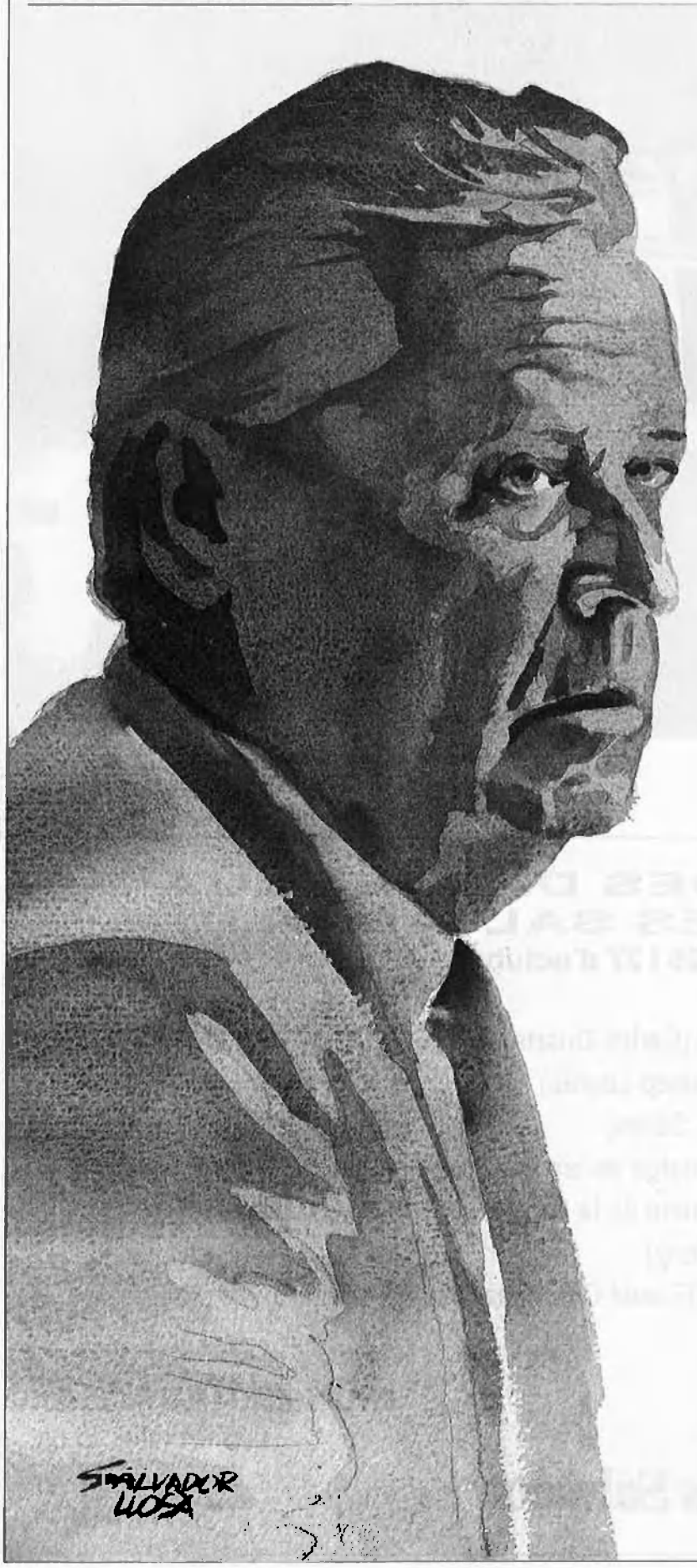
—¿Quines sumes van oferir?

—El meu predecessor, Markus Wolf, va parlar una vegada d'un nombre de sis xifres. També van arribar ofertes semblants del Servei de Notícies i del Departament de Protecció de la Constitució de la República Federal, potser no sempre tan concretament ni amb aquestes sumes. Aquí no es tracta de gent qualsevol sinó d'alt nivell.

—¿Què sabia l'anterior president dels consellers de l'estat, Eric Honecker, de l'accció del ministre Mielke per a la integració d'ex-terroristes de la RAF?

—És difícil d'imaginar que això ho fes Mielke sol. Però amb el cap d'estat havia parlat de coses molt diferents, menys importants.

—¿Com va viure vostè la relació entre Mielke i Honecker?

—No vaig ser-hi mai present. Davant nostre, Mielke tot sovint era crític envers Honecker. Per exemple censurava que Honecker no penetrés bé en tots els temes, sobretot tocant els tractaments de l'enemic. Crec que aquí també rau l'afany de Mielke per saber-ho i dominar-ho i influir-ho també tot. D'altra banda, també era un home ple de respecte i de diligència en el treball, un executor de la voluntat. Davant de la gent de la HVA, Mielke sempre va sentir descofiança i va mantenir-hi una distància crítica.

—Ell va fer vigilar Wolf en la seva casa particular.

—Sí, també.

—¿També el vigilava, a vostè?

—Sí.

—¿Com ho sap?

—Bé, de tant en tant un s'assabenta d'alguna cosa. Sé del cert que a partir del 1986 almenys tenia el telèfon intervingut. Mielke no confiava ni en ell mateix. Es malfiava de tot el que hi havia al seu entorn.

—Vostè era vice-ministre, finalment amb el rang d'un capità general. ¿Se sent responsable de les repressions que han patit milions de ciutadans de la RDA?

—Sense dubte. Encara que de l'abast global se m'escapés alguna cosa, naturalment vaig adonar-me que les repressions augmentaven. He de confessar que no vaig intentar tenir prou influència per a evitar coses greus. Amb el senyor Wolf també va haver-hi converses en què no solament ell i jo sinó també uns altres van reconèixer clarament que aquesta política és errònia i que s'havia d'aprofitar les possibilitats d'intervenir-hi. Però vam creure massa temps en aquestes possibilitats de canviar res des de dins.

—¿De què viu d'ençà del canvi?

—Segons la decisió de la Cambra Popular, ara rebo un salari, no ho vull qualificar de renda, el qual està limitat a un màxim de 990 marcs mensuals; el rebré fins que s'acabi l'any. Com que encara no tinc l'edat per a jubilar-me, si no trobo cap altra ocupació no em queda més remei que donar-me d'alta com a desocupat i acceptar-ne el subsidi.

—Evidentment, això li sembla injust.

—Jo, com tots els altres col.laboradors, he pagat el 10% del meu sou brut –últimament eren 5.000 marcs– en una caixa de pensions. Segons això, de fet em correspondria el 75% d'una determinada quantitat neta. Són els meus diners. Però després de la decisió de la Cambra Popular, ja no ho puc rebre.

La majoria dels col.laboradors no ho ac-

ceptarà tan fàcilment. Malauradament, ara no disposem de mitjans jurídics per a lluitar-hi en contra. És una decisió del Parlament, i no tenim cap tribunal constitucional. Aquesta regulació significa una condemna col.lectiva i el qualificatiu de delinqüents per a tots els col.laboradors.

—¿Per a quins col.laboradors de la Stasi serà vàlida la impunitat en una Alemanya unida?

—Per a tots els que no siguin culpables de cap delicte.

—¿Està disposat a exposar els seus coneixements a gran escala quan hi hagi una regulació de les impunitats?

—Potser a major escala, però no a gran escala. I també en aquest cas s'han de tenir en consideració moltes coses per a no provocar novament incerteses. En una regulació com aquesta naturalment també s'inclou una exigència de lleialtat envers el futur govern de l'Alemanya unida.

—Aleshores, ¿no té cap dificultat per a reconèixer el principi fonamental de la llibertat democràtica?

—No.

Uly Foester i Alex Jeschke
Trad.: *Carme Gala*

"La CIA ha intentat guanyar-se els nostres antics col.laboradors".

I JORNADES DE LLENGUA CARLES SALVADOR

26 i 27 d'octubre

- El llenguatge administratiu actual (Carles Duarte).
- Traducció i correcció de textos (Josep Lacreu)
- El llenguatge peridístic (Francesc Sellés)
- Activitats lúdiques per a l'aprenentatge de les habilitats lingüístiques (Jordi Esteban).
- Enfocament textual de l'ensenyament de la llengua (Josep M. Castell).
- La dialectologia catalana (Joan Veny).
- L'escriptura a través d'ordinador (Eusebi Coromina, Jaume Montero)

Centre Carles Salvador

INFORMACIÓ I MATRÍCULES:
c/. Moratín, 15-6a.
Telèfon: 351 17 27
46002 València

TEMPS

Any VII - No. 327 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

PERSONES

Hugo Pratt

REPORTATGE

La nit dels Cardús

"Sóc novel.lista per força"

Hugo Pratt el creador de Corto Maltese ha decidit escriure una novel.la d'aventures, "com les que m'agradava llegir quan era jove".

Corto Maltese té un germà de ploma. Es diu Criss Kenton i és el protagonista de la primera novel.la d'Hugo Pratt: un llibre de setcentes pàgines, amb nombreses notes històriques i biogràfiques que ajuden el lector a endinsar-se en la història de l'Amèrica del segle divuit, l'època de les lluites a la frontera entre els territoris conquistats pels colons europeus i aquells que encara eren en poder dels indis.

Amb *Il romanzzo di Criss Kenton*, Pratt debuta com a novel.lista després d'anys i panys dedicats al còmic i d'haver-se convertit en un dels dibuixants més famosos del món. En aquesta entrevista, Pratt tranquil.litza els seus fans: no es tracta d'una conversió definitiva. El còmic continua sent el seu gran amor, però, de tant en tant, pensa fer alguna incursió en el camp de la literatura.

—¿Com és que ha traït el còmic i s'ha passat a la novel.la?

—No he traït el còmic, l'única cosa que he fet ha estat transciure'n un. Les aventures de Criss Kenton les havia dibuixat ja fa anys, era una sèrie ambientada en la frontera dels territoris americans durant la guerra de la independència dels anglesos. Aleshores el títol era *Wheeling*, que era el nom del poble on succeïa l'acció, el mateix poble que ara surt en la novel.la.

—¿Li ha costat molt canviar de forma d'expressió?

—No, perquè he transcrit una història i uns personatges que ja tenia clars. Tan sols he hagut de transformar en paraules les paraules de cada una de les seqüències, descriure els meus propis dibuixos. He hagut de canviar els diàlegs, a la novel.la són més llargs i més reflexius respecte al còmic que, naturalment, ha de ser més ràpid.

—¿És per aquesta raó que en el llibre les descripcions del personatges són tan minucioses?

—Clar. És una conseqüència natural. En el còmic, el personatge és molt fàcil identificarlo. En el llibre, en canvi, he de donar forçosament una descripció el més exacta possible. Definir un fisonomia que el lector haurà de reconèixer mentre llegeixi sense veure-la.

—L'ambientació històrica també és molt acurada, suposo que per la mateixa raó...

—Els meus relats tenen sempre una ambientació històrica preparada amb molta cura. Només he hagut de tornar a mirar-me *Wheeling* i els apunts que vaig fer en aquella època i que encara conservo. No ha estat una feina massa pesada. Vaig dedicar un any a preparar-ho tot, tenint en compte que el llibre té setcentes pàgines...

—A les notes hi ha molts esbossos biogràfics de personatges que han existit realment, ¿com s'ho ha fet?

—William Zane, per exemple. Ell i la seva família van ser uns dels protagonistes d'aquells anys, fins i tot van donar nom a una ciutat: Zanville, que també surt a la novel.la. Un dels seus descendents, Zane Grey, ha escrit novel.les d'aventures que vaig llegir quan era petit, era un escriptor molt popular, una espècie de Wilbur Smith dels anys vint. Vaig conèixer tots aquests personatges en els llibres d'aventures i després vaig anar a buscar les seves vides en les biografies de l'època.

—¿Tenia pensat escriure una novel.la tan llarga o va anar creixent a mesura que l'escrivia?

—Miri, quan era petit m'encantava llegir llibres gruixuts, sobretot si eren d'aventures i parlaven de l'Amèrica colonial del segle XVIII. Aleshores es llegia moltíssim, el cinema no existia i les col.leccions de llibres d'aventures eren la nostra gran distracció. Eren novel.les que podia llegir moltes vegades sense cansar-me'n.

—Així, doncs, ¿aquesta no-

vel.la és una continuació idealitzada d'aquells llibres?

—Sí. A mi m'ha passat el que diuen molts escriptors, com que no trobava més llibres d'aquest gènere, vaig decidir escriure'n un.

—Vostè sempre ha estat contrari a considerar el còmic de "segona divisió" respecte a la novel.la. ¿És per aquesta raó que ha decidit escriure?

—Miri, jo sempre he defensat la meva feina, perquè dibuixar còmics requereix tanta atenció i cansa tant com escriure llibres. Però en canvi els dibuixants de còmic estem considerats com la cua, i no és just. Podem escriure un llibre, com ara he fet jo. Si preferim dedicar-nos al còmic és perquè a través dels dibuixos també es poden dir moltes coses. I sobretot, els còmics arriben a un públic molt més ampli. D'un personatge com Astèrix, se n'han venut més de 180 milions d'exemplars a tot el món, gairebé tants com la Bíblia. No hi ha comparació amb la novel.la. Els meus llibres no es venen tant, evidentment, però entre novetats i reedicions estic al voltant del mig milió d'exemplars.

—¿Té intenció de continuar escrivint novel.les?

—Acabo d'escriure'n una segona, inspirada també en un còmic meu publicat ja fa anys, *Jesuite Joe*. És un personatge molt complex, un psicòpata, un mestís indi que un dia troba una jaqueta de policia canadenc i es convenç a ell mateix de ser la representació de la justícia i se'n va per aquests móns a la recerca de dolents. Un jove director francès em va demanar aquesta història per fer-ne una pel.lícula i va ser aleshores quan em va venir la idea d'escriure'n una novel.la.

—Així, doncs, a partir del còmic s'arriba a un altre tipus d'imatge, el cinema, passant per la novel.la.

—Sí, una mateixa història és el fil conductor de diverses formes d'art: la literatura escrita, la literatura dibuixada i la literatura cinematogràfica en moviment. Espero que això representi un avantatge tant pels autors com pels editors, perquè així treballarem al mateix temps en tres direccions: la pel.lícula està en fase de muntatge, la novel.la serà publicada aviat i l'editor està preparant la reedició del còmic.

—Il romanzzo di Criss Kenton és el primer títol d'una col.lecció de novel.les d'aventures dirigida per vostè. Aquest ha estat un gènere menyspreat en els últims anys.

—La veritat és que no puc entendre que autors com Stevenson o Kipling siguin considerats menors. Han escrit llibres per a joves i llibres per a adults i tots són grans llibres. I no parlem de Conrad o de Melville, ¿per a qui escrivien, per als petits o per als grans? Jo vaig llegir les seves novel.les quan era petit, i en aquell moment vaig pensar que escrivien per a mi, perquè m'agradaven molt, però si els llegeixo ara continuen agradant-me moltíssim.

—¿Quins llibres escollirà per a la seva col.lecció?

—M'agradaria oferir al lector d'avui tots aquells llibres que van apassionar la meva generació i que ara són desconeguts. Perquè una bonica història d'aventures sempre és bona, independentment de l'època en què hagi estat escrita.

—Majoritàriamenrt, doncs, seran reedicions.

—Segurament, sobretot perquè inicialment necessitarem llibres que ja estiguin escrits. Farem noves traduccions dels clàssics de l'aventura, ja que moltes de les edicions que llegíem aleshores estaven molt mal traduïdes. Però també hi haurà lloc per als nous escriptors que vulguin escriure llibres d'aventures i que fins ara no han tingut col.leccions on fer publicar els seus llibres.

—¿Quins són els lectors ideals per a aquesta col.lecció?

—Tots aquells que tenen ganes de llegir llibres d'aventures. No només joves. La veritat és que pel que fa als joves sóc poc optimista. Em sembla que actualment les aventures les viuen a través de la informàtica i els ordinadors, tenen uns altres móns màgics i molt bonics, però dels quals jo em sento exclòs perquè no aconsegueixo entendre'ls, no tinc la clau per entrar-hi.

Angiola Codacci-Pisanelli
Europeo
Traducció de Joan Roig

'El gran dictador' fa cinquanta anys

El 15 d'octubre del 1990 es compleix el 50 aniversari de l'estrena del film *El gran dictador,* de Charles Chaplin, la pel.lícula que més ingressos va proporcionar a l'autor de Charlot.

Sens dubte els estels devien conjurar-se l'any 1940 per tal d'apaivagar amb una mica de fantasia cinematogràfica els horrors del camp de batalla. Aquell any va rodar-se i estrenar-se un dels films emblemàtics de Charles Chaplin: *El gran dictador*. Però és que no va ser l'únic. La collita del 40 va donar molts altres fruits saborosos. Vegem-ne una petita mostra:

–*Camarada X* de King Vidor, amb Clark Gable i Hedy Lamarr.

–*Ciutadà Kane* d'Orson Wells, amb ell mateix Joseph Cotten.

–*Fantasia* i *Pinotxo* de Walt Disney.

–*El foraster* de William Wyler, amb Gary Cooper i Dana Andrews.

–*Històries de Filadèlfia* de George Cukor, amb Cary Grant, Katherine Hepburn i James Stewart.

–*El pont de Waterloo* de Mervyn Leroy, amb Robert Taylor i Vivien Leigh.

–*Rebeca* d'Alfred Hitchcock, amb Laurence Olivier, Joan Fontaine i George Sanders.

–*El signe del zorro* de Rouben Mamoulian, amb Tyrone Power i Linda Darnell.

–*El raïm de l'ira*, de John Ford, amb Henry Fonda, Jane Darwell i John Carradine.

The great dictador va ser estrenada a Nova York el 15 d'octubre de 1940. Era una aposta forta de Charles Chaplin, que l'havia produïda, dirigida i protagonitzada amb la companyia, entre altres intèrprets, de Paulette Godard i Jack Oakie. Es va realitzar entre dos dels seus llargs metratges més genials: *Temps Moderns* (1936) i *Monsieur Verdoux* (1947). El resultat va ser una despietada sàtira del nazisme alemany i del feixisme italià. Chaplin hi encarnava simultàniament els papers d'un barber jueu i del dictador Hynkel, rector de Tomània, tots dos amb una semblança física extraordinària. També hi apareix el dictador Napoleoni, que no cal dir qui representa. Segons declarava el mateix Chaplin, mesos abans de començar el rodatge, amb un cert sarcasme, per tal de no fer enfadar només l'amo del Reich alemany, potser titularia la seva pel.lícula *Els dictadors* per poder introduir-hi també Mussolini. Chaplin no va escoltar les amenaces de l'ambaixada alemanya a Washington i va rodar el film, amb el risc evident que comportava.

Chaplin mai va amagar el seu esquerranisme.

El gran Dictador demostra el tarannà moral i ideològic de Charles Chaplin. Amb tot, només a un coneixedor superficial de l'obra del creador del gran Charlot podria haver-li passat desapercebut aquest tret de la seva personalitat. Fill d'una humil parella d'actors teatrals, la seva obra està plena de la sàtira social més punyent, i d'una actitud inconformista i independent, de solidaritat humana i, no cal amagar-ho, un cert pessimisme i amargor. Mai, d'ençà dels començaments de la seva carrera, Charles Chaplin va amagar la seva ideologia, diguem-ne, esquerrana. Tots recordem l'inoblidable al.legat pacifista i antimilitarista de *Shoulder arms* (*¡Armes a l'espatlla!*, 1918); el regust laic i anticle-

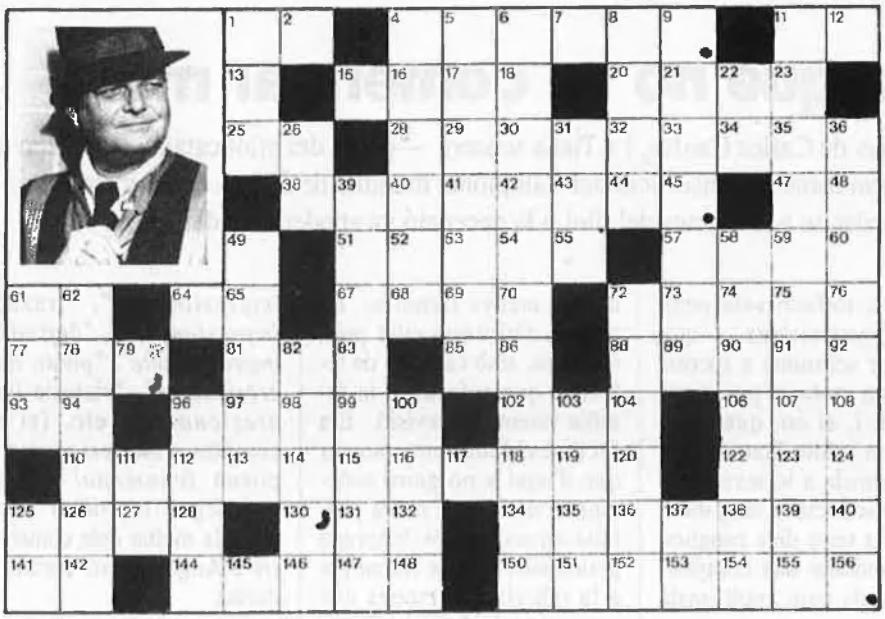
Chaplin va descobrir que Charlot i Hitler s'assemblaven en una projeccio d'un film nazi.

rical entrevist a *The pilgrim* (*El pelegrí*, 1923), *City lights* (*Les llums de la ciutat*, 1931) on satiritzava la societat industrial, o la reflexió madura i lúcida sobre els excessos del món capitalista expressats a *Modern times* (*Temps moderns*, 1936). Seguint amb aquesta tendència, no podia escapar a la satiització del feixisme imperant a Europa, des dels puntals italià i, des de 1933, nacionalsocialista. Els seus biògrafs diuen que Chaplin va adonarse amb estupefacció de l'enorme semblança entre Hitler i el seu Charlot durant una projecció privada, a Nova York, de la pel.lícula nazi de propaganda *Triumph des Willes* (*El triomf de la voluntat*, de 1934). En aquest sentit, és famosa l'anècdota de la seva resposta als que intentaven que confessés obertament que el dictador del seu film era un *alter ego* de Hitler. Chaplin, molt seriós, va contestar que si es referien al bigoti dels dos personatges, era evident que Charlot l'havia usat el primer. Per tant, era Hitler qui havia copiat Chaplin i no al contrari.

La clarividència de Chaplin es veu observant la cronologia: el primer de setembre de 1939, les tropes nazis envaïen Polònia i provocaven l'inici de la segona guerra mundial. El rodatge d'*El gran dictador* s'iniciava una setmana més tard, el 9 de setembre. No cal dir que abans de començar, les pressions que va rebre Charlie Chaplin perquè aturés el projecte van ser innombrables. Des de la premsa conservadora de la cadena Hearst, que no ocultava el seu filogermanisme, fins als tocs directes de les autoritats alemanyes. Primer va ser el cònsol del Reich a Los Angeles, Georg Gyssling; davant del seu fracàs, va intervenir-hi l'ambaixador a Washington, Dieckhoff. Segons diuen, va arribar a amenaçar amb la prohibició de totes les pel.lícules dels Estats Units als territoris controlats pel Reich. Ara bé, des del moment que el Regne Unit va entrar en guerra, el 3 de setembre de 1939, tota la prudència mostrada per les autoritats americanes i britàniques va canviar com de la nit al dia. Tot van ser presses perquè acabés. El rodatge va finalitzar el dia 9 de març de 1940 i la pel.lícula va estrenar-se el 15 d'octubre d'aquell mateix any. La crítica va acollir-la amb disparitat d'opinions. Harry Hopkins, un dels consellers presidencials de la Casa Blanca, ocupada en aquell moment per Roosevelt, va dir-li que la pel.lícula no estava malament, però que hi perdria diners. No cal dir que va equivocar-se de cap a cap. Òbviament, va caldre esperar una mica a comprovar-ho, el món estava de potes enlaire, hi havia coses més importants que la distribució d'una pel.lícula. Però a partir de 1945 i fins que es va morir, va ser una de les fonts d'ingressos més fixa i important de Charles Chaplin. Pot dir-se que, anys més tard, ell mateix va haver de patir les conseqüències de la seva actitud cívica. Els elements ultraconservadors dels Estats Units no van parar fins aconseguir expulsar-lo del país el 1953. L'acusació va ser de filocomunisme, la mateixa que va enfonsar les carreres i el coratge d'una bona pila d'intel.lectuals americans, escriptors, actors i directors de cinema, etc.

No cal dir que ens estem referint a les tristament famoses *llistes negres* del senador McCarthy. Chaplin va instal.lar-se a Suïssa fins a la seva mort. Precisament el seu desencís pel tractament a què l'havien sotmès els americans va plasmar-lo a *A king in New York* (*Un rei a Nova York*, 1957). En qualsevol cas, hem de dir que la història de l'exhibició d'*El gran dictador* és tan sucosa i plena de vicissituds com la de la seva preparació. La càrrega ideològica de la pel.lícula feia que, segons els règims, tan aviat se li obrissin les portes d'un país com que se li tanquessin. Els argentins, per exemple, durant la primera època de Perón, travessaven el riu de la Plata i anaven a Montevideo a veure la pel.lícula. No cal dir que, a l'estat espanyol va estar prohibida des del primer dia. Va ser un dels films més esperats després de la mort del general Franco. No va ser estrenat fins l'any 1976, trenta-sis anys després de la seva producció.

Lluís Anton Baulenas

Damerograma

(*Música per a camaleons*, Truman Capote. Quaderns Crema).

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret d'un llibre de narracions de Truman Capote anomenat *Música per camaleons*. Per facilitar la tasca, l'autor és amagat acròsticament a partir del primer mot-solució.

Màrius Serra i Anna Genís, d'OLISSIP

Carns de bon mastegar.
77 117 30 130 53 6 98

Dónes la talla.
126 43 153 110 58 146 18

Facilita els bons massatges.
20 2 90 55 137 36 8

Aus nocturnes.
83 125 13 108 141 22 49

Totes dues.
150 103 38 92 17 114 144

Història de ficció.
44 119 69 11 26 136 62

Esgarrifança
28 122 33 5 156 93 85

Cenyeixes.
111 151 32 140 60 47 99

No és París però alguns nadons en provenen.
113 142 39 72 1 79 102

Cuirassa del botiguer.
134 97 75 116 148 12 107

La més segura servidora.
9 120 81 64 41 138 155

Roig
88 145 61 15 35 115 74

Cerimoniós
128 82 21 135 42 59 54

Nimfòmana.
29 82 21 135 42 59 54

Voluptuós.
147 25 76 31 131 51 48

Empremta.
96 86 154 118 65 127 100

Cosina de la sotana.
45 152 132 139 7 78

Es mostrarà poruc.
52 106 67 16 112 91

Cosa.
73 123 40 89 57 34 68

Solució.Text ocult: "En efecte. Els meus ulls el consulten bojament. Els atreu contra la meva voluntat, com de vegades passa amb els paperllejos absurds d'un televisor sense ajustar". (Truman Capote. *Música per camaleons*. Quaderns Crema). **Mots solució:** 77.- Tendres. 126.- Respons. 20.- Ungüent. 83.- Mussols. 150.- Arnbdues. 44.- Novel.la. 28.- Calfred. 111.- Ajustes. 113.- Proveta. 73.- Objecte. 134.- Taulell. 9.- Esclava. 88.- Vermell. 128.- Solemne. 29.- Obsessa. 147.- Sensual. 96.- Petjada. 45.- Tunica. 52.- Temera.

La festa que no va començar mai

A casa dels familiars de Carles Cardús, i a Tiana sencera —poble del pilot català—, tot estava preparat per a la gran festa: la consecució del Campionat mundial de 250 cc de motociclisme. Però Cardús va quedar-se a les portes del títol, i la decepció va apoderar-se del carrer.

Tiana, petita localitat pròxima a Barcelona, era una festa. I per doble motiu, ja que la festa major del poble s'unia a la festa d'un dels seus fills predilectes, el pilot català de motociclisme, Carles Cardús. A la matinada del dia 15, diumenge passat, aquest es jugava el Campionat del Món de l'especialitat, en els 250 c.c., a les antípodes, a Austràlia. Però tant hi feia la distància, com també l'hora, uns intempestius al nostre país tres quarts de cinc de la matinada. Alguns, van llevar-se molt aviat. D'altres van aprofitar la farra de la festa major per empalmar ballaruca amb cursa. Des de l'Ajuntament de Tiana, dies abans, jo ho deien:

—Aquí, dissabte, no dormirà ni Déu.

I era cert. Tant és així, que fins i tot la citada administració va encarregar-se de muntar l'altar al totpoderós; al camp de futbol, dins l'envelat típic de la festa major, va aixecar-se una pantalla gegant de televisió, per seguir la cursa en directe. El lloc va omplir-se ben aviat, fins al punt que Déu, a la vista que ni Ell no hi cabia, va decidir no assistir-hi. Tampoc no va dignar-se ni fer una passejada pels voltants de l'envelat, on una altra pantalla de televisió, més petita, congregava centenars de persones assegudes al terra, entre aroma de *hot dogs* i lluminària de fira. I, amb tal absència divina, així va anar-li a Cardús, que va perdre la cursa, el campionat mundial, i també els nervis quan, furiós, va entrar a boxes amb una avaria mecànica, va fer apartar a tothom sota pena d'hemopneumotòrax —que és el que acostuma a succeir quan una moto et passa pel damunt, i, si no, que li ho preguntin a Sito Pons—, va fotre puntada a la seva Honda, i va anunciar a mig món, des de la terra dels cangurs, que abandonar una competició posa de molt, molt, mala bava.

VISCA EL TELEVISOR

La veritat, però, és que a Tiana es respirava una atmosfera de triomf anticipat, ja que s'esperava la victòria d'un campionat mundial de motociclisme que enguany no havia aconseguit, segons el costum de les últimes temporades, cap pilot català o valencià. I la població barcelonina es va omplir de motos, motoristes i bullici. Es percebia en molts dels assistents a la festa una rara barreja de gasolina, hemoglobina i eufòria en els vasos sanguinis, com si el Gran Premi d'Austràlia s'hagués disputat allí mateix. Veïns del poble, camí de l'envelat, passejaven pancartes i cartells d'ànim (*Amics d'en Cardús, Cardús Campió*, etc.), amb un estil que recordava insòlitament una vaga obrera de pel.lícula (*On Strike*). Guàrdia Civil i Policia Local dirigien el trànsit fent moure aquella mena de *frigolins* lluminosos, com si alguna abella els rondés l'uniforme. Els voluntaris de la Creu Roja, apinyats en les ambulàncies, engegaven les sirenes cada vegada que topaven amb un embús.

A casa d'Enric Cardús, germà del corredor, l'ambient no era menys frenètic. La premsa s'hi havia citat puntualment, amb càmeres de televisió que enfocaven la família veient la televisió. Era fàcil, evidentment, pensar que d'aquí a no gaire esdevindria notícia de petita pantalla aquest curiós fenomen periodístic, això de filmar per a la televisió persones que veuen la televisió; i que resultaria divertit veure càmeres de televisió filmant les càmeres de televisió que, per la seva banda, filmen família, amics, coneguts i altra parentela (de qui sigui) veient la televisió... En aquest cas, l'únic dels Cardús que no estava atent a la petita pantalla era la mare del corredor català, Montserrat Carrió. La mare de Carles Cardús ja havia manifestat la seva intenció de no trencar el seu costum d'apartar-se a una altra sala a resar en compte de veure el seu fill en plena cursa. L'única i comprensible cosa que demanava al Senyor és que en Carles no prengués mal.

—Si perd —deia—, mala sort. Si guanya, millor. Però sobretot, que no li passi res.

Periodistes i càmeres a una banda, i Enric i Lluís Cardús —els dos germans de Carles— acompanyats de diversos familiars ("Aquests també són Cardús"), en el sofà davant del televisor, van seguir atentament la retransmissió del G.P. d'Austràlia. La veu d'Ángel Nieto, l'ex-pilot ara comentarista de TVE, sonava molt familiar. Tan familiar com els seus adjectius qualificatius preferits: *impresionante* i *fenomenal*. No parava d'usar-los: "moto *impresionante*", "trazado *impresionante*", "derrapaje *impresionante*", "piloto *impresionante*", "victoria *impresionante*", etc. (si en comptes d'*impresionante* hi posen *fenomenal* hauran aconseguit reproduir fidelment la meitat dels comentaris d'Angel Nieto durant la cursa).

"¡HA TRENCAT, HA TRENCAT...!"

Anècdotes zamoranes a part, els nervis a Can Cardús estaven a flor de pell. I també les supersticions. Enric Cardús deia que no havien enregistrat la cursa en vídeo per allò del *lagarto, lagarto*. A la pantalla, però, el pilot de Tiana no feia el que s'esperava d'ell. És a dir, seguir de prop l'estela de cautxú del nord-americà John Kocinski, el pilot amb qui es disputava el títol mundial a una sola carta, ja que el Gran Premi d'Austràlia era l'última cursa del campionat i, com en el final de qualsevol competició, calia traure les calculadores. Després, acabada la cursa, un espectador de l'envelat excusaria el seu desànim:

—Ja és fotut haver d'animar el Bradl perquè li faci el favor al Cardús de guanyar el Kocinski.

Abans, però, a casa de la família del corredorde Repsol l'Enric Cardús esbufegava i el rostre del seu germà Lluís mostrava signes d'una evident crispació. No hi faltaven els ànims dels familiars, tampoc:

—Ja saps que el Carles mai no ataca d'un bon principi, pels pneumàtics.

Els carrers de Tiana, amb Cardús. La família de Cardús, atenta a la pantalla.

L'emoció es transcriu als rostres. La mare de Cardús no hu va voler veure.

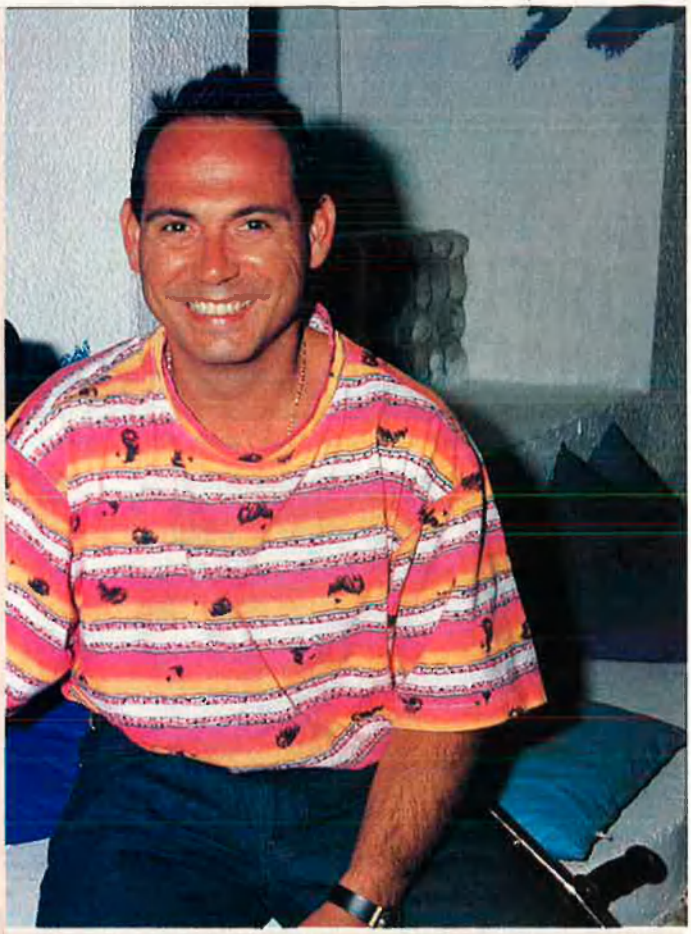
Carles Cardús abandona per problemes. Kocinski i la classificació superposada.

Pantalla gegant i gegant decepció. L'envelat, al fons: la festa s'havia acabat.

CARME PUERTOLAS

Els èxits més importants del motociclisme català: el mundial de 500 cc. és l'única assignatura pendent.

Primer fou Ossa, la marca catalana que, a mans de Santi Herrero, a final dels seixanta, va estar a punt d'assolir el primer campionat mundial de velocitat. Però un desafortunat accident en el Tourist Trophy d'Herreros, quan en caure una altra moto li va passar pel damunt i li va aixafar la caixa toràcica, va posar fi a les aspiracions de la marca del trèbol. Salvador Canellas, per la seva banda, fou un dels pioners quant a pilots; tot i que no va guanyar cap campionat mundial, sí que va ser capaç de vèncer en dos Grans Premis del mundial.

I arriba l'època del primer campionat, l'època de Víctor Palomo. El pilot barceloní, després d'haver estat campió mundial d'esquí aquàtic el 1969, va decidir provar fortuna amb les motos, i va tenir èxit, però no fortuna: després de proclamar-se brillant vencedor, el 1976, de la F-750 (categoria que poc temps després es convertiria en campionat mundial), va patir seriosos accidents, que van apartar-lo de les curses i de la vida. En concret l'últim fou a Montjuïc, a les *24 Hores*, en què es va empotrar contra una moto parada a més de 200 Km/h. No hi va morir, però la recuperació d'aquest accident, lenta i dolorosa, va ocasionar a Víctor Palomo un viacrucis personal de calmants i estimulants que van acabar amb la seva vida, als trenta sis anys.

Ricardo Tormo, el 1978 i el 1981, va guanyar sengles campionats mundials de velocitat en els 50 cc, fins que un estúpid accident mentre provava una Derbi va estroncar la seva carrera esportiva. Va prendre el relleu de Tormo el també valencià Jordi Martínez *Aspar* el 1986, amb quatre títols mundials, tres de 80 cc i un de 125 cc. *Champi* Herreros, el 1989 va endur-se el mundial, l'últim de la categoria, dels 80 cc.

Aquell mateix any, el pilot amb més futur del nostre país, Àlex Crivillé, va convertir-se en el pilot més jove que guanyava un mundial, el dels 125 cc. I el català *Sito* Pons, per la seva banda, no es quedava curt: el 1988 i el 1990 assolia el campionat mundial dels 250 cc. Altres pilots a destacar són els coneguts Joan Garriga —enguany sisè en els 500 cc—, Carles Cardús —subcampió actual dels 250 cc—, Julià Miralles i Albert Puig.

Tornant a les marques cal destacar Derbi, amb 9 títols mundials a la butxaca. Bultaco va ser campiona amb Tormo, el 1978 i el 1981, i amb Nieto, el 1976 i 1977. I J.J. Cobas amb Àlex Crivillé, l'any passat. Això només en velocitat. El trial és una altra especialitat plena de llorers per a pilots i marques catalanes.

Però l'americà Kocinski estava intractable. Quan aquest va ser sobrepassat per l'alemany Helmut Bradl, amb Cardús en quarta posició i, per tant, amb el títol a la butxaca si continuaven així les coses, la tensió va ser màxima. El pilot català va posar-se tercer, i gairebé es va poder veure una espurna del deliri que hauria estat un campionat del món per a Tiana. Però es van torçar les coses: Cardús tornava al cinquè lloc. Enric bufava:

—Encara queda molta cursa.

Efectivament, encara quedava temps perquè la desil.lusió es consumés de manera definitiva. El pilot català, gairebé a l'última volta va fer l'entrada, amb la vareta del canvi de marxes trencada, a boxes. Lluís Cardús va desesperar-se:

–¡Ha trencat! ¡Ha trencat!

Kocinski podia caure en l'última volta, desconeixedor que el seu rival en el campionat ja no estava en cursa. Però l'americà, de vint anys, havia sortit a l'asfalt amb una sola idea dins del casc: guanyar. I va guanyar, això ja és història escrita.

A Can Cardús, la desil.lusió va ser esportiva però majúscula. Com a tot Tiana.

La gent va desfilar de l'envelat, silenciosa. Alguns remugaven expressions de fastigueig en veu baixa. Les motos van anar desapareixent com per art de màgia, i la fira va començar a plegar veles. La festa havia acabat fins i tot abans d'iniciar-se. Inclús les estrelles fugien: clarejava.

Era el moment del sarcasme. Un cambrer, darrera la barra d'un bar que acabava d'obrir, exclamava:

—Això li passa per no portar-nos els pòsters firmats que li vaig demanar, ni els adhesius, les fotografies...

Al cap de poc, arribava un contertuli, que aparentava estar d'allò més alegre:

—He, ¿heu vist el vostre Cardús? ¡Quina meravella! A més, que no és que hagi espatllat la moto, no; sinó que, en adonar-se que l'americà el deixava en ridícul, ha hagut de fer veure que tenia una avaria, perquè al Kocinski no li ensumava ni el rastre.

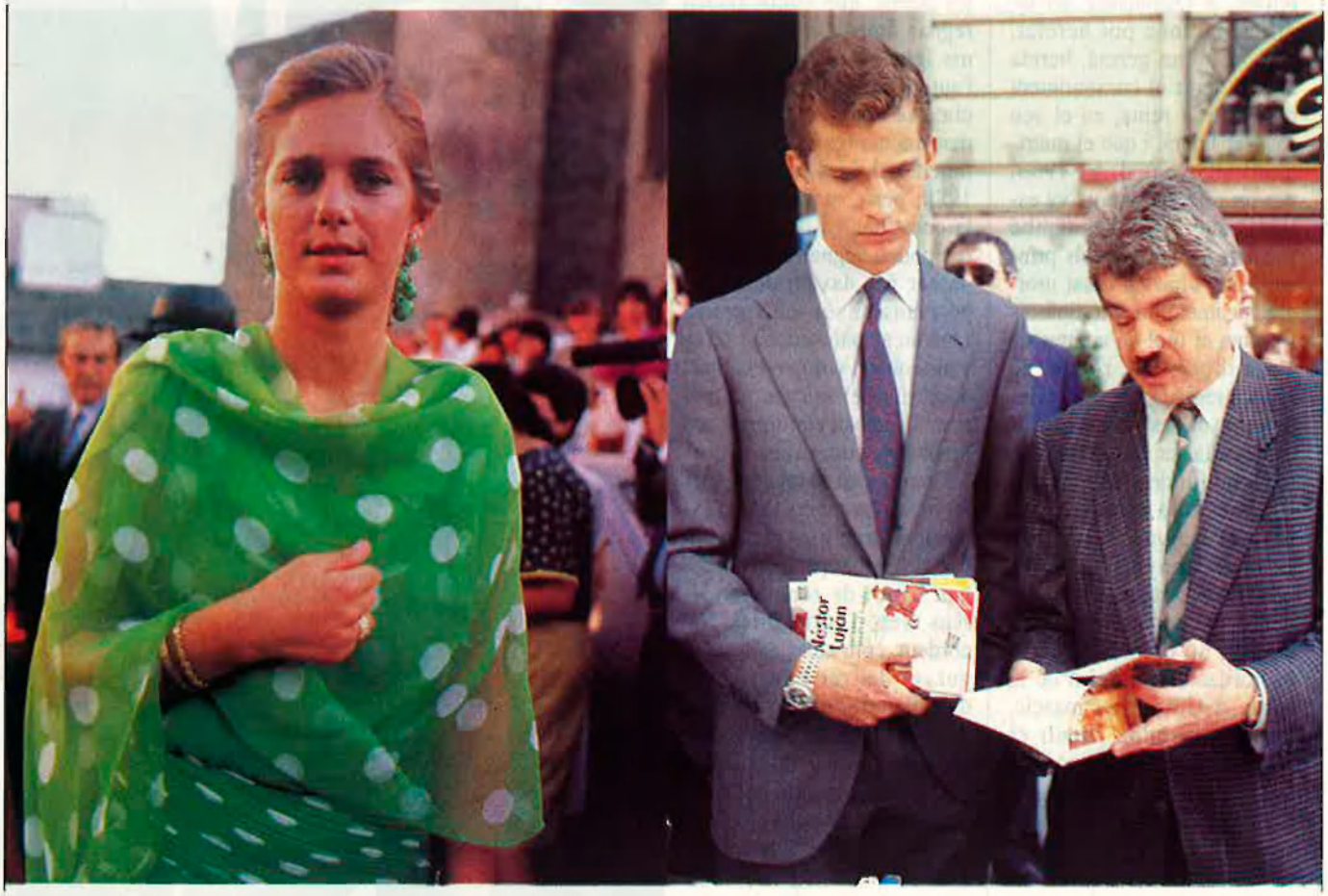
I coses així.

Déu continuava absent de Tiana; per una raó: el déu del campionat es deia John Kocinski, i, enfundat en un mono de cuir, va esdevenir totpoderós, infinitament bo, inabastable. Això es va comprendre a Tiana, més enllà de fanatismes i passions. John *God* Kocinski va rebre el silenciós reconeixement d'un poble.

Eduard Company

Borbó-Sartorius, l'enllaç impossible

Segons l'estudi fet per a EL TEMPS per Armand de Fluvià, president de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica i Sigil.lografia, si el príncep Felip de Borbó contraguera matrimoni amb Isabel Sartorius hauria de renunciar al tron.

La Pragmàtica de Matrimonis, vigent des de Carles III, prohibeix el matrimoni desigual.

La monarquia és –juntament amb la república– una de les dues formes d'estat tradicional. Actualment la diferència fonamental rau en el fet que a la primera el cap de l'estat és hereditari i a la segona és –en principi– electiu. Democràticament parlant, és evident que la república és més democràtica. Els únics motius, penso jo, pels quals avui es pot acceptar el fet d'un monarca hereditari com a cap de l'estat són, principalment, que la institució hagi arrelat profundament en el sentiment popular, generalment després de segles de convivència; que hagi sabut adaptar-se intel.ligentment als canvis socials; i que no sigui contestada o discutida per la majoria de la població. Pel fet de ser hereditària, la monarquia té també alguns elements diferenciadors (el valor dels quals no entro a discutir, perquè no és el moment, però hi són): hi ha una dinastia, una línia reial –generalment ininterrompuda a través dels segles, una família (un pare, una mare, uns fills, uns germans, etc.) que s'ha anat perpetuant al llarg dels temps i que forma part essencial d'aquella línia, d'aquella dinastia. Una família i una dinastia al servei d'un poble, que la considera pròpia i la pren per model. Totes aquestes dinasties (em circumscric a l'àrea europea) tenen unes lleis o unes disposicions per les quals han regulat els seus enllaços matrimonials, i les seves exclusions de la línia dinàstica. La majoria d'elles han adquirit, inclús, rang de lleis fonamentals. Fins tot les famílies exregnants es regeixen per aquelles lleis pròpies i característiques. El fet de vulnerar-les produeix, *ipso facto,* l'exclusió de la línia dinàstica i, per tant, la pèrdua de la condició o qualitat de dinastia, o sigui de persona amb capacitat de succeir en el tron. Per tant, a més dels privilegis inherents a la seva condició, els dinastes tenen també unes obligacions envers la dinastia, si els volen mantenir.

L'Estatut Familiar de la casa imperial i reial d'Àustria-Hongria, exigeix, per succeir al tron, ser mascle, fill legítim, matrimoni d'igual rang

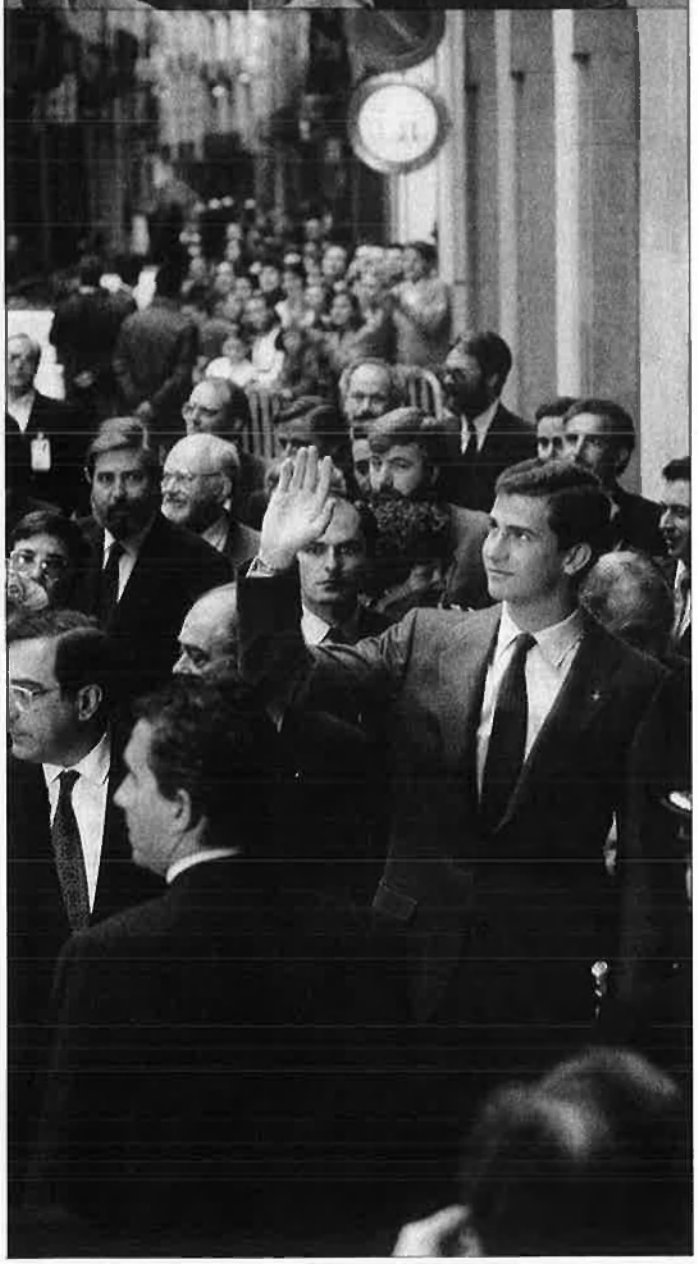
(no morganàtic o desigual) i autoritzat pel cap de la Casa Imperial-Reial, i ser catòlic. Eixigeix el mateix la Casa Reial de Baviera. A Bèlgica cal ser mascle, legítim, i tenir el consentiment del rei i del Parlament. A Bulgària: ser mascle, legítim, i ortodox de religió. A Dinamarca: ser legítim, la dona pot heretar, però, si té un germà, hereta aquest, tenir el consentiment del rei o la reina, en el seu cas, ser luterà, i que el matrimoni sigui igual. El 1953, per un referèndum, es va establir que les dones també podrien regnar. Tots els prínceps que s'havien casat morganàticament no són dinastes i porten el títol de comtes de Rosenborg. Al regne de França regia la llei sàlica (les dones excloses), per a ser dinasta calia ser també francès, legítim i fill de matrimoni religiós catòlic autoritzar pel rei. Al Regne Unit de la Gran Bretanya: l'home és preferit a la dona entre germans; cal ser protestant de religió, no divorciat i tenir l'autorització del rei o de la reina. A Grècia: ser mascle, legítim, ortodox i tenir el consentiment del rei. A Itàlia: ser mascle i catòlic. A Luxemburg: ser mascle, però si no n'hi ha cap, poden regnar les dones. Tenir el consentiment del gran duc per a casar-se. A Noruega: fins el 1990 ha regit la llei sàlica (dones excloses). A partir d'ara, però, poden regnar, inclús si tenen germans, i aquests són menors. Com que aquest canvi a la Constitució s'ha fet quan ja havia nascut un fill després d'una filla, a l'hereu de la corona se li han mantingut els drets adquirits. Cal que sigui luterà, i tenir el consentiment del rei. Als Països Baixos: els fills són preferits a les filles, i cal el consentiment legal per al matrimoni. A Portugal: els homes són preferits a les dones, i cal ser legítim portuguès, catòlic i l'autorització del rei. A l'Imperi Alemany-Regne de Prússia: les dones excloses, ser legítim, els matrimonis no han de ser morganàtics, i cal l'autorització del rei-emperador. A Romania: ser mascle, l'autorització del rei, i ser ortodox. A Rússia: els homes són preferits a les dones, que també poden regnar. Imposa els matrimonis iguals i ortodoxos i cal l'autorització del tsar. A Suècia: les dones excloses, els matrimonis iguals, el consentiment del rei, i ser luterà. El 1980, però, es va modificar la constitució i des d'aleshores poden regnar les dones i passar per davant dels seus germans si són més grans. L'hereu actual és dona i no es van tenir en compte els drets adquirits pel seu germà menor. A Iugoslàvia: només els homes poden ser reis.

Com podeu veure, totes les monarquies tenen lleis d'exclusió al tron i un gran nombre de prínceps i princeses han hagut de renunciar als seus drets d'infringir-les. Recordem, com a cas més conegut, el del rei Eduard VIII d'Anglaterra, que es va convertir en duc de Windsor en casar-se amb una divorciada.

¿I quin és l'estatut de la Casa Reial esapnyola? Pel que fa a la successió al tron de la Casa Reial, es regeix pel que disposa la Constitució espanyola del 1978, la qual, al Títol II tracta "de la Corona" i al seu Article 57,1 disposa: "La Corona d'Espanya és hereditària en els successors de S.M. Joan Carles I de Borbó, *legítim hereu de la Dinastia històrica* (la cursiva és meva). La successió al tron seguirà l'ordre regular de primogenitura i de presentació, i serà preferida sempre la línia anterior a les posteriors; en la mateixa línia, el grau més pròxim al més remot; en el mateix grau, l'home a la dona, i en el mateix sexe la persona major o la menor". I al paràgraf 4 del mateix Article es diu: "Les persones

Dalt, Fabiola i Balduí. Baix, el príncep Felip, que hauria de renunciar al tron.

que, tenint dret a la successió al tron, contraguessin matrimoni contra la prohibició expressa del Rei i de les Corts Generals, restaran excloses de la successió elles mateixes i els seus descendents". Hi ha, però, una altra llei de la Casa Reial, que regula els matrimonis de les persones reials. Es tracta de la Pragmàtica de Matrimonis de 23.3.1776, promulgada per Carles III d'Espanya, que va ser inclosa com a Llei 9a. al Tit. 2on. del Llibre 10 de la Novíssima Recopilació de les Lleis d'Espanya, per la qual els dinastes no poden contraure matrimonis desiguals, i si ho fan, encara que sigui amb l'autorització del rei, perden els seus drets al tron. El 20.3.1875 la *Gaceta de Madrid* publicava una Reial Ordre manifestant que aquella Pragmàtica continuava vigent. El mateix disposava una altra Reial Ordre publicada a la mateixa *Gaceta* el 16.4.1915, i avui encara hi està.

Proclamada la II República, la Casa Reial mantingué rigorosament les disposicions de la Pragmàtica i, per això, el príncep d'Astúries, Alfons, quedà exclòs de la successió, el 1933, a causa del seu matrimoni morganàtic. De la mateixa manera, el fill segon d'Alfons XIII, l'infant Jaume, que ja havia renunciat també el 1933, pel fet de ser sordmut, es casà morganàticament, el 1935 i el 1945 escrivia una carta al seu germà petit, el comte de Barcelona (rei *de jure,* amb el nom de Joan III, des de la mort d'Alfons XIII) dient-li: "Precisamente para evitar toda posibilidad de futuras discusiones en cuanto a la indiscutibilidad del orden sucesorio, base fundamental de la legítima Monarquía, cuando me decidí a contraer matrimonio, con posterioridad a la renuncia que por mí y por mis descendientes había hecho a los derechos que me correspondían a la Corona de Espana, elegí mi esposa fuera del círculo de las Familias Reales, *concidición indispensable, segun las seculares leyes de nuestra Patria y Casa,* (la cursiva és meva), para que nuestros descendientes puedan intentar reivindicar derecho alguno com tales personas reales". Per això, els fills nascuts d'aquest matrimoni, Don Alfonso i Don Gonzalo de Borbón y Dampierre, ja nasqueren sense cap dret a la Corona, o sigui, no foren mai dinastes, formen part de la família del rei però no de la Família Reial. També a l'exili es casaren morganàticament les filles d'Alfons XIII, les infantes Beatriu i Cristina, la primera amb el príncep Alessandro Tortonia, i la segona amb el comte Enrico Mareno-Cinzano i, encara que no era necessari, volgueren expressar la seva formal renúncia en els seus capítols matrimonials. El mateix passà amb les filles del comte de Barcelona, Joan III, les infantes Pilar, ara duquessa de Badajoz, i Margarida, ara duquessa de Sòria, germanes del rei Joan Carles I.

Cap rei de les dinasties dels Àustria o dels Borbó no es casà fora d'aquell cercle de famílies reials. Tampoc ho féu cap rei de la dels Trastàmara (ni la branca de Catalunya-Aragó ni la de Castella-Lleó). Per trobar un precedent al nostre país hauríem de remuntar-nos a Pere el Cerimoniós (mort el 1387) que, viudo per tercera vegada, i ja amb hereus que li asseguraven la successió, es va casar, als 58 anys, el 1377, amb la noble empordanesa Sibil.la de Fortià. L'altre precedent existent és el del també quart matrimoni, el 1322, de Jaume II, de 55 anys, i també amb la successió assegurada, amb la noble Elisensa de Montcada. A la corona navarresa no hi ha cap precedent, i a la castellana el del rei Pere I el Cruel (mort el 1369) qui, després de fer anul.lar el seu matrimoni amb Blanca de Borbó, es va casar amb la noble María de Padilla, i després de repudiar-la, amb la també noble Juana de Castro, i també hi ha el precedent del rei Ferran II de Lleó (mort el 1188), casat quan ja havia tingut fills de la primera muller, amb 1 anoble Teresa de Trava.

És evident, doncs, que el que ininterrompudament s'ha exigit a tots els membres de la Casa Reial espanyola, en relació als seus enllaços matrimonials, és també exigible a l'actual hereu de la Corona. Jo no sé què hi ha entre ell i Isabel Sartorius, filla del quart marquès de Mariño, però, mentre sigui vigent la Pragmàtica del 1776, si es volen casar, ell haurà de renunciar als seus drets al tron. No veig ni trobo cap excusa perquè una persona que ja gaudeix de tants privilegis pel damunt dels altres ciutadans, no hagi de complir una de les poques obligacions que té. D'altra banda, seria molt fort que, per a eximir-lo d'aquesta obligació –gràcies a la qual, precisament, el seu pare és rei d'Espanya com a "legítim hereu de la dinastia històrica" (des del 1977, per l'abdicació del seu pare)– ara s'abolís aquella disposició de Dret Dinàstic.

Armand de Fluvià

Carles Capdevila

OLÍMPIC CIRCUS

Conrad Blanch cau del cim olímpic

Ha marxat sense fer soroll. L'alpinista capaç de vèncer en reptes com l'Everest deu haver vist venir alguna tempesta per renunciar al cim dos anys abans. Era subdirector general del COOB, i torna a la seva empresa privada.

No ha fet el cim olímpic. Discretament, i entonant gairebé un *mea culpa*, l'alpinista que va portar la senyera i la bandera de Barcelona'92 a dalt de l'Everest ha dimitit com a subdirector general de l'organització olímpica.

Alguna cosa grossa deu passar al COOB perquè un home tossut i calculador com Conrad Blanch desisteixi a mig camí.

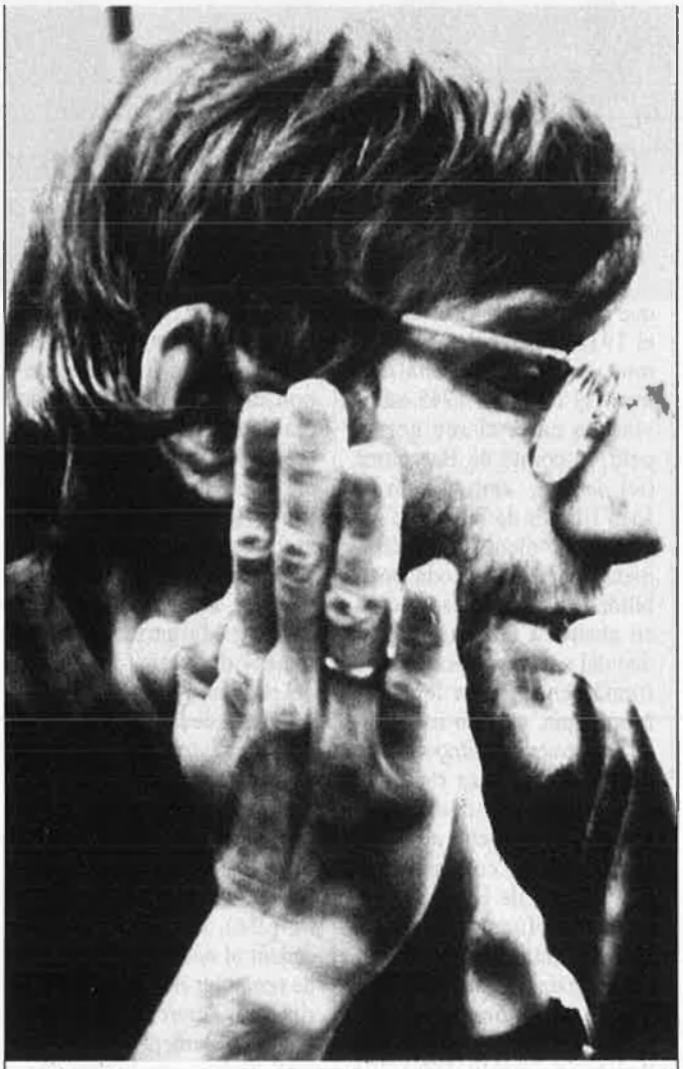
Ha abandonat l'expedició al.legant "el desig de tornar a l'empresa privada". Ho he llegit en una nota oficial tramesa pel COOB als peridodistes, i cinc minuts després ja m'havia rellegit l'entrevista que em va concedir fa 18 mesos, la primera com a subdirector general del COOB.

¿Dimitiria si li posen massa pals a les rodes?, li demanava.

"Sóc molt tossut, i sé que quan no hi ha una solució òptima n'hi ha una d'alternativa. Jo tiraré del carro tan fort com pugui, i hauria de ser que m'imposessin solucions inviables que m'obligués a plegar".

No sé què li ha obligat. Aquest enginyer, llicenciat en ciències químiques i *master* en administració i direcció d'empreses, no és precisament un símbol de la inconstància. Com a última prova de fidelitat a les seves idees i manera de treballar, ha estat capaç de mantenir en secret la seva dimissió durant mesos. La va presentar a Josep Miquel Abad abans de l'estiu, i la premsa ho ha sabut ara, el dia abans de deixar el COOB, quan ja tenia les maletes fetes.

Li han fet una petita festa i els companys de feina li han regalat una bicicleta. "No hi ha res de particular en la meva decisió, només la voluntat de tornar a l'àmbit professional".

Conrad Blanch torna a l'empresa privada.

El COOB pot respirar tranquil, perquè si Blanch ha pactat el seu silenci, aquesta dimissió no ha de portar més maldecaps a l'organització. L'expedicionari prefereix aparèixer com una persona capriciosa, que fa 18 mesos anunciava amb entusiasme que renunciaria fins al 1993 a l'alpinisme i a la seva pròpia empresa consultora, però un any després abandona el repte assegurant que "he treballat molt a gust al COOB".

Ja em perdonarà que no m'ho cregui. "Amb sentit comú, esperit de lluita i ganes de treballar, no m'espanta haver d'empènyer el carro olímpic. Això no vol dir que sigui un utòpic. L'aposta em fa respecte però no m'angoixa."

Són més paraules extretes de l'entrevista amb què es batejava en el nou càrrec. Portava per títol una frase que em va repetir més d'un cop amb convenciment: "Si no es parla de mi, els Jocs hauran estat un èxit". La seva feina, planificar, organitzar, dirigir i controlar, tenia com a màxima aspiració no sortir a la llum pública. Però depenia totalment de les administracions, perquè qualsevol dels projectes està pendent de si acaben o no totes les terminals de l'Aeroport, de si acaben o no totes les potes dels Cinturons, de si arriba o no el famós metro a Montjuïc.

Allotjament, logística i atenció a la família olímpica eren missions que havia de fer possibles com fos. Per aconseguir-ho es va emportar el subcap de l'expedició a l'Everest, Joan Massons, al seu equip olímpic. "Per sobre de les dificultats sempre hi ha el fet que l'equip humà s'entengui", deia. Blanch va entrar al COOB a la tercera, després que el COE l'hagués vetat en dues ocasions per "catalanista" quan l'havien presentat com a candidat a la direcció d'esports del COOB. Finalment, i després de la crisi originada per la destitució del director general Jaume Clavell, va trobar un lloc fet a mida, en un organigrama que justament havia estat pensat i dissenyat per la consultoria privada de Conrad Blanch.

A vegades somio que ja és el 1993 i puc saber la veritat d'algunes coses silenciades. Com per exemple quina tempesta ha decidit a Conrad Blanch a fer marxa enrere tan lluny del cim.

Jordi Vallverdú: "Si el Palau Sant Jordi no rendeix al màxim, tindrem dèficit"

Aquest veterà de la política municipal s'ha quedat l'únic càrrec olímpic que no caduca el 1992. Dirigeix Barcelona Promoció, l'empresa que ha de demostrar que les instal.lacions olímpiques no són tan inútils com algú anuncia. Ara mateix, Vallverdú celebra els èxits obtinguts amb els concerts, per oblidar els maldecaps que li porten el Barça i l'Espanyol, equips que han de quedar-se amb el Palau Sant Jordi i l'Estadi.

—¿Un estiu gloriós?

—Per primera vegada teníem el 75% d'instal.lacions per llogar, i les hem pogut optimitzar al màxim. El velòdrom ha significat el 50% de capacitat del Grec, i hem aconseguit fer-hi competicions ciclistes a un nivell important tenint en compte que aquest esport va de baixa. L'estadi ha estat el més emblemàtic i ha demostrat totes les seves possibilitats. Ha tingut atletisme popular i atletisme d'alt nivell, grans concerts de Madonna, Prince i els Stones, i a sobre la prova de foc del Barça, que ha demostrat que cal fer un enorme esforç per adapatar-hi el transport públic. Barcelona és una plaça forta i el 6 d'octubre tancarem la temporada amb El Ultimo de la Fila, Tina Turner i un grup català en un concert en defensa de la natura.

—I ara el Palau Sant Jordi...

—El 21 de setembre la Diputació el lliura a l'ajuntament, del 22 al 24 l'obrirem al públic, el dia 29 hi tindrem Pavarotti i a partir de l'onze d'octubre el milllor espectacle del món del bàsquet, l'Open MacDonalds.

—Se'l veu optimista...

—Sóc realista. Vam començar quan la gent pensava que no hi havia res a fer a l'estadi. Jo vaig dir al meu equip que no ens avorriríem, i ara n'hi ha que em diuen que ens divertim massa i tot, perquè no parem.

"Em jugo un sopar que tindrem metro a Montjuïc, perquè un any o altre el faran."

46 anys. Economista. Fins 1987 va ser regidor municipal de Barcelona i vicepresident de la Diputació, on era responsable d'esports.

—¿Es resistirà aquest ritme?

—Serà difícil repetir un rendiment com el d'aquest estiu a l'Estadi. Sis macroconcerts són molts, quan nosaltres calculàvem fer-ne entre un i tres cada temporada.

—El deuen llogar molt bé de preu, l'estadi....

—Facilitem el diàleg amb els promotors. Per exemple, al que va muntar el concert de Pavarotti, no li hem aplicat la clàusula del contracte que ens permetia cobrar-li el lloguer, perquè prou problemes tenia amb l'ajornament. A més, hem aplicat normalment un percentatge del 12% de la recaptació, arriscant-nos a punxar si el promotor punxa. A l'estadi de Munic, el percentatge és del 17,5%.

—Des del 88, Barcelona Promoció arrossega tres temes: metro, Barça i Espanyol...

—La del metro no és una polèmica fictícia, i jo em sumo a les veus que el demanen. Però no em puc posar a plorar en un racó, sinó que he de muntar serveis d'autobusos, alternatives. La negociació amb el Barça està en bon camí, al marge dels problemes que tingui el club amb l'ajuntament. Després de l'Open McDonalds veurem com funciona el bàsquet a la pista del Sant Jordi. Pel que fa al futbol, ens ajudaria molt, però ja no és imprescindible. Estem pendents que l'Espanyol es resituï a primera per tornar a negociar, o bé que Gaspart aconsegueixi portar el Sant Andreu a la màxima categoria.

—¿Amb què es juga un sopar?

—Amb el metro segur, perquè un any o altre es farà.

El COOB se'n va a Tòquio

Ja hi són. A presentar un informe davant de la cúpula del COI que encapçala Samaranch, i a felicitar Atenes o Atlanta, la ciutat que guanyi la candidatura del 1996 i reculli la torxa de Barcelona. Les decisions olímpiques són lentes, i si l'any passat a Puerto Rico la reunió va servir per a decidir que aquest any a Tòquio es decidiria què passava amb la pesta equina, ara resulta que la reunió de Tòquio decidirà a quina propera trobada es dirà el sí definitiu a Barcelona'92 amb el tema dels cavalls. Paciència.

Banesto, banc olímpic

Fa anys ja que Mario Conde va prometre 5.000 milions per ser soci col.laborador dels Jocs. Ara comença a recollir els fruits. La seva entitat asseguradora és qui firma les pòlisses olímpiques i les seves 2.500 oficines seran de visita obligatòria per a tots els que vulguin tenir entrades per als dies dels Jocs. Conde havia de venir a signar el contracte però finalment va delegar en el seu conseller delegat. Barcelona es va quedar sense veure lluir el seu tupé olímpic.

Horaris decents

La televisió americana i el COOB han arribat a un bon acord i les grans finals seran en horaris raonables, perquè es fan caure en caps de setmana.

Els 400 milions de dòlars feien témer que Lewis i Johnson correrien de negra nit, perquè els ianquis poguessin veure la gran final abans de sopar, en hora punta.

CRÍTICA

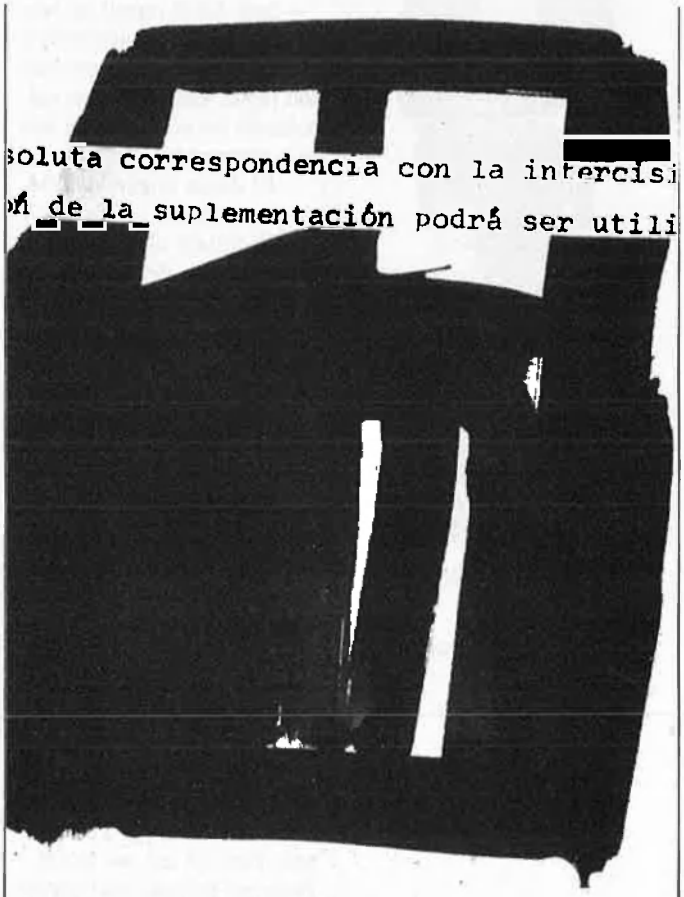
L'altra cara de l'aquarel.la

ART

Inaugurada en la sala Edgard Neville d'Alfafar –que ja en altres ocasions s'ha caracteritzat per les seues interessants propostes artístiques– la mostra "L'altra cara de l'aquarel.la" recull obres de quinze artistes del País Valencià, en una selecció acurada: Mariscal, Miquel Navarro, Ángeles Marco, Pedro Miralles, Soledad Sevilla, Carmen Calvo, Daniel Torres, J. Sanleón, J. Morea, Javier Chapa, J. Barberà, Manolo Sáez, María Chana, Vicente Rodes i Sebastià Miralles.

L'*argument* que presideix l'exposició gira al voltant de la idea de sotmetre a l'oportuna consideració precisament un *procediment*, és a dir, es pretén interrogar de manera directa les possibilitats internes que un recurs tècnic concret –com a mitjà, com a estratègia i com a ofici–, sotmès a prova, pot comportar per ell mateix

Però potser el màxim interès rau concisament en el fet que la dita reconsideració haja estat brindada com a tal, experimentalment i sense condicions ni requisits previs, a aquesta nòmina específica d'artistes valencians ressenyada que en principi no es caracteritza precisament per la recurrència al procediment seleccionat –l'aquarel.la–, o almenys (si en alguns casos hi han acudit espontàniament en els seus respectius treballs) se'ls ha indicat que en aquesta ocasió havien d'abordar aquest *mitjà* a partir d'una conscient i personal heterodòxia en relació a l'habitual manera d'entendre, en general, la seua utilització.

Serie "Suplemento", 1990. Ángeles Marco....

De fet l'aquarel.la és un procediment prou adequat i versàtil per a la dita experiència, sobretot si tenim en compte que, d'una banda, gaudeix d'una àmplia tradició històrica al País Valencià, no és menys cert, d'una altra, qua ha anat acumulant també al seu entorn tota mena de tòpics, reticències, estereotips i connotacions dispars.

Així s'ha assegurat, *in nuce*, un considerable marge de distanciament, i inclús d'heterodòxia, defront de les expectatives habituals que, en parlar d'aquarel.la, podrien generar-se a primera vista.

"L'altra cara de l'aquarel.la" aglutina, sobretot, una marcada declinació de diferents propostes, i dona cabuda a pintors, escultors, dissenyadors, dibuixants de còmics... per a així vehicular millor, a ultrança, perspectives i acostaments dispars i heterogenis, al marge inclús de quina siga la qualificació conjuntural o fortuïta de les respectives experiències hagudes –prèvies personalment– en aquest sector concret de l'activitat plàstica.

L'aquarel.la és, al cap i a la fi, l'excusa, l'objecte, el mitjà, l'argument i el protagonista

definitiu de tota la posada en escena, ja que, de manera paralel.la, la iniciativa pretén, al seu torn, cridar l'atenció sobre el propi interès, la versatilitat i les facetes intrínseques que, per ella mateixa, l'aquarel.la comporta creativament. Ja que, de fet, la llarga història d'aquest mitjà artístic no pot posar-se en dubte i està atapeïda d'exemples rellevants, en totes les èpoques i a través de les pautes artístiques més dispars.

L'objectiu i el repte que es proposa la mostra és l'intent de "pegar-li la volta a la moneda" i veure quina pot ser, en el context del País Valencià –ara per ara– "l'altra cara de l'aquarel.la". Un repte i una curiositat que han acabat per fer una encaixada de mans mútua en aquest afany, en el qual per fortuna s'ha comptat amb l'estreta col.laboració d'artistes i institucions: la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana i el mateix IVAM han donat suport a l'experiència.

Un magnífic catàleg funciona, així mateix, com a *aparador* de l'exposició itinerant, que té previst un recorregut d'abast internacional.

El joc de "L'altra cara de l'aquarel.la" ens invita –sens dubte– a la participació.

Romà de la Calle

TELEVISIO

L'antimadridisme com a estratègia

La Televisió de Catalunya va nàixer amb els partits de futbol del FC Barcelona a sota l'aixella, va arribar a contractar una llarga i fins i tot asfixiant exclusiva amb el club, va fer unes locucions suaument militants de cada esdeveniment esportiu amb el color blaugrana i el responsable primer de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, Joan Granados, va ser un destacat directiu de la Masia durant l'època d'Agustí Montal. L'antimadridisme ha estat un corol.lari indirecte i flotant d'aquest barcelonisme àudio-visual i una referència més directa en els informatius, entès el terme *Madrid* com a subjecte polític. D'altra banda, la incomprensió de José Maria Calvino, aleshores director general de Radio Televisió Espanola, Jose Maria Calviño, va proporcionar a l'hora difícil del naixement de TV-3 abundants i objectives raons per antimadridisme.

En el context descrit resulta una conseqüència natural que, per lluir les imatges de la lliga espanyola de futbol, TV-3 hagi vestit el seu esforç econòmic de les retransmissions en directe amb una gran promoció que va incloure el dibuix animat d'un ninotet fent burla de jugades errades pel Reial Madrid i dels gols rebuts per l'equip blanc en l'encontre amb el Sevilla. Si l'antimadridisme suau ha estat un excel.lent mètode per a assegurar una majoria natural i fidel a TV-3, a l'hora de recolzar una magna inversió en drets d'imatge els seus dirigents no han dubtat a collar fort els cargols una volta més. Les locucions suaus d'Eduard Boet han estat substituïdes per les de Lluís Camut i Joan Patsy, més escalfades i irròniques pels rivals del Barça, que a TV-3 sempre juga a casa.

L'operació de rodejar el dramatitzat futbol d'humor i llenguatge *calent* seria intel.ligent d'haverse limitat, però, a lloar i riure's del Barça i de l'Espanyol en cadascun dels seus partits i no a satiritzar una condició social minoritària a Catalunya –ser simpatitzant del Reial Madrid–, però mereixedora del respecte constitucional d'un organisme públic. Sempre hi haurà algú que podrà dir a TV-3 per què no fa brometa d'altres minories com els amics de les foques, el club de la pipa o els esperantistes.

És ben cert que el Reial Madrid poder fàctic, el "més que un club" durant el franquisme i el postfranquisme han propiciat amb la seva prepotència, la seva petulància i les seves provocacions un sentiment molt humà de venjança esportiva. És ben cert que els jugadors madridistes que ara s'ofenen amb tota mena d'ets i uts devien ser els primers a riure arran de la cruel i implacable sàtira que el director teatral Albert Boadella va fer sobre el Barça i les seves essències a TVE. Una sàtira corrosiva, però higiènica i sempre convenient. No obstant, la vilesa aliena mai justifica la pròpia i TV-3 hauria de reflexionar cap a on la poden conduir a mig termini els comportaments de caire excloent i el llegir les informacions –un partit de futbol és un fet informatiu com qualsevol altre– amb vidres d'alta graduació blau-grana. La primera víctima del desafortunat rampell sempre és la part mes feble, el dibuixant Òscar Nobreda, un *gagman* magnífic que ja va pagar amb el rebuig dels directius de Josep Lluís Núñez uns altres ninotets que criticaven les coses del Barça.

Fer antimadridisme programant el filme *Gandhi* l'Onze de Setembre és coherent i no violenta la lògica d'una televisió de tots. Consagrar la política del "Contra Madrid vivim millor" en àrees impròpies no és pluralista ni segurament rendible.

Ramon Miravitllas

Jácara Teatro: professionalitat i joventut

TEATRE

Existeix entre la gent de teatre una creixent preocupació pel possible *envelliment* de les propostes teatrals que s'ofereixen als espectadors. Cal atraure públic juvenil al teatre i cal, per aconseguir-ho, que espectacles i intèrprets es posen al nivell d'aquest nou públic que es desitja conquistar. No entraré jo ara a tractar el que d'encertat o de discutible puga existir en aquesta posició, encara que a ningú no se li escapa que té riscos, alguns d'ells greus: creure's, per exemple, que la temàtica *actual* només es troba en obres d'autors estrangers, o la formació d'unes companyies on la joventut dels components queda ofegada per vicis professionals assimilats mimèticament, amb el resultat fàcilment imaginable: reproduir els *tics* i els aspectes més superficials sense posseir –encara– la maduresa que hi ha darrere els bons professionals; com els xiquets que es vesteixen d'adults creient-se que així ho són, per entrendre'ns.

Naturalment, hi ha alternatives capaces de fer-nos recuperar la fe en les possibilitats d'un teatre autènticament jove. És el cas, per exemple, del grup d'Alacant, Jácara Teatro, que un dia de 1981 va començar a caminar sobre les taules d'un Institut de Batxillerat d'aquella ciutat. Però el que podia haver restat convertit en una activitat ocasional va quallar en un grup estable, malgrat la greu limitació que significa haver de renovar periòdicament part dels seus actors (mentre uns es cansaven, altres marxaven a la recerca d'una professionalització plena). Artífex d'açò, una persona: Juan Luís Mira, que amb esforç i entusiasme (i amb menys suport del que potser caldria a nivell institucional) ha demostrat ser una persona extraordinàriament dotada per traure el màxim partit a actors joves sense, no ho oblidem, estudis específicament teatrals; mestre i director, alhora, ha creat un estil propi on l'espontaneïtat i la vivacitat no són enemigues mortals de la serietat i el rigor en els plantejaments i en l'execució. Sense pressupostos milionaris ni divisme, *Jácara* ha anat muntant una sèrie d'espectacles, cada volta més reeixits: adaptacions de clàssics com *Els Menemnos* de Timoneda i textos de components del propi grup, com dos dels darrers espectacles: *013 varios: informe prisión* i *Elvis*, tots dos de Rafael González i Francisco Sanguino. Especialment destacable em sembla aquest darrer, on s'adopta la forma del musical (estil present en la majoria dels seus muntatges) per traslladar-nos a l'Alacant de la (en molts casos) hipotètica joventuts dels pares –o dels germans grans– de la generació en què s'integren actors i públic al qual va destinat l'espectacle. La consolidació del grup, amb nous muntatges (*Man-Iki* per exemple) no significarà perdre el seu principal tret d'identitat, indicat al títol: l'encertada combinació de joventut i rigor professional. Tindrem, així, Jácara per a molt de temps, i tots n'eixirem beneficiats: els espectadors ocasionals, els aficionats al teatre i els que cerquen un model possible de teatre fet per joves, no sols per a ells, i amb una envejable professionalitat.

Josep Lluís Sirera

Tàrrega: balanç d'una dècada

Tàrrega s'ha convertit en cita obligada del teatre català.

S'ha celebrat, amb la presència, entre altres, de Vol Ras, Pepe Rubianes, Els Comediants i un llarg etcètera, la desena Fira de Teatre al carrer de Tàrrega. Al cap de deu anys és evident que la Fira no té res a veure amb allò que va ser en els seus orígens. Tot va començar a partir d'una idea de Xavier Fàbregas, gràcies a l'empenta de Comediants i a la receptivitat de l'ajuntament que aleshores regia la ciutat de l'Urgell. Pretenia ser un punt de trobada de les diverses formes teatrals i parateatrals –mim, teatre de plaça, cercaviles, animació– que floreixien al voltant d'una reviscolada atenció a les formes de la festa popular.

Al llarg d'aquesta dècada s'han anat separant la bullanga i el teatre. La bullanga ha quedat circumscrita a una festa jove, gairebé adolescent, inciàtica, ruixada amb tones de cervesa i amanida amb rock i cercaviles. Molts joves troben a Tàrrega la primera escapada, els primers excessos, potser fins i tot els primers jocs sexuals. És una festa única al Principat i que els comerciants de Tàrrega no estan disposats a deixar-se perdre, malgrat les incomoditats que els pugui provocar, unes incomoditats que, fet i fet, duren tres dies.

El teatre que es veu a Tàrrega ja no té res a veure amb aquella idea primitiva. No vol dir que no hi hagi encara animació, cercaviles i teatre de plaça, però aquestes formes han perdut protagonisme. .

La incògnita és si la convivència de les dues festes que s'han decantat de la primitiva idea poden conviure en el futur. Els organitzadors, sembla, s'ho qüestionen seriosament.

Joan Casas

Els Comediants.

Premi Comte d'Urgell a EL TEMPS

L'editor d'EL TEMPS, Eliseu Climent, va rebre el primer premi comte Jaume d'Urgell a Balaguer, de mans de l'honorable conseller Joan Vallvé.

Un jurat que integraven destacades personalitats del món de la política, l'ensenyament i la cultura, va atorgar a la revista EL TEMPS el I Premi Comte Jaume D'Urgell. Aquest premi va ser lliurat a Balaguer el dia 11 de setembre, Diada Nacional de Catalunya, en el transcurs d'un acte institucional que cada any organitza el Consell Comarcal de la Noguera davant el monument a la memòria del Comte Jaume D'Urgell.

L'acte, que va ser presidit per l'Hble. Conseller de la Generalitat de Catalunya Sr. Joan Vallvé, comptà amb l'assistència de nombroses personalitats. Després d'unes paraules de salutació del president de Consell Comarcal de la Noguera i diputat al Parlament de Catalunya, Sr. Josep Borràs, es va procedir a la lectura de l'acta de la reunió del Jurat per part del secretari, Sr. Joan Biscarri, en la qual s'adoptà l'acord d'atorgar aquest premi a la revista EL TEMPS en reconeixement a l'esforç realitzat.

Composició i origen del jurat del premi

President:	–Sr. Josep Borràs i Gené. President del Consell Comarcal de la Noguera i del Patronat.
Vocals:	
País Valencià:	–Sr. Ramon Lapiedra i Rivera. Rector Estudi General de València.
	–Sr. Joan Francesc Mira i Casterà. Escriptor.
Catalunya:	–Sr. Josep M. Vallés i Capdevall. Rector Universitat Autònoma de Barcelona.
	–Sr. Josep M. Bricall i Masip. Rector Universitat de Barcelona.
	–Sr. Jordi Sarsaneda i Vives. Degà de la Institució de les Lletres Catalanes.
	–Sr. Enric Casassas i Simó. President de la Universitat Catalana d'Estiu.
	–Sr. Josep Vallverdú i Aixalà. Escriptor.
Illes:	–Sr. Nadal Batle i Nicolau. Rector Universitat de Mallorca.
	–Sr. Josep M. Llompart i de la Penya. Escriptor.
Catalunya Nord:	–Sr. Jordi Carbonell i Tries. Escriptor.
	–Sr. Joan Becat. Professor d'Universitat.
Andorra:	–Sr. Esteve Albert i Corp. Escriptor.
	–Sr. Antoni Morell i Mora. Advocat.
L'Alguer:	–Sr. Nicolino Spiritu. Metge.
Franja de Ponent:	–Sr. Francisco Beltran Odri. Alcalde de l'Ajuntament de Fraga.
Patronat Comarcal:	–Sra. Maria Rúbies i Garrofe. Directora de l'EUFP de Lleida.
Secretari:	–Sr. Joan Biscarri i Gassió. Vice-Director de l'EUPF de Lleida i vocal del Consell Directiu del Patronat.

El jurat va parar especial esment en el fet que el premi havia recaigut en la revista "en reconeixement a l'esforç realitzat durant l'any passat en la tasca de consolidació i d'expansió de la publicació", i més particularment, "per l'objectiu de fer-la arribar a tots els pobles i territoris de parla catalana com a únic setmanari d'informació general escrit íntegrament en aquesta llengua".

El premi va ser lliurat pel mateix Jona Vallvé a l'editor d'EL TEMPS, Eliseu Climent, que es va desplaçar a Balaguer per l'acte, i consistia en una destacable reproducció en plata d'un segell usat l'any 1409 pel Comte Jaume D'Urgell. Eliseu Climent va agrair el premi adreçant unes paraules al públic assistent, i va destacar la iniciativa del Consell Comarcal de la Noguera de crear un premi d'aquestes cartacterístiques. Climent va fer també un recordatori dels milers de valencians caiguts en el Fossar de les Moreres en defensa dels drets dels PPCC.

Clogué l'acte l'Hble. Conseller Sr. Joan Vallvé glossant la figura del malguanyat Comte i ressaltant el profund significat de la celebració de la Diada. Una ofrena floral de totes les institucions presents davant el monument a la memòria del Comte va posar fi a la jornada. *Montse Ferreter*

PEL·LICULES

***Per arrancar a córrer**
**** Ni fred ni calor**
***** Es deixa veure bé**
******Molt recomanable**
******* Imprescindible**

La mujer de rojo (*The woman in red*, 1984, 88 minuts) de Gene Wilder. Amb Gene Wilder, Kelly Lebrock, Charles Grodin. Un *remake* més o menys encobert de *La tentación vive arriba*, on Gene Wilder va aconseguir un dels seus èxits de públic més sonats, i Kelly Lebrock es va convertir, si més no en una escena, en èmula de Marilyn. **T-5, 22.15 h. *****

Dimecres 19

Rocío (1980, 81 minuts) de Fernando Ruiz Vergara. Documental antropològic sobre un dels fenòmens que més caracteritzen la tradició andalusa. Per a interessats en el tema. **TVE1, 1.00 hores. *****

Mogambo (*Mogambo*, 1953, 116 minuts) de John Ford. Amb Clark Gable, Ava Gardner, Grace Kelly, Donald Sinden. Una atípica pel.lícula de John Ford, on el gran director demostra no sentir massa interès pel gènere d'aventures africanes, però sí pel melodrama, més reeixit del que sovint s'ha dit. **TV3, 21.25 hores. *****

Dijous 20

¿Qué? (*Che?*, 1972, 113 minuts) de Roman Polanski. Amb Sydney Rome, Marcello Mastroianni, Hugh Griffith. Una bogeria personalíssima de Roman Polanski, que utilitza el seu habitual recurs de tancar un grup de gent en un sol espai. Humor absurd no massa ben entès, i algunes concessions innecessàries, però molt pròpies de Polanski. **TVE1, 1.00 hores. *****

El ángel que empenó su arpa (*The Angel who Pawned her arp*, 1954, 76 minuts) de Alan Bromly. Amb Diane Cilento, Felix Aylmer. Una estranya fantasia, amb caire de conte de bones intencions, inèdita al nostre país, que pot esdevenir una d'aquelles rareses inclassificables que de tant en tant produeix la cinematografia britànica. **TV2, 16.30 hores. *****

Señoritas de uniforme (1976, 91 minuts) de Luís María Delgado. Amb María José Cantudo, Carmen Platero, Josele Román, Antonio Garisa. Tres noies ingressen a l'acadèmia de policia, per formar part del nou cos de trànsit femení. Una comedieta insulsa i sense la menor gràcia, dirigida per un Luis María Delgado en plena decadència. **C-9, 16.25 h. ***

... Y al tercer año, resucitó (1981, 86 minuts) de Rafael Gil. Amb Alfonso del Corral i Antonio Garisa. Un dels més prolífics directors del cinema realitzat a l'estat espanyol durant la dictadura, va ser el responsable d'aquesta equívoca pel.lícula que recrea una fictícia ressurrecció del Generalísimo. Simplement horrorosa. **Antena 3, 22.00 hores. ***

Amarse un poco (*Amarsi un po*, 1984, 93 minuts) de Carlo Vanzina. Amb Claudio Amendola, Tahnee Welch, Ricardo Garrone. Comèdia sentimental a la italiana. Un jove mecànic es compra una potent moto, i, quan va a recollir-la, es troba de camí una jove i encantadora dona que és a punt d'atropellar-lo. **Tele 5, 15.30 hores. ****

Lili Marleen (*Lili Marleen*, 1981, 114 minuts) de Rainer Werner Fassbinder. Amb Hanna Schygulla, Giancarlo Giannini, Mel Ferrer, Udo Kier. Fassbinder passant-se a la superproducció. El seu melodrama sobre la cantant que popularitza la cançó *Lili Marleen*, durant la segona guerra mundial, no va agradar massa a la crítica, però està narrat amb talent. **TVE2, 22.30 h. *****

Exodo (*Exodus*, 1960, 205 minuts) de Otto Preminger. Amb Paul Newman, Eve Marie Saint, Ralph Richardson, Peter Lawford. L'*Exodus* és el vaixell que ha de transportar un nombrós grup de jueus d'Europa a Israel durant la segona guerra mundial. Preminger va convertir aquesta crònica en una superproducció controlada i portada amb bon pols. **C-9, 21.35 h. *****

Buenas noches, señoras y señores d'Age, Benvenuti, Comencini, De Bernardi, Loy, Maccari, Magni, Monicelli, Pirro, Scarpelli, Scola. Amb Adolfo Celi, Vittorio Gassman, Nino Manfredi, Marcello Mastroianni. Hi són tots els grans noms de la comèdia cinematogràfica italiana: actors i directors. Un film de'esquetxos entretingut i planer. **Canal 9, 16.25**

La corta noche de la muñeca de cristal (*La corta notte della bambola di vetro*) d'Aldo Lado, Jean Sorel, Ingrid Thulin, Barbara Bach, Mario Adorf. Film de terror a la italiana, que parteix de la troballa d'un cos aparentment sense vida, en un parc públic. Però el fals cadàver continua vivint en estat hipnòtic, i rememora els esdeveniments passats. **Canal 9, 23.00 hores. ****

Divrendres 21

La mujer en la playa (*The woman in the beach*, 1947, 71 minuts) de Jean Renoir. Amb Robert Ryan, Charles Bickford, Joan Bennett. Un melodrama realitzat per Renoir en la seva etapa americana, sobre un triangle amorós en què el marit és cec. Bones interpretacions, i impecable creació d'atmosfera, en un solitari escenari de la costa. **TVE2, 1.00 hores. *****

La policía detiene, la ley juzga (*La polizia incrimina, la legge assolve*, 1973, 102 minuts) d'Enzo G. Castellari. Amb Franco Nero, Fernando Rey. Co-producció hispano-italiana, presentada com un *thriller* polític, però de resultats ínfims. Moderadament distreta. **TVE2, 17.30 hores. ****

Escándalo en la playa (*Beach Party*, 1963, 101 minuts) de William Asher. Amb Frankie Avalon, Annette Funicello, Dorothy Malone. Una altra pel.lícula de platja, però en aquest cas en clau de comèdia. Història d'un savi distret que s'estableix en una platja californiana per estudiar els comportaments dels joves, que acaba cedint als seus encants. **Tele 5, 15.30 h. ****

Sor Citroen (1967, 68 minuts) de Pedro Lazaga. Amb Gracita Morales, J.L.López Vázquez, Rafaela Aparicio, Juanjo Menéndez. Un subproducte del prolífic —i temible— Lazaga, sobre una monja que acull tots els desemperats, inclosos delinqüents que li acaben creant no pocs mals de cap. Els mateixos que a l'espec-tador que la vegi sencera. **Canal 9, 21.35 h. ***

Tengamos la guerra en paz (1976, 97 minuts) de Eugenio Martín. Amb Francisco Cecilio, Verónica Muriel, Fedra Lorente, Eduardo Calvo. Comèdia siutada durant la guerra civil, amb amors i desamors a banda i banda de la línia de combat. Interès limitadíssim. **Canal 9, 16.25 hores. ****

Amarcord (*Amarcord*, 1974, 127 minuts) de Federico Fellini. Amb Armando Brancia, Puppela Maggio, Nagali Noel. El clàssic homenatge de Fellini a la seva infantesa, en clau de fantasia onírica. La música de Nino Rota aconseguiex convertir alguns moments en un inoblidable ballet cinematogràfic. **TVE1, 22.30 hores. ******

Dissabte 22

Capses xineses (*Chinese boxes*, 1984, 97 minuts) de Christopher Petit. Amb Will Patton, Gottorieg Jihn, Agelheid Arndt, Robbie Coltrane. Una de les veus més personals del darrer cinema alemany ens relata una sòrdida història de droga i mort, a parttir del viatge del protagonista de Berlín a Amsterdam. **TV3, 00.10 hores. *****

La audiencia (*L'udienza*, 1971, 122 minuts) de Marco Ferreri. Amb Vittorio Gassman, Claudia Cardinale, Michel Piccoli. Ferreri no coneix tabús, i aquest film és una incursió de la seva peculiar visió crítica al món vaticà. Una pel.lícula, com totes les seves, absolutament passada de rosca, valenta, enginyosa, però mancada de qualsevol control de la imatge. **TVE2, 1.00 h. ****

Terror en la ópera (*Opera*, 1987, 106 minuts) de Dario Argento. Amb Cristina Marsillach, Ian Charlesson, William McNamara. Un dels habituals *grand gignol* de Dario Argento, una acumulació d'imatges terrorífiques no massa justificades, però que fan el seu efecte. Per a amants del realitzador —¡que encara n'hi ha una bona colla! **Tele 5, 1.15 hores. ****

Kim (*Kim*, 1950, 112 minuts) de Victor Saville. Amb Errol Flynn, Dean Stockwell, Paul Lukas, Robert Douglas. Pel.lícula d'aventures d'ambient colonial situada, com tantes altres, a l'Índia, durant el domini britànic, i amb un Errol Flynn, amb aspecte una mica cansat, en un dels papers protagonistes. **TV3, 15.15 hores. ****

Astèrix el gal (*Asterix el gal*, 1967, 79 minuts) de René Goscinny i Albert Uderzo. Dibuixos animats. Adaptació de la primera aventura d'Astèrix, on són presentats els personatges i la popular poció màgica que tants problemes causa a les legions romanes. Molt divertida. **Canal 9, 15.30 hores. *****

La quebrada del diablo (*La spina dorsale del diavolo*, 1970, 99 minuts) de Niska Fulgozi i Burt Kennedy. Amb Richard Crenna, Ricardo Montalban, Cuck Connors. Un western italo-americà, interpretat per una colla de rostres coneguts, i portat amb més bon pols del que d'entrada es podria imaginar. **TVE1, 16.00 hores. *****

Kindar, el león del desierto (*Kindar, l'invulnerabile*, 1965, 93 minuts) d'Osvaldo Civirani. Amb Mark Forest, Rosalba Neri, Mimmo Palmara. Film d'aventures italià, interpretada per un dels habituals del *peplum*. Mark Forrest és un guerrer que s'enfronta sense fatiga a les tribus nòmades que amenacen destruir el seu pare. **Antena 3, 16.30 hores. ****

Miracle in soho (1957, 93 minuts) de Julian Amyes. Amb John Gregson, Belinda Lee, Cyril Cusak. Comèdia britànica de caire sentimental: un trteballador de la construcció que viu al Soho de Londres s'enamora de la cambrera d'un bar. **Antena 3, 18.00 hores. ****

Ausencia de malicia (*Absence of malice*, 1981, 116 minuts) de Sidney Pollack. Amb Paul Newman, Sally Field. Sidney Pollack sempre s'ha sabut rodejar de bons actors. Gràcies a això, melodrames com el d'aquesta nit són, malgrat una realització massa plana, prou interessants per al gran públic. Però no passaran a la història del cinema. **TVE1, 22.45 hores. ****

Los espías (*Les espions*, 1957, 93 minuts) de Henri Goerges Clouzot. Amb Gerard Sety, Vera Clouzot, Peter Ustinov, Curd Jungers. Una pel.lícula d'espionatge, que Cluzot intel.lectualitza per a mostrar els laberints complexos en què es mouen els professionals d'aquesta activitat. Es tracta d'una producció gens tòpica, i prou reeixida. **Antena 3, 1.00 hores. *****

Horizontes azules (*The far horizons*, 1955, 104 minuts) de Rudolph Maté. Amb Fred Mac Murray, Charlton heston, Dona Reed. Història d'aventures sobre dos exploradors que, el 1803, van travessar tot el territori de Louisiana. Rudolph Maté, un habitual del gènere, condueix amb solvència artesanal aquesta pel.lícula per a la sobretaula de diumenge. **T-5, 15.30 h. *****

Una parisina (*Une parisienne*, 1957, 84 minuts) de Michel Boisrond. Amb Brigitte Bardot, Charles Boyer, Henri Vidal, Noel Roquevert. Famosa Brigitte Bardot després d'haver escandalitzat el món amb *Et Dieu crea la femme*, va interpretar aquest insuls vodevil en què una jove parisina aconsegueix casar-se amb un casanova. **Antena 3, 19.45 hores. ****

Virginidad (*Come una rosa al naso*, 1975, 108 minuts) de Franco Rossi. Amb Vittorio Gassman, Ornella Muti, Adolfo Celi. Comèdia sobre l'obsessió per la virginitat que es viu entre els familiars d'una jove italiana que passa una temporada a Londres. Franco –que no Francesco– Rossi se'n surt d'aquesta filmació amb més pena que glòria. **A-3, 23.30 h. ****

Los osos amorosos (*The care bears movie*, 1985, 73 minuts) de Arna Sewlznich. Pel.lícula infantil de dibuixos animats, sobre els ossos que viuen en un jardí dalt dels núvols, les històries dels quals explica el director d'un orfanat als infants abans d'anar al llit. **Tele 5, 9.00 hores. ****

Una mujer en la penumbra (*Lady in the dark*, 1944,) de Mitchell Leisen. Amb Ginger Rogers, Warner Baxter, Ray Milland, John Hall. Adaptació d'un musical sobre la psicoanàslisi que havia concebut Kurt Weill, el compositor de Brecht, per a Broadway. Leisen en fa una brillant lectura cinematogràfica, comptant amb un bon equip d'actors. **TVE1, 16.00 hores. ******

Diumenge 23

Peligrosa (*Dangerous*, 1935, 72 minuts) d'Alfred E. Green. Amb Bette Davis, Franchot Tone, Margaret Lindsay. Inici d'un cicle dedicat a la gran Bette Davis, que va obtenir un Oscar en aquest melodrama amb què començava a esdevenir popular. A pesar de tot, el film és, avui, bastant discutible. **TVE2, 21.00 hores. ****

L'últim conte prohibit del Decameró, de Mario Segui. Amb Sergio Leonardi, Krista Nell, Nazzareno Natale, Antonia Satilli. Subproducte eròtic a la italiana, amb tots els tics que han fet d'aquest gènere un dels menys sorprenentment imaginatius i tòpics del modern cinema comercial. **Canal 9, 00.30 hores. ***

La isla misteriosa (1972, 123 minuts) de Juan Antonio Bardem. Amb Omar Shariff, Gerard Tichy, Gabrielle Tinti. Es tracta del resum d'una sèrie de televisió hispano-fracnesa dirigida per Bardem en col.laboració amb Henri Colpi. No és gaire divertida, però resulta curiós descobrir Omar Shariff en el paper del capità Nemo. **TVE2, 10.30 hores. ****

Matant-los suaument (*Killing'em softly*) de Max Fischer. Amb Irene Cara, George Segal, Joyce Gordon, Andre Martin Thompson. Un músic sense feina mata un veí que ha acabat amb el seu gos sense motiu, i a partir d'aquí s'inicien els seus problemes. **TV3, 16.30 hores. ****

El ultimo viaje (*The last voyage*, 1960, 87 minuts) d'Andre L. Stone. Amb Robert Stack, Dorothy Malone, George Sanders, Edmon O'Brien. En l'època en què encara no estaven de moda els film-catàstrofe, va sorgir aquesta curiosa producció sobre el naufragi d'un transatlàntic de luxe. **Antena 3, 21.30 hores. ****

Revolución (*Revolution*, 1985, 125 minuts) de Hugh Hudson. Amb Al Pacino, Donald Shuterland, Nastassia Kinski. Una crònica de la revolució nord-amerciana que va portar a la independència dels Estats Units. Hudson no se'n va sortir gens des del punt de vista narratiu, encara que el film és espectacular, i fotogràficament bell. **TVE1, 1.00 hores. ****

Mis seis amores (*My six loves*, 1963, 93 minuts) de Gower Champion. Amb Debbie Reynolds, Cliff Robertson, David Jansen. Comèdia amb Debbie Reynolds, encarregada de la custòdia de sis nens en ua casa de camp. Estrictament per als amants de les pel.lícules amb criatures. **Canal 9, 15.30 hores. ****

Nor the moon by night (1958, 92 minuts) de Ken Anakin. Amb Belinda Lee, Michael Craig, Patrick McGohan, Anna Gaylor. El director Ken Anakin no podia faltar a la seva habitual cita amb els espectadors d'Antena 3. Una altra comèdia britànica, aquesta vegada situada a l'Africa, i de to romanticot una mica passat. **Antena 3, 19.00 hores. ****

Dilluns 24

Opera do Malandro (1986, 105 minuts) de Ruy Guerra. Amb Edson Celulari, Claudia Ohana, Elba Ramalho, Ney Latorraca. En un cabaret anomenat *Hamburg* es reuneixen els partidaris del Reich que viuen a Rio de Janeiro, durant la segona guerra mundial. En aquest escenari conflueixen una sèrie de personatges. **C-33, 19.45 hores. *****

Drácula (*Dracula*, 1931) de Tod Browning. Amb Bela Lugosi, David Menners, Helen Chandler. Inici d'un cicle dedicat als clàssics films de terror de la Universal. *Drácula* no és el millor d'ells, però sí el primer. El seu marcat origen teatral no trau que Lugosi aconseguís una creació que faria història, fins a la renovació que encarnaria Lee. **TVE2, 00.15 h. *****

Alegrías de un viudo (*House calls*, 1978, 98 minuts) de Howard Zieff. Amb Walter Matthau, Glenda Kackson. Discreta comèdia de finals dels anys setanta –mala època per als realitzadors americans, empeltats d'estètica televisiva–, que compta tanmateix amb un excel.lent repartiment. **TVE2, 22.00 hores. ****

Boxcar Bertha (*Boxcar Bertha*, 1972, 93 minuts) de Martin Scorsese. Amb Barbara Hershey, David Carradine, Barry Primus. Un antic film de Scorsese, que explica de manera ràpida i amb un estil audaçment descarat la història d'una noia que coneix el cap d'una banda d'atracadors de trens, durant els anys trenta. **Tele 5, 15.00 hores. *****

Pasodoble (1988, 93 minuts) de José Luis García Sánchez. Amb Fernando Rey, Juan Diego, Antonio Resines. Una de les més recents comèdies amb cara i ulls que ha donat el cinema espanyol, que compta amb un esplèndid repartiment, i amb algunes interessants idees de guió. **TVE1, 22.10 hores. *****

Marineros, no miréis a las chicas (1958, 86 minuts) de Giorgio Simonelli. Amb Abbe Lane, Julio Riscal, María Cuadra. Comèdia a l'espanyola sobre mariners de permís a la ciutat. No és *Una dia a Nova York*, sinó*Un dia a Barcelona*, però aquesta ciutat no té cap culpa de la nul.la perícia de director i guionistes. **Tele 5, 15.00 hores. ***

Los indeseables (*Pocket Money*, 1971, 98 minuts) de Stuart Rosenberg. Amb Paul Newman, Lee Marvin, Strother Martin, Wayne Rogers. Un western modern, en clau crepuscular, que narra l'amistat entre dos herois vençus pel temps, embolicats contra un ramader poc escrupolós. Bons actors per a una direcció soporífera. **Antena 3, 22.00 hores. ****

En la trampa (1947, 102 minuts) de Douglas Sirk. Amb George Sanders, Lucille Ball, Charles Cobum, Boris Karloff. Film d'intriga sobre la típica història d'un assassí de noies joves. Compta amb la distingida direcció del gran Douglas Sirk, que acaba transcendint l'anècdota. **Canal 9, 16.25 hores. *****

Truhanes (1983, 102 minuts) de Miguel Hermosos. Amb Arturo Fernández, Francisco Rabal, Isabel Mestres, Vicky Lagos. Fernández i Rabal creen una curiosa –i reeixida– parella de delinqüents en aquesta insòlita i molt personal incursió en la com èdia negra que va realitza fa set anys Miguel Hermoso. **Canal 9, 23.30 hores. *****

Amanecer en puerta oscura (1957, 92 minuts) de José María Forqué. Amb Francisco Rabal, Alberto Farnesse, Luis Pena, Isabel de Pomés. Història dramàtica de diversos refugiats que s'amaguen en les mutanyes d'Andalusia, ocultant-se de la guàrdia civil. Dirigida per un dels bons artesans de què va disposar el cinema espanyol durant el franquisme. **Canal 9, 16.25 h. ****

Cobra (*Cobra*, 1986, 86 minuts) de George Pan Cosmatos. Amb Sylvester Stallone, Brigitte Nielsen, Reni Santoni, Andy Robinson. Espectacular thriller d'acció creat per a exclusiu lluïment de Stallone en el paper d'un policia de la línia dura. Cap imaginació de posada en escena, i molta acció gratuïta i mal filmada. Per a estrictes fans de l'actor. **TV3, 22.20 hores. ****

Los cuervos (1961, 92 minuts) de Julio Coll. Amb Arturo Fernández, Rosenda Monteros, Jorge Rigaud. Melodrama centrat en el món de les finances, filmat amb correcció però sense empenta pel veterà artesà Juli Coll. **TVE2, 16.30 h. ****

Los siete magníficos (*The magnificent seven*, 1960, 120 minuts) de John Sturges. Amb Yul Bryner, Steve McQueen, eli Wallach, Horts Wallach. Es tracta del més famós western de John Sturges, que compta amb la més popular banda sonora de la història del gènere, amb un grup de bons actors, amb brillants seqüències d'acció, i amb una reeixida tensió. **Canal 9, 21.35 h. *****

Dimarts 25

Basura (*Trash*, 1970, 80 minuts) de Paul Morrisey. Amb Joe D'Allesandro, Holy Woodlawn, Jane Forth, Bruce Pecheur. Una altra pel.lícula de la factoria Warhol, dirigida per l'home de confiança d'aquesta, el discutible Paul Morrisey. Drogues i ambients marginals en una pel.lícula avui una mica passada de moda. **TVE1, 1.00 hores. *****

La donzella d'Orleans (*Saint Joan*, 1957, 110 minuts). Amb Jean Seberg, Richard Widmark, Riochard Todd, Anton Walbrook. La història de Joana d'Arc, convertida en una superproducció històrica, amb l'avantatge de comptar amb un direcció de la categoria de Preminger que, sense aconseguir una obra mestra, aconsegueix un bon producte. **C-33, 22.35 h. *****

CULTURA

Informe secret sobre la Lliga, d'Azorín a Antoni Maura

El dia que Azorín va fer de 007

La Fundació Antoni Maura ha descobert un informe secret realitzat per Azorín sobre les activitats de la Lliga Regionalista i els seus homes. El document, fet a instàncies d'Antoni Maura, ha estat cedit a la Casa Museu Azorín (CAM), la qual ens l'ha facilitat.

El document que presentem en exclusiva va ser descobert, recentment, entre la correspondència mantinguda entre el que va ser cap de governs liberals i conservadors i l'escriptor de Monòver. Azorín comença amb una radiografia detalladíssima de la Lliga Regionalista i passa a l'observació microscòpica dels seus militants més representatius:

«Se'n va acordar la constitució el 26 de març de 190; se'n va aprovar el reglament el 8 d'abril i va quedar constituïda el 5 de maig. El primer president va ser el doctor Robert, sent-ne vice-presidents el Dr. Miquel A. Fargas i En Narcís Verdaguer Callís. Va ser secretari de la Junta En Lluís Duran i Ventosa i va quedar nomenat secretari general En Ferran Agulló i Vidal.

El 12 de maig de 1901 la Lliga va prendre part en les eleccions generals, on va aconseguir que els seus quatre candidats obtingueren la majoria en la circumscripció de Barcelona.

La Lliga Regionalista es va formar per la fusió del Centre Nacional Català que presidia el senyor Verdaguer i Callís i la Unió Regionalista que presidia interinament el Dr. Fargas per haver estat elegit president del Foment del Treball Nacional el que n'era efectiu Lluís Ferrer Vidal. La Unió Regionalista era la transformació autonomista catalana de la Junta d'Adhesions al Programa del General Polavieja. Aquesta Junta havia imposat condicions a l'esmentat general a fi d'aconseguir la unió amb el senyor Silveia, condicions acordades per una Junta General celebrada el 18 de gener de 1889, l'incompliment de la qual va donar motiu perquè aquesta Junta se separara del general i evolucionara cap al catalanisme fins a coadjuvar a la formació de la Lliga Regionalista,

Actualment presideix la Lliga Regionalista Albert Rusiñol, i en són vice-presidents Francesc Cambó i Raimon d'Abadal, senador electe per l'Econòmica d'Amics del País. N'és secretari Pere Rahola Molinas, regidor de l'Ajuntament.

Consta de vora mil socis que paguen quotes de vint-i-quatre a seixanta pessetes anuals i sosté oficines permanents encarregades de tota mena de gestions individuals i col.lectives referents al dret de sufragi, cens, assumptes administratius i governatius. Aquestes Oficines convenientment ampliades i amb sucursals als districtes de la capital, tenen al seu càrrec en èpoques d'eleccions tot el que té a veure amb l'organització de la lluita. Cooperen amb aquesta organització distintes societats catalanistes que d'acord amb la Lliga s'han establert en diversos districtes de la circumscripció, i són:

Al districte primer, la Lliga Regionalista de la Barceloneta i l'Ateneu Democràtic Regionalista del Poble Nou; al segon, l'Ateneu Obrer del Districte Segon; al tercer, L'Eura, Ateneu Obrer del Districte III; al quart, el Foment Autonomista Ca-

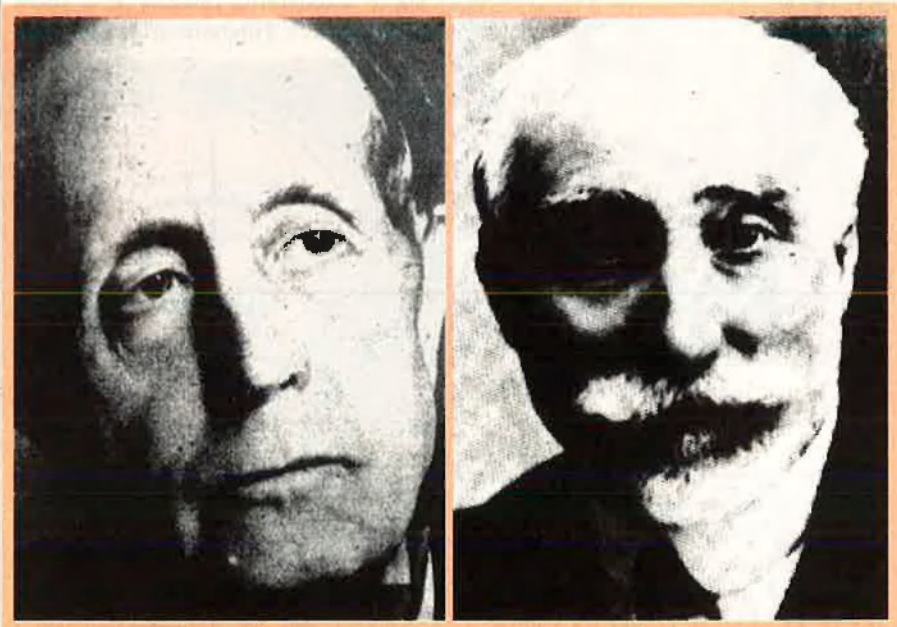
Dalt, manuscrit original. Baix, don Josep Martínez i don Antoni Maura, interessos comuns.

tal·là; al cinquè, s'hi estableixen sucursals de les oficines del Lliga; al sisè, s'hi estableixen també sucursals especials en una part del districte i cuida de l'altra el Centre Autonomista Roger de Flor. Al Districte setè, de gran extensió, l'Ateneu Autonomista del Districte VII, Sanch Nova d'Hostafranchs i Casino de Sants. Al districte vuitè, la Lliga Regionalista i la Unió Autonomista de Gràcia i el Centre Autonomista de Gràcia i el Centre Autonomista Català de Sant Gervasi. Al districte novè, l'Ateneu o Centre Popular Catalanista de Sant Andreu i el Centre Català d'Horta i Santa Eulària. Al desè, l'Ateneu Obrer del Poblet i l'Ateneu Obrer de Sant Martí dels Provençals; i a Sarrià, el Centre Regionalista.

Tots aquests centres proporcionen els mil dos-cents o mil cinc-cents interventors necessaris per a cobrir les dues-centes setanta-quatre meses electorals de la circumscripció de Barcelona. El dia de l'elecció estan en comunicació telefònica directa amb la Lliga Regionalista, centre de les operacions, i reben al seu torn de les distintes seccions que tenen al seu càrrec les notícies referents a la marxa de la votació. Un bon servei d'automòbils, bicicletes i cotxes completa la xarxa de comunicacions.

Regularment a les dues hores de l'escrutini la Lliga té en el seu poder l'acta i el certificat de totes les seccions de la circumscripció de Barcelona.

Per sortejar les dificultats que ofereix el cens electoral, defensar-se d'electors

Azorín i Maura, les claus d'una relació

Josep Martínez i Ruiz, Azorín, (Monòver, 1873—Madrid, 1967). El 1896, després d'haver constatat que l'ambient literari de València no alçava "dos dedos del suelo", que en tot cas eren "voces que hacen correr los pavos", va fixar la seua residència a Madrid, on es va convertir en una de les principals figures de la Generació del 98. En cinc ocasions va ser diputat, entre 1907 i 1919, canviant de líder amb molta profusió, i es va exiliar durant el període bèl.lic del 36-39. Com a periodista va publicar una gran quantitat d'articles, i com a escriptor va alternar la novel.la amb l'assaig i el teatre. Conscient de la unitat lingüística de què formava part, va mantenir una gran relació des de Madrid amb diversos corresponsals de premsa catalans, com també una ferma amistat amb Joan Maragall i una profunda admiració per Francesc Pi i Margall. L'autor de *Superrealismo* no solament llegia en català (com ho demostra la presència en

L'informe pot datar-se entre 1905, moment en què Azorín és enviat per *ABC* a Catalunya, i 1908, el període de diputat.

la seua biblioteca i la seua confessió d'haver llegit, entre altres, Àngel Guimerà, Apel.les Mestres, Carles Soldevila, Eugeni d'Ors, Ausiàs Marc, Carles Riba, Joan Maragall, F. Pi i Maragall i Martí de Riquer en versió original), sinó que va arribar a comprometre una obra teatral en català, *Ifac*, que, per diverses raons, mai no va arribar a materialitzar.

Antoni Maura i Montaner (Palma de Mallorca, 1853—Torrelodones, Madrid, 1925) va encetar la seua carrera política el 1881, en ser elegit diputat liberal per Mallorca gràcies als sectors liberals i conservadors de l'illa. El 1884, superades les dificultats que havia tingut per a fer-se entendre en castellà, es va produir el seu llançament polític a les corts de Madrid, a propòsit d'una estrident campanya a favor de la reorganització de la marina de guerra. Després de diverses vicissituds i càrrecs, va ser proclamat cap del partit conservador (1903) i va formar el seu primer govern entre el desembre de 1903 i el desembre de 1904. Va organitzar el viatge d'Alfons XIII a Barcelona, durant el qual Maura va ser objecte d'un dels diversos atemptats que va sofrir, i posteriorment va governar entre gener de 1907 i octubre de 1909, obligat a la dimissió a causa del seu enfrontament personal amb el monarca. Va tornar en tres ocasions més a presidir el govern: entre març i novembre de 1918, entre abril i juliol de 1919 i entre l'agost de 1921 i el març de 1922, sempre en governs denominats *de concentració*.

Josep Martínez i Ruiz va ser detingut a principis de 1900 com a sospitós d'haver atemptat contra la vida d'Antoni Maura. Efectuades les diligències policials, els responsables de seguretat van descobrir que el presumpte terrorista era Azorín, corresponsal del diari *Espana*, i Antoni Maura el va fer cridar i li va presentar les seues disculpes pel malentès policial. A partir d'aquest fet l'escriptor valencià i el polític mallorquí van mantenir unes excel.lents relacions que es van solidificar amb el viatge d'Azorín a la finca de Maura a Valldemossa. El 12 de maig de 1906, Azorín va ser presentat com a candidat maurista pel districte de Purchena (Almeria), pel qual va ser elegit per 5.870 vots, i el 25 d'abril de 1907 va passar a ser Diputat a Corts. Cinc anys després, el 1912, a propòsit de l'assassinat de Canalejas, el cap del partit liberal, Azorín va proposar un pla d'acció a Maura, el qual en va fer cas omís, amb la qual cosa es va acabar l'amistat entre els dos personatges.

L'informe secret d'Azorín a Maura sobre la Lliga Regionalista de Catalunya i els seus homes, amb tota probabilitat, es pot datar entre després de 1905, moment en què Azorín és enviat per *ABC* a Catalunya per entrevistar els militants més destacats de la Lliga, i abans de1908, ja que és durant aquest període quan l'escriptor exerceix de diputat maurista.

falsos, prevenir les moltes repeticions de noms i poder esbrinar el domicili legal i el districte i la secció on els electors depositen el vot, la Lliga Regionalista ha de formar cada any, en publicar-se les llistes del cens electoral, un diccionari compost de més de cinc-cents volums amb cent vint-i-quatre mil paperetes classificades per rigorós ordre alfabètic dels dos cognoms de cada elector. La Lliga, al seu torn, té gràcies a les paperetes el que podem anomenar el Cens catalanista, cens que li permet trametre a domicili candidatures i conèixer el districte i la secció en què té el vot l'elector inscrit.

En les últimes eleccions de diputats es va aconseguir que reberen invitacions en els pobles d'estiueig, tant de Catalaunya com de l'estranger, on residien temporalment més de quatre mil electors.

Aquest diccionari i aquest cens són les principals armes d'organització de la Lliga que li han servit, juntament amb la perícia, qualitat i honradesa dels interventors per a descobrir i desterrar per sempre els tripijocs i les martingales del caciquisme.

Les oficines de la Lliga es cuiden especialment de la revisió i la codificació anual del cens, de les llistes de primers contribuents i electors de compromissaris per a l'elecció de senadors i de la autentificació del padró de veïns.

Estan sempre sota la direcció del secretari general, Ferran Agulló.

Francesc Cambó, Josep Carner, Miquel dels Sants Oliver i Enric Prat de la Riba.

Etopeia dels principals regionalistes, segons Azorín

Cambó [Francesc Cambó i Batlle]. Allò que els francesos en diuen un arribista; hàbil, audaç; els seus correligionaris esperen molt de les seues iniciatives parlamentàries. La seua il.lusió: ser diputat per Barcelona; té, segons he vist, secretes aspiracions a cap dels conservadors. Tipus polític: conde de Romanones.

Rusinol [Albert Rusinol i Prats, germà de Santiago Rusinol]. Bon xicot; una mica vague, perplex, indecís; articulista meravellós.

Carner [Josep Carner i Puig-Oriol]. Tipus clàssic del romà; gest clar, enèrgic, rectilini; home de Parlament.

Suñol [Ildefons Sunyol i Casanovas]. Feble, indolent. S'elogia la seua cultura; jo en la bona conversació que he mantingut amb ell (parlant sobre el valor actual de Taine) he notat algun endarreriment en la informació sociològica i filosòfica.

Oliver [Miquel dels Sants Oliver]. Director del *Diari de Barcelona*. Cultura, serenitat, ponderació, pensament propi.

Prat de la Riba [Enric Prat de la Riba i Sarrà]. Fred, impassible; no té ni paraula ni mundanitat, però posseeix un intel.lecte profund, exacte, raonador i modernissim. És, al meu parer, el més fort pensador del regionalisme.

Domènech [Lluís Doménech i Montaner]. Apartat del moviment; una mica sacsejat –com un clàssic; els seus *Estudis polítics* tenen més de superficials que de penetrants, manca també de paraula i de do de gents.

Una de les grans forces de la Lliga és intervenir oficiosament en la formació de quasi totes les candidatures de les societats econòmiques, literàries i artístiques de Barcelona, en les juntes directives de les quals estan sempre en majoria, quan no n'ocupen els primers càrrecs, socis de la Lliga Regionalista o d'altres fraccions del catalanisme militant.

Una altra de les forces de la Lliga és la constant relació i afinitat amb *La Veu de Catalunya*.

La iniciativa política correspon a l'anomenada Comissió d'Acció Política constituïda actualment pels senyors Rusinyol, Abadal, Cambó, Prat de la Riba, Marquès de Camps i Girona.

Les despeses que ocasionen les eleccions de Barcelona se sufraguen amb fons obtinguts per subscripció pública a la qual contribueixen en primer terme els candidats.

La Lliga Regionalista està en acció constant d'organització i propaganda circumscrites fins ara a Catalunya, però que aviat s'estendran a la resta d'Espanya en compliment del que s'estableix en un article dels seus estatuts.

La Lliga manté una estreta relació amb els tres-cents centres regionalistes, catalanistes i autonomistes de Catalunya i els seixanta-vuit periòdics que defensen aquestes idees. Està també en relacions amb la Lliga Foral Autonomista de Guipúscoa, els autonomistes gallecs, valencians, granadins, asturians, navarresos i amb societats nacionalistes i regionalistes de França, Hongria, Polònia, Creta, Bohemia, etc.

La propaganda es fa a base d'organització de mítings i conferències a tot Catalunya i per mitjà de publicacions de fullets. Moltes de les societats adherides a la Lliga tenen organitzat orfeó, muntades escoles primàries d'arts i oficis, companyies dramàtiques, etc.

La Lliga Regionalista alberga gratuïtament en el seu local social la Federació Escolar Catalana, societat composta com el seu nom indica d'estudiants de les diferents facultats i carreres especialitzades de la Universitat de Barcelona, que té muntades Acadèmies per a cada facultat, laboratori de física, química i anàlisi, classes d'idiomes, etc.

Es compon en l'actualitat d'uns sis-cents estudiants».

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

Nord enllà

La setmana passada vaig assistir a la conferència de premsa que va fer Lluís Pasqual per presentar la seva primera temporada com a director del Théâtre de l'Odéon-Théâtre de l'Europe.

Va ser una conferència un tant insòlita: hi havia entre els invitats molts més directors, actors i programadors teatrals que periodistes, comentaristes i crítics, i la conferència, que va durar prop d'una hora, es va reduir a un monòleg de Lluís Pasqual.

Pasqual va esmerçar part del seu temps a explicar la programació, que tots coneixíem anticipadament, i que, per si algú tenia la desgràcia de ser sord o havia arribat amb retard a la cita, ja venia explicada en una entrevista amb Pasqual que ens va donar amb el dossier de premsa, entrevista que es completava amb unes declaracions del director sobre què dimoni és o pretén ser aquest Théâtre de l'Europe.

Pasqual va utilitzar la resta del temps per animar el seu públic, majoritàriament francès. Pasqual els va contar com ho passàrem de malament a Espanya durant els darrers anys del franquisme; com anàvem a Perpinyà a veure pel.lícules, a comprar llibres; com anàvem cada any a Avinyó a veure teatre; com anàvem a París, a La Cartoucherie, a veure copiar els muntatges d'Ariane Mnouchkine (*1789, 1793*)... Els va parlar de França com a encarnació del *Nord enllà*... del conegut poema d'Espriu; de la França sinònim de llibertat, una llibertat personificada per aquell mateix teatre, aquella mateixa sala, l'Odéon, on ens trobàvem, i del qual Pasqual, segons ens va dir, havia sentit parlar per primera vegada el maig de 1968, quan va ser ocupat pels *gauchistes*, com si es tractés del Palau d'Hivern.

Ignoro si Pasqual anava de bona fe en contar tot això, suposo que en part sí, però la impressió que em va produir el seu discurs va ser desagradable i, al cap i a la fi, un tant infantil.

Infantil resultava parlar-los de Perpinyà a les gents de teatre de París; un lloc que odien, si és que l'han visitat alguna vegada –el teatre de la capital que arriba a Perpinyà era i continua sent molt escàs–, i on certs llibres no arriben mai. Com infantil resulta parlar-los de l'Odéon, de la presa de l'Odéon el maig del 68, com a sinònim de llibertat. Aquell va ser un acte vergonyant, tan vergonyant com el crit del seu director: "¡Jean-Louis Barrault est mort!" (el director en qüestió era el mateix Barrault) davant un grup de *gauchistes* i katanguenys disposats, segons sembla, a inventar-se el teatre. A cap cavaller de la rosa (la rosa socialista francesa) li agrada que li recorden aquell, repeteixo, vergonyant episodi.

¿A què ve llançar tantes floretes als francesos quan aquesta gent ens ignorava en els anys del franquisme? Per a aquests cavallers, Espanya era, en aquells anys, la pesta i nosaltres, pobrets, uns apestats, contra la nostra voluntat, però apestats.

Són molts els artistes que van jurar no actuar a Espanya mentre visqués Franco; són molts els que ignoraven què es feia o s'intentava fer aquí. Per assabentar-se que el Lliure existeix (i existeix des del 1976, mort ja Franco), aquests cavallers han necessitat que Pasqual arribés a París.

Nord enllà... podia ser la llibertat, però també era el menyspreu. I, a més, la policia francesa pegava molt més fort que l'espanyola, sobretot quan un era un desgraciat espanyol. Això, per fortuna, Lluís Pasqual no ho va saber mai.

Mozart obre i tanca el Liceu

La representació de *Don Giovanni* de Wolfgang A. Mozart obre aquest dimarts 18 de setembre la temporada d'òpera del Gran Teatre del Liceu. Una temporada que s'havia previst com una mica de tràmit i que es convertirà en la més densa de tota la història del teatre barceloní.

Cent dues sessions oficials –exactament les mateixes que l'Opera de la Bastille– conformen una fita històrica absoluta del Liceu i representen també el límit indilatable de la seva capacitat operativa en les actuals condicions del teatre, ateses les condicions d'equipament tecnològic i especial de què disposa. La comparació amb La Bastille ha de tenir en compte que mentre el guarisme citat per al teatre parisenc constitueix un punt de partida, per al barceloní és el final.

Aquest volum d'activitat es recolza en dos arguments bàsics: per una banda la pressió de la societat catalana –i no sols la catalana sinó també la del sud-est francès i fins i tot de més enllà– que obliga a eixamplar l'oferta a base d'exhauriment de localitats.

Per l'altra banda hi ha la receptivitat dels responsables de la gestió del Liceu a aquesta pressió social. Es constaten així fets tan significatius com la posada en marxa, aquesta temporada, d'un sisè torn d'abonament i amb ell la consolidació d'una sisena representació per títol. Quan es va crear el consorci del Teatre del Liceu s'oferien tres o excepcionalment quatre representacions per títol.

L'increment progressiu d'oferta del Liceu, en definitiva, és fruit d'una situació d'apetència social d'espectacle líric desfermada en els últims anys. Es tracta quasi d'un fenomen tanmateix ni aïllat ni espontani alimentat, entre altres ingredients de tipus cultural i fins ideològic, per la substancial millora qualitativa de l'oferta posada a consideració del públic d'ençà de l'assumpció de la gestió del Liceu pel Consorci del mateix teatre. Millora que, si bé s'ha centrat en la concreció d'uns repartiments excepcionals, ha atès també tots els aspectes de l'espectacle operístic: producció escènica, masses estables artístiques –cor i orquestra–...

Una prova, una prova més, la constitueix la programació de la temporada que ens ocupa, la contemplació de la qual produeix, igualment com s'esdevé amb les d'un dilatat i espectacular castell de focs, una successió imparable d'interjeccions admiratives. M'estic referint, per descomptat, al pla de les expectatives, la realitat de les quals després quedarà situada en el seu lloc definitiu. I des de la consideració de tals expectatives es fa força difícil confegir un extracte sintètic d'allò més rotundament transcendent d'entre un conjunt i d'un tot en què el gra es confon amb el gra, sense presència massa perceptible de palla. Palla que en tot cas se situaria, o acostuma a situar-se, no en el pla dels noms, sinó en el de la forma en què han d'actuar o imposen actuar, o en el que obliguen les condicions físiques i tècniques del teatre. Insuficiència d'assajos bàsicament, que comporta, en determinats casos, un *décalage* entre expectatives i resultats finals.

En total s'oferiran 11 programes operístics amb 67 representacions, 5 programes simfònico-corals amb 11 concerts i 9 artistes lírics interpretaren 10 recitals. A això cal afegir-hi les sis actuacions del Lyon Opera Ballet que van tenir efecte entre el 5 i el 10 d'aquest mes i les 8 que oferirà el Ballet Cullberg els primers dies del pròxim mes d'octubre.

ENTRE 'DON GIOVANI' I 'LA FLAUTA MÀGICA'

L'avinentesa de la commemoració l'any vinent del bicentenari de la mort de Mozart serà aprofitada pel Teatre del Liceu per atorgar-li els honors de l'inici i la cloenda de la pròxima temporada. Honors que es produiran de la mà dels seus dos títols operístics més importants, *Don Giovanni* i *La Flauta màgica (Die Zauberflöte)*.

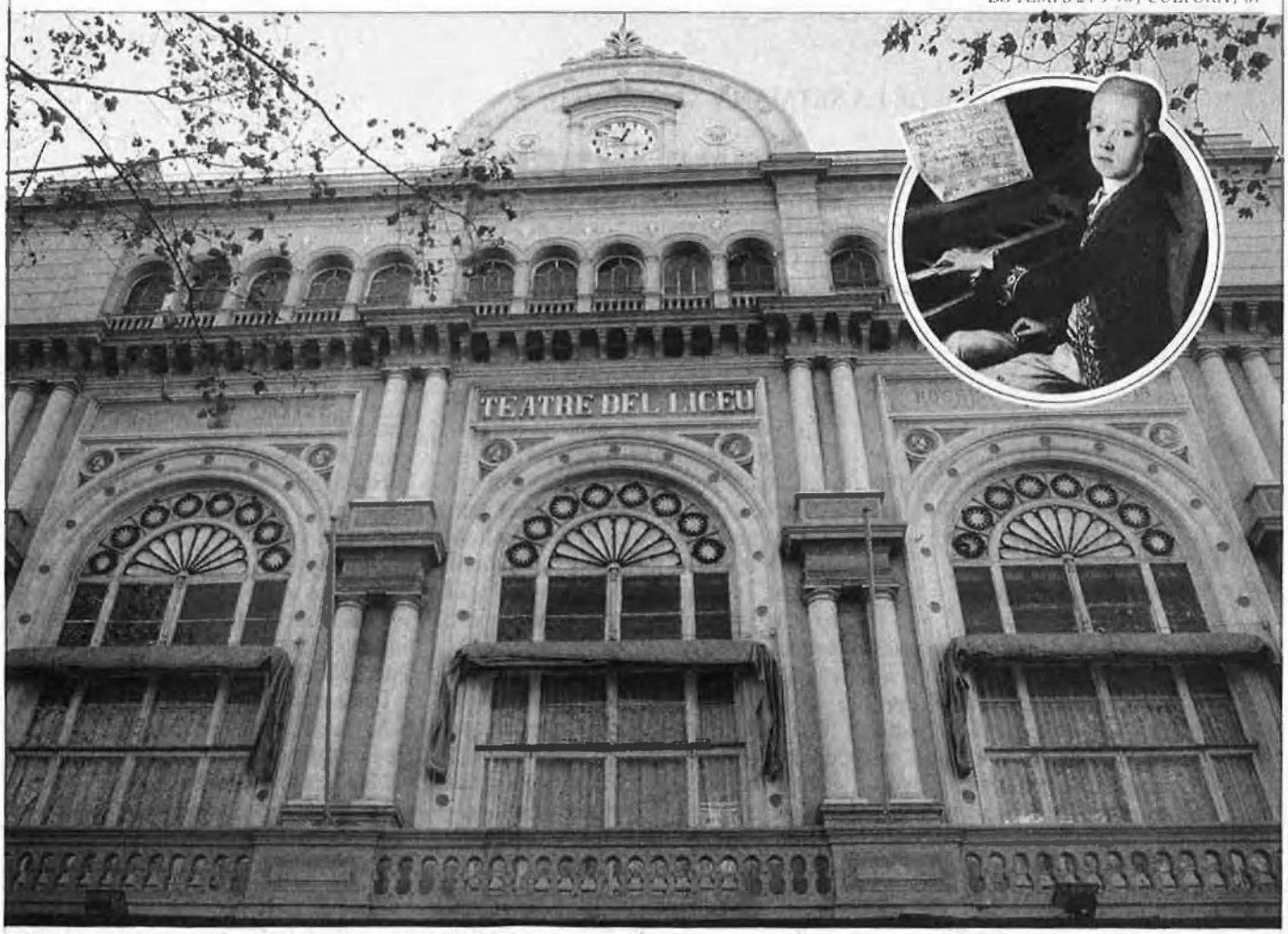
Tots dos títols seran servits amb tots els pronunciaments artístics possibles, especialment el primer dels títols esmentats. Serà de la mà de la companyia –sencera– de l'Òpera de Munic, considerada la més important de la República Federal Alemanya. Wolfgang Sawellisch, el seu director titular, dirigirà quatre de les sis representacions programades i el tenor Peter Schreier, un dels grans liederistes dels últims anys, en farà les dues restants.

El conjunt de la programació d'aquesta temporada aporta un nombre superior de títols de gran repertori que altres anys *Un ballo in maschera, Pagliacci, Die Walküre, Il barbiere di Seviglia* i *Tosca* junt amb els esmentats títols mozartians. Junt amb aquests títols n'apareixen d'altres d'un interès especial com és, *Una cosa rara,* del compositor valencià Vicent Martín i Soler, contemporani de Mozart i en el seu moment resident a Viena on gaudia de més predicament que el músic salzburguès. La versió serà dirigida per un especialista tan reconegut com l'igualadí Jordí Savall.

Pel què fa a veus, cal insistir en el que es repeteix cada temporada, i ja apuntat abans. Els nivells qualitatius dels repartiments de les temporades liceístiques és excepcional. Per exposar un exemple que coneixem bé, molt superior al de la Bastilla. I es podria afegir al d'altres teatres de gran prestigi universal. A partir d'aquí només cal matisar detalls o recordar alguna dada especialment significativa o curiosa.

Es el cas del retorn al Liceu com a intèrpret operístic de Josep Carreras amb dues representacions de *Pagliacci*. O el recital del mític i ja ancià barítón alemany Dietrich Fisher-Dieskau; o el debut liceístic de la soprano nordamericana Kiri Te Kanawa i en definitiva tots els altres recitals –Aragall, Pilar Lorengar, Marilyn Horne, Bernd Weikl, Leila Cuberli, Alessandra Maro-Dolora Zajick, Francisco Araiza i Alfredo Kraus–.

Repartiments especialment excepcionals són els d'*Un ballo in maschera* –Tomowa Sintow, Cortez, Dvorsky i Zancanaro–; *Die Walküre* –Caballé, Joahnna Meier, Brigitte Fassbaender, Simon Estes, Matti Salminen–; *Il barbiere di Seviglia* –Nicolai Ghiaurov, Raquel Fierotti, Dalmau González, Enric Serra, Stefano Palatchi– i *Tosca* –Eva Marton, Jaume Ara-

El bicentenari de la mort de Mozart, un bon pretext per al Liceu.

Entre l'expansió i l'ofec

Mentre els gestors liceístics posen en marxa la temporada descrita, s'ha de tenir en compte que el teatre d'òpera barceloní compta amb un deute financer acumulat que supera els 3.000 milions de pessetes, que aquest dèficit de moment no compta amb fórmules d'atenció concretes i que a més s'incrementa any rere any com a conseqüència de l'acumulació d'interessos i també de dèficits d'explotació.

Mentrestant hi ha confegit un projecte d'ampliació d'instal.lacions tan ambiciós com ho requereix la pressió social pel que fa a demanda d'activitat operística. Projecte, la posada en marxa del qual s'ha ajornat un any... de moment, per manca de fórmules financeres. Així el Liceu es troba enmig d'un joc de tensions que cal resoldre definitivament. Per una part, unes exigències socials concretes i inequívoques l'empenyen vers una expansió desitjable. Per l'altre, les instàncies instiucionals que han d'atendre aquesta energia no demostren, en el nivell pràctic que no en el de les intencions, capacitat per canalitzar-la i dotar-la de recursos suficients. De moment, només doten la supervivència.

Entre l'afany d'expansió i l'ofec de recursos la situació cada dia esdevé més insostenible i inajornable la necessitat de resolució. El perllongament de l'estat de coses actual podria tenir conseqüències nefastes per a l'òpera a Catalunya. Insistim-hi. Es el ser o no ser.

gall i Alain Fondary–.

Altres aspectes a retenir són la commemoració de 25 anys de carrera liceística del barítion barceloní Enric Serra o el salt qualitatiu del fins ara co-primari Stefano Palatchi, un altre barceloní encara que d'origen transalpí.

Altres noms importants a retenir que omplen i donen relleu als repartiments són Lucia Popp *–Capriccio–*, Montserrat Figueres *–Una cosa rara–*, Giuseppe Giacomini –segons muntatge de *Pagliacci–*, Thomas Allen i Mariana Nicolescu *–Don Giovanni–* i Cathleen Cassello, Kurt Moll i Francisco Araixa *–Dia Zauberflöte–*.

Els concerts simfònics permetran escoltar títols tan importants com la *Novena simfonia* de Beethoven, *Les noces* i la *Simfonia dels psalms* de Stravinsky o *El castell de Barbablava* de Béla Bartok.

I en aquest repàs o recordatori final resta encara la referència a homes del món de l'escena com Fabià Puigserver *–Una cosa rara–*, Ezio Frigerio *–Il barbiere di Seviglia–* i Franco Zeffirelli *–Pagliacci–* i la batuta d'Uwe Mund –omnipresent tota la temporada–, Janos Kulka *–Il campanello* i *Pagliacci* i Richard Bonynge *–Roberto Devereux–*.

Ara només resta esperar que els elements –subtitucions d'última hora, assajos insuficients, produccions escèniques fluixes– no pertorbin la salivera que produeix aquesta oferta excepcional.

Jaume Comellas

EL LLIBRE DE LA SETMANA

El món segons Wasp

La novel.la d'un periodista divorciat que viu als afores de Nova York.

Richard Ford. *El cronista d'esports*. Traducció de Marina Milla i Jordi Palou. Editorial Columna. Barcelona, 1990. 404 pàgs.

En la primera de les quatre-centes quatre pàgines de la novel.la (¿qui va ser el graciós que va dir que Richard Ford era minimalista?), el cronista d'esports, es presenta. Ens diu: "Visc a Nova Jersey, sóc cronista d'esports, estic divorciat i he sabut vèncer la recança i evitar la desgràcia. I encara sóc aquí per explicar-ho". Després comença a narrar el que va fent durant el cap de setmana de Pasqua i, de pasada, ens explica la vida.

La matinada del divendres de Pasqua, la passa com tots els anys, amb l'ex-dona en el cementiri on està enterrat el seu fill (allà filosofen una mica i ell aprofita per recordar l'època que va passar en una escola militar, després recorda quan es va allistar voluntari per anar al Vietnam i quan va començar a escriure novel.les i quan ho va deixar per dedicar-se a la crònica d'esports...). Poques hores més tard surt amb avió cap a Detroit a fer una entrevista, però molt ben acompanyat per una infermera divorciada que de tant en tant es posa Chanel 5 i també vol refer la seva vida.

El cronista d'esports és un home optimista. Ha superat la mort del fill i el divorci amb una actitud positiva. Es un bon ciutadà que paga els seus impostos i no s'està d'escampar opinions sobre això i sobre allò, consells i màximes tipus *Reader's Digest*. Es declara presbiterià i encara que no sap/no contesta quan una veïna de vuitanta anys li pregunta què li sembla el minat de ports de Nicaragua, se sent patriota fent la seva feina de cronista d'esports. És un exemplar autèntic de *White Anglo Saxon Protestant* (WASP).

És cronista d'esports però no retransmet partits ni res per l'estil. Fa articles edificants i amb missatge. Li agrada escriure històries del tipus: un negret amb raquitisme i problemes amb la policia rep una beca per fer esport en una universitat, es llicencia en psicologia i acaba muntant una oficina d'assessorament empresarial. Aquesta és una bona història. L'entrevista que l'ha portat a Detroit —per posar un altre exemple—, la vol fer a un jugador de futbol americà que després d'un accident va acabar en una cadira de rodes. Ell vol copsar l'entusiasme amb què encara col.labora animant i assessorant els seus antics companys d'equip. Aquesta també és una bona història.

Però resulta que el jugador mutilat no està per històries: ha deixat l'equip, vol estudiar dret i no vol que l'emprenyi cap cronista d'esports filantròpic. El comença a insultar i si no li parteix la cara és perquè no pot (sens dubte aquesta és la millor pàgina de la novel.la, o com a mínim la que m'ho ha fet passar millor). Com a bon americà impassible, el cronista d'esports se'n torna cap a l'hotel Ramada on l'espera la infermera despullada sobre el llit mirant la televisió i bevent Seven-up.

Arribats a aquest punt, jo em pregunto: ¿A què juga Richard Ford? El cronista d'esports no hi ha dubte que bàsicament el que vol és exhibir i fer apologia del seu bon criteri de supervivent triomfador amb aires de suficiència perdonavides, però ¿que potser hi ha algú capaç d'escriure (o llegir) aquesta novel.la com la història exemplar d'algú que sí que toca de peus a terra i se'n surt de tots els problemes? (no com el company del club de divorciats que se suïcida després d'haver *caigut* en l'homosexualitat i haver buscat en el cronista d'esports un amic i només haver trobat colpets a l'esquena i llàstima –i fàstic– mal dissimulats). ¿Que potser Richard Ford només pretén mostrar, des de l'ambigua neutralitat del realisme, el retrat d'un típic representant de la Nord-amèrica de l'era Reagan? ¿Que potser vol incidir críticament deixant que el cronista d'esports es posi en evidència ensenyant les esquerdes i els forats que s'obren per la banda de la vida privada en la màscara de carallot famós, útil a la societat i alimentador del somni americà? Vés a saber...

Deixant a banda la interpretació, a mi la lectura d'*El cronista d'esports* se m'ha fet interminable. M'ha semblat una novel.la força avorrida, molt mental, sense ni un bri d'humor, ni de complaença en el joc literari, amb una seriositat pretenciosa (¿escriptura adulta?) que cada dos per tres cau en un efectisme dramàtic de postal o de telefilm. El cronista d'esports es pren seriosament a si mateix, gasta un estil digressiu feixuc de ritme i ho té tot clarissim: no busca res amb l'escriptura, es limita a engegar el rotllo sobre la seva vida i el manual de conducta que se'n desprèn. Tot això no vol dir en absolut que la novel.la sigui dolenta, potser només així es pot dir Nova Jersey. Problablement el que passa és que *El cronista d'esports* és una novel.la molt americana i per aquí se m'escapa. Manllevant paraules de Jean Baudrillard d'un escrit sobre la cultura americana i l'estupefacció que de vegades pot arribar a causar en un europeu (com ara un servidor): sacrifica l'intel.lecte i l'estètica per una transcripció literal de la realitat.

No seria cap disbarat aplicar (sense connotacions necessàriament despectives) el qualificatiu de localista a Richard Ford. Omple les seves ficcions de referents compartits pels seus conciutadans, busca reflectir un estil de vida en un lloc i un moment determinats. En *El cronista d'esports* vol dibuixar les formes de vida de la gent que viu en les zones residencials dels voltants de Nova York: gent que treballa a casa o a la metròpoli, que viu aïllada en vivendes unifamiliars,

que compra per correu i és addicta als catàlegs... En el recull de contes *Rock Springs* el decorat és Montana i el seu paisatge.

Predominen els espais oberts, les petites ciutats com manats de brases bategant de nit, les autopistes solitàries, els camps de blat infinits, la mirada en cinemascope. Enmig d'aquest paisatge hi ha històries de solitud, buidor, nomadisme, fugida i trencament, històries de frontera, de gent que viu en caravanes, que beu mentre condueix i que ho acaba de perdre tot. Encara que també amb una certa tendència a les escenes d'un dramatisme punyent i amb uns finals un pèl massa poètics i metafísics per al meu gust, els contes de *Rock Springs* m'han agradat. Potser aquí ha funcionat millor el joc de narrar amb *autenticitat* i sense concessions històries excèntriques i marginals respecte al repertori habitual de la ficció televisiva i publicitària, que John Barth atribuïa als escriptors de la corda de Richard Ford.

Manel Ollé

Vetustat al Far West

Pepe Coll. *L'edat de les pedres*. Editorial Empúries, Narrativa núm. 12. Barcelona, 1990. 143 pàgines.

Pep Coll (Pallars Jussà, 1949) és un autor prou conegut en el món de la literatura juvenil. Ara, de la mà d'Empúries, ha publicat el seu primer llibre *adult* centrat en part en el poble imaginari de Malpui, al Pirineu.

Afortunadament, no es tracta aquí de detectar si aquest llibre tindrà èxit de públic o no. Tampoc es dóna el cas que si el tingués, o l'hagués tingut, hauríem de justificar-ho. Més aviat, penso, cal parlar de les possibles virtuts literàries del text. I, d'entrada, val a dir que literàriament parlant, aquest recull de narracions no aporta res de nou, res. És una successió d'històries de les quals la literatura catalana té bons exemples des de fa anys i que no ajuden a encetar noves vies d'experimentació, en absolut. Cal advertir que no tot el llibre presenta motius camperols. Només la primera secció del llibre s'adscriu clarament a això que s'anomena literatura rural. La segona inclou dos contes a l'estil dels germans Grimm i a la tercera trobem contes que apleguen des d'històries de dimonis fins a fantasmes inexistents, personatges de circ i Lolites que intenten aprovar el COU. Només el relat inicial, *L'edat de les pedres*, té el nervi suficient per a obligar el lector a seguir per un camí que, tot i previsible, és el prou exòtic per a interessar-lo. M'imagino que les terres de ponent poden suggerir idees i temes més interessants, més compromesos amb la seva realitat actual i defugir així el paper de Far West al qual semblen condemnades. I si algú creu que qui perd els orígens per la identitat, caldrà recordar-li que els orígens són una part de la identitat, i que aquesta es construeix, es renova.

Josep M. Lluró

E(co)lògic(c) professoral

Sebastià Serrano. *Elogi de la passió pura*. Ed. Planeta. Barcelona, 1990. 171 pàgines.

Primer de tot una reflexió òbvia: és difícil que una obra literària sigui simultàniament assaig i ficció sense que el sentit de la forma se'n ressenti. La segona reflexió no és tan òbvia: Sebastià Serrano no ha aconseguit ni una obra de ficció ni un assaig. Només cal recordar el famós aforisme de Proust, tan citat: posar idees en una novel.la és com lluir un vestit amb la marca al damunt. Les idees poden anar en una novel.la a condició que s'encarnin en una forma determinada, en un particular; no com a contingut. Les novel.les de Sartre, per exemple, s'emparen de certs problemes filosòfics, dibuixen línies teòriques, allò que en podríem dir *veritats*, però es llegeixin com es llegeixin, no il.lustren idees fetes, no deserten el terreny de la ficció per injectar-se en el de la *Veritat*.

Però una prosa professoral i una pobresa d'una altra mena –en aquest cas de recursos pròpiament literaris– transformen la lectura d'*Elogi de la passió pura* en una operació freda i sense passió, per més que el narrador multipliqui les professions de fe en el llenguatge. En efecte, els dos personatges principals, el narrador i la companya, aquesta tan sols evocada, no fan sinó repetir fórmules d'un saber digerit, i malmet d'aquesta manera fins i tot l'encant potencial dels passatges descriptius.

L'espai narratiu és mínim. Es redueix a les reflexions i als records del narrador en la seva doble faceta d'atleta de mig fons i d'escriptor, així doncs, reminiscències de la universitat, de l'estadi, dels poemes, dels amors, i un tímid episodi d'iniciació naturista. La Sàlvia, pagesa amb dots de *fetillera-ecolo*, decantarà l'atleta-escriptor, amb un llenguatge, cal ressaltar-ho, els llocs comuns del qual no vénen precisament aquesta vegada del cantó professoral, cap als valors no competitius, tot ensenyant-lo a no obsessionar-se amb el temps i a entrar en comunicació amb l'univers de les coses sensibles.

Però la introspecció no resulta creïble, les descripcions dels estats interiors del personatge se'ns estoven abans d'entrar en el pensament. Els problemes sentimentals que va desgranant no ens commouen. La novel.la sembla una cursa de 1.500 encarada amb una estratègia equivocada i un ritme poc adequat, que deixa l'atleta fora de competició, esfondrat d'encà dels primers 20 o 30 metres. Un error en el registre literari, la insistència a farcir el llibre de terminologia semiòtica i de llenguatge lògico-contextual, ens el fa inaccessible com a ficció, tot allunyant-nos de la sensació, del simbòlic, de la riquesa connotativa. A canvi tenim un text amb un cert valor divulgatiu, i, de totes passades, un discurs, hedonista-ecològic que no és tampoc dels més sagaços. En aquest canvi,, no hi guanyem. Més aviat hi veiem un escamoteig.

Vera Orlova

L'urc de Pedrolo (II)

Sobre el filisteisme metòdic

Isidor Cònsul

Josep M. Ruiz Simon

Lluís Bonada comenta i rebat a *Set dies d'actualitat* (núm. 34) un article meu aparegut en aquesta secció, *L'urc de Pedrolo*, que tot i que redactat unes setmanes abans, no va sortir fins el dia que la premsa parlava de la mort de l'escriptor.

Considero que Lluís Bonada és un bon periodista cultural i, si és possible establir un paral.lel amb la biologia, diria que pertany a la categoria dels entomòlegs. Els entomòlegs de la lletra són feliços quan t'atrapen en fals i gaudeixen a cor què vols si el que descobreixen són errors objectius. En aquest sentit és just de remarcar, temps enrere, els comentaris de detall del periodista respecte als *Índexs a l'obra de Josep Pla*. A vegades, però, la percaça del detall fa perdre l'esperit del conjunt i això és el que li ha passat amb el meu article de reivindicació pedroliana.

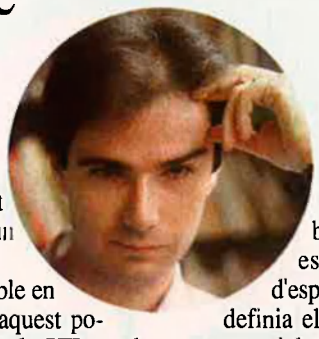
Sí, senyor Bonada, Pedrolo ha estat en els darrers anys un personatge ignorat i absent encara que anés publicant la mitjana d'un o dos llibres per any. I quan dic ignorat vull dir, sobretot, per la crítica i per la parafernàlia cultural del país. Com a prova, el remeto a un senzill exercici: compteu els escriptors que en els darrers anys han tingut ensurts importants en la seva salut i us adonareu que li ha tocat de rebre a la generació dels setanta. Aquest mateix any, sense anar més lluny, n'ha estat dissortadament pròdig. De tots, la prensa se n'ha fet poc o molt ressó. D'uns més i d'altres no tant. Ara compareu-ho amb el cas de Pedrolo i veureu el greuge que representa.

Era just aquest aspecte, més entranyablement humà que estrictament literari, el que volia destriar quan parlava d'un escriptor ignorat i absent. Entenc, per tot plegat, que no heu entès l'esperit de l'article i us heu entretingut en la fàcil pirotècnia de la tombarella lògica.

Afirmeu que la vostra generació —que es la meva— el trobava avorrit. Aquesta sí que és bona, senyor Bonada, perquè aquests criteris no han estat mai un bon judici literari. Són avorrits, entre altres, Proust, Joyce i alguns centenars de pàgines de *Tirant lo Blanc*. No us alarmeu que no faré cap comparació. Ho tinc clar que fou un escriptor irregular. Em penso, però, que hi ha novel.les que es mantenen bé i per aquí anava la meva reivindicació: passar el sedàs, garbellar el conjunt i veure els títols que ens permetin de recuperar un Pedrolo engrescador. Tan engrescador, poso per cas, com quan, temps era temps, esdevingué la meva porta d'entrada a la literatura catalana. Però han passat els anys i cal comprovar com funciona tot plegat.

Aquest és l'objectiu del col.loqui *Rellegir Pedrolo*: analitzar-lo, garbellar l'obra i veure què en surt.

Tradicionalment, els filisteus han tingut mala premsa. La Bíblia els tracta com uns veritables cràpules que invertien estúpidament les seves hores lliures a fer la pasqua als jueus. No satisfet amb aquesta tendenciosa caracterització, el dit de Déu fa morir (per exigències d'un dels guions més fluixos que mai no ha escrit la Providència) el gran heroi filisteu Goliat per dues vegades (primer pel famós colp de pedra de David i després per la sovint oblidada llança d'Arafà, fill de Jair).

La teologia cristiana, sempre procliu a l'exègesi simbòlica, va convertir els filisteus en la categoria transhistòrica. Orígenes va menysprear aquesta nació i els seus hereus contemporanis perquè els considerava la imatge dels homes sense atributs, un conglomerat inorgànic sense cap esperit social ni religiós que només vivia preocupat per les coses terrenals. Abelard, que com Orígenes va compaginar la teologia amb la castració, tampoc va saber valorar amb justesa aquestes virtuts i no va dubtar ni un moment a utilitzar els filisteus com un símbol del mal.

L'única excepció remarcable en la consideració històrica d'aquest poble maleït cal situar-la al segle XII en el context de la poesia goliardesca. Els goliards van fer de Golias, nom llatí de Goliat, que des de Sant Agustí s'utilitzava com a sinònim de *diable*, el sant patró del llibertinatge, el podòleg que havia de tenir cura dels peus dels seus versos satírics i l'alcavot que havia de garantir l'eficàcia de les seves estrofes obscenes. Però aquest gloriós parèntesi filisteic, per bé que Rabelais es marquès el gest nostàlgic de fer de Goliat el besavi de Pantagruel, no va sobreviure l'Edat Mitjana.

La modernitat, que no va trigar a moblar el seu laicisme fundacional amb múltiples capelletes, va tornar a convertir els filisteus en un poble damnat. El *terme* filisteu es va *secularitzar*. La falta d'esperit, que segons els teòlegs definia els membres d'aquest poble, va ser reciclat. Ja no es tractava aparentment de falta d'esperit religiós, sinó de falta d'esperit artístic o ideològic, de la *burgesia*. A tots aquells que durant aquests dos últims segles han confós el progrés amb l'esnobisme estètic o amb el messianisme polític els ha agradat, en un moment o altre de la seva il.luminada vida, vestir-se de pastor i agafar una fona per guiar el ramat esgarriat i matar, com nous davids, algun filisteu fet a mida.

En considerar *els altres* com a filisteus, els moderns es van erigir en religió veritable. Però també, al mateix temps, van fer de la pràctica del filisteisme metòdic una possibilitat, potser l'única, de no comportar-se com un parroquià.

Mercè 90

Ajuntament de Barcelona

CIÈNCIA

Piles elèctriques

Piles de mercuri

Una de les deixalles domèstiques més tòxiques que llancem al cubell de les escombraries són les piles. Pel seu contingut en metalls pesants, sobretot de mercuri, es converteixen en una de les deixalles més contaminants per al medi ambient.

Piles, descarregades d'energia però carregades de contaminació. RAFA GIL

Sembla que, després d'un any d'espera, la Direcció General del Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, amb la col.laboració de la Creu Roja Espanyola (sic), posarà finalment en marxa aquesta tardor a Barcelona una campanya de recollida de piles del tipus *de botó*, anomenades així per la seva forma i mida. La seva composició varia, són de liti, d'òxid de plata, o de zinc, però, poc o molt, totes contenen mercuri. Algunes en tenen un alt percentatge, fins un 30 per cent, aquestes són les més tòxiques.

Aquestes piles són les que s'utilitzen en petits aparells electrònics com els audiòfons per a sords, els rellotges de polsera, les calculadores de butxaca, les càmeres fotogràfiques, els aparells de precisió, etc. La campanya de Medi Ambient deixarà sense recollir altres tipus de piles que també son tòxiques i per tant perilloses (vegeu quadre).

RECOLLIDA I TRACTAMENT

Per aquesta raó, la recollida i el tractament de les piles es fa en altres estats d'Europa des de fa anys. Per exemple, la Creu Roja de l'estat francès du a terme, des de l'any 87, una iniciativa semblant a la que es farà a Catalunya. També a la RFA, es fa una recollida selectiva d'escombraries en origen, entre les quals les piles. Des de 1988 hi ha, en aquest país, un conveni entre els fabricants de piles i

el Ministeri del Medi Ambient, el qual obliga a pagar a parts iguals el cost del reciclatge de les piles utilitzades.

En moltes ciutats italianes es fa la recollida d'algunes deixalles tòxiques, com poden ser els medicaments caducats i les piles. A la ciutat de Reggio Emilia, per exemple, hi ha des de fa cinc anys un servei de recollida de piles. Fabrizia Carpanoni, tècnica de l'Azienda Municipalizzata de Reggio Emilia, ens explica que l'any 1985, es va fer "amb la col.laboració del Fondo Mondiale per la Natura (WWF), un estudi sobre l'impacte ambiental del mercuri emanat pels processos de tractament de residus. Les conclusions d'aquest estudi van convèncer de la necessitat de començar la recollida diferenciada de les piles, utilitzant contenidors instal.lats en els comerços on les venen".

Actualment, hi ha 300 contenidors de piles instal.lats a Reggio Emilia, repartits per tota la ciutat. Això vol dir un contenidor per cada 450 habitants. El resultat d'aquesta experiència és espectacular, si bé en els primers anys es calculava que les piles recollides per aquest sistema estaven entre un 15 i un 20 per cent de les consumides en el municipi, avui aquest percentatge arriba al 50 per cent.

Per a Fabrizia Carpanoni, les raons d'aquest èxit són la bona distribució dels contenidors pel municipi i una tasca de sensibilització de l'opinió pública que fa augmentar la quantitat de piles recollides.

Un dels problemes que genera la recollida selectiva de les piles és el seu tractament, ja que no hi ha moltes plantes per al correcte reciclatge. Fins fa poc de temps, hi havia centres de tractament a Suïssa i a la RFA, però aquestes plantes van ser tancades perquè no reunien les condicions de seguretat que se'ls exigia. A partir d'aleshores, Suïssa, Itàlia i l'Alemanya federal aboquen les piles a Shonberg, a la República Democràtica Alemanya. A causa de la unificació d'alemanya, és molt possible que això canviï per les normes mediambientals que regeixen a la República Federal.

Estan en marxa diversos projectes i investigacions per al correcte tractament de les piles i per a la recuperació dels materials que les componen: mercuri, zinc, cadmi, etc. A Holanda i Itàlia, diversos centres de recerca treballen per engegar plantes de tractament per a tot tipus de piles. També el Departament Confederal Helvètic per l'Ambient conjuntament amb l'Institut Politècnic de Zuric duen a terme investigacions en aquest sentit.

TIPUS DE PILES

Cada vegada són més els estris, joguines, ràdios, rellotges, cassettes, etc., que funcionen a piles, siguin de botó, cilíndriques o quadrades. Des de finals de la dècada dels 70 fins avui s'ha duplicat el consum de piles i en el cas de les de botó les vendes han augmentat fins al 300%. Un estudi de l'OCU demostra que l'energia elèctrica que produeixin les piles és 450 vegades més cara que l'energia de la xarxa elèctrica, però el que es valora de les piles no és el seu preu, sinó

TIPUS DE PILES	TÒXIQUES	COTING. TÒXIC	LLANCEU-LES AL	TRACTAMENT
De botó				
Boto de zinc-aire	Sí	Mercuri 1%	Contenidor especial	Sí
Botó de liti	Sí	Liti	Contenidor especial	Sí
Botó de mercuri	Sí	Mercuri 30%	Contenidor especial	Sí
Botó d'òxid de plata	Sí	Mercuri 1%	Contenidor especial	Sí
Cilindres i/o quadres				
Alcalines *(Diòxid de manganès)*	Sí	Mercuri 0'5%	Contenidor especial	Sí
Recarregables *(Níquel-Cadmi)*	Sí	Cadmi	Contenidor especial	Sí
Salines *(Zinc-carboni)*	No	Imperceptible	Cubell escombraries	No
Verdes o ecològiques	No	Imperceptible	Cubell escombraires	No

la seva autonomia.

A part de les piles de botó, n'hi ha d'altres, cilíndriques i/o quadrades, que també contenen mercuri. Les piles alcalines, de les quals es fabriquen 30 milions anuals, porten entre el 0,5 i el 0,6% de mercuri.

Un altre tipus de piles, les recarregables, no contenen mercuri, però porten cadmi, un altre dels metalls pesants més contaminants. L'avantatge d'aquestes piles és que es poden recarregar fins a 500 vegades, cosa que les fa més rendibles que les altres.

Les piles salines denominades també *dry* o estàndard, són les *pioneres*, les primeres que es van comercialitzar. Estan formades essencialment per carboni i zinc. El seu contingut en mercuri és molt baix, aproximadament un 0,01%.

S'ha posat a la venda, des de fa poc, piles de les denominades comercialment *verdes* o *ecològiques*, sense mercuri o amb un escàs contingut d'aquest metall pesant. Aquestes, juntament amb les salines, són les menys contaminants i es poden llançar directament al cubell de les escombraries, ja que la seva toxicitat és imperceptible.

Fa pocs mesos, la CEE va acordar que la quantitat màxima de mercuri que podran contenir les piles i acumuladors serà d'un 0,25%, aquest acord entrarà en vigència a principis de gener de 1993.

CONTAMINACIÓ PER MERCURI

Un estudi realitzat als Països Baixos demostra que la presència del mercuri en els residus sòlids urbans és d'uns 2,8 mg. per quilogram de deixalles i que el 70% d'aquesta quantitat procedeix de tot tipus de piles.

Però el mercuri es troba també en altres deixalles urbanes que normalment llancem a les escombraries, com per exemple làmpades fluorescents, termòmetres, cosmètics, components electrònics, els qual s'afegeixen a la contaminació de mercuri produïda per les piles.

L'eliminació de les deixalles que contenen mercuri s'ha de controlar, ja que per la seva toxicitat fàcilment poden contaminar el medi ambient i indirectament les persones.

El mercuri present en els residus, siguin industrials o urbans, tendeix alliberar-se en l'ambient.

Si les deixalles són incinerades, el mercuri que contenen, per la seva alta volatilitat, es vaporitza quasibé tot per l'alta temperatura de combustió, contaminant d'aquesta forma l'aire i també la vegetació.

Cas que les deixalles siguin depositades en abocadors, la pluja arrossega fàcilment les sals solubles del mercuri cap a terrenys conreats, cap al mar o cap a fonts d'aigua potable, entrant d'aquesta forma en la cadena tròfica del ser humà.

Però l'efecte més preocupant del mercuri residual és la seva acumulació en els sers vius, la qual afecta sobretot la fauna piscícola marina i fluvial. Científics de la Comunitat Europea han trobat, en el Mediterrani, algunes espècies de peixos que tenen una concentració de mercuri en el seu organisme deu vegades superior a les mateixes espècies en l'Oceà Atlàntic. La tonyina i el peix espasa són les que es troben més afectades per l'acumulació de mercuri.

En el ser humà, el mercuri pot afectar greument el sistema nerviós i el cervell. La concentració d'aquest metall pesant en la medul.la òssia i en el cervell, pot danyar els teixits cerebrals i el sistema nerviós central.

Per raons sanitàries i mediambientals, hi ha la necessitat d'unes mesures realment efectives per aturar els abocaments tòxics de mercuri en el medi ambient. Per una banda, s'hauria de fer un control dels residus industrials que són abocats o cremats. Per l'altra, les administracions locals, comercials, etc. haurien de potenciar una recollida selectiva que permetés la separació dels residus tòxics urbans, perquè pugin ser tractats adequadament.

Francesc Josep Deó

PLA DE SANEJAMENT DE CATALUNYA

PER UNES AIGÜES MÉS NETES

EL PLA DE SANEJAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA AFRONTA ELS PROBLEMES OCASIONATS PER LA CONTAMINACIÓ

La Junta de Sanejament promou obres per a millorar la qualitat de les aigües del nostre entorn.
El Pla de Sanejament en decideix la prioritat solidàriament en cadascuna de les zones.

PUBLICITAT EJE

GENERALITAT DE CATALUNYA

JUNTA DE SANEJAMENT
DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PUBLIQUES

SOM6MILIONS

Ciència-ficció o assaig científic

LA PASSIÓ

La setmana passada, Vicenç Villatoro comentava el tema de la dona de Mataró que vol triar el sexe del seu sisè fill i opinava que la novel.la de Huxley, *Un món feliç*, havia ajudat a promoure el debat sobre l'ètica o la conveniència d'atorgar a la mare el dret de triar.

Probablement, el debat també hauria tingut lloc, però la novel.la de Huxley va aportar uns punts de vista i va dibuixar unes situacions que mouen a interrogar-se sobre els límits i els perills de la ciència.

Aquesta observació de Villatoro mou a reflexionar sobre una col.laboració més entre ciència i literatura. Ja no es tracta que la ciència hagi ofert noves metàfores als escriptors o que la literatura hagi ajudat a divulgar qüestions científiques. Novel.les com la de Huxley són, en realitat, un assaig. Fa poc es comentava que Kundera també era un pensador, encara que hagués triat la novel.la com a gènere per expressar les seves idees. *Un món feliç* pot ser entès com una pura fantasia, com el simple intent de fer una bona narració o com un vertader assaig sobre el que pot passar si l'avanç científic va endavant sense debats que el mantinguin en uns límits. La ciència-ficció passa de ser un entreteniment o un experiment literari a esperonar consciències per una reflexió necessària, ajudada per la major difusió de la narrativa que de l'assaig pur.

Sense l'avanç científic, Huxley no hauria pogut escriure la seva novel.la. Sense la novel.la de Huxley, el debat científic hauria perdut una aportació força important. Ciència i literatura es donen la mà sovint i el resultat és enriquidor per a totes dues.

X.D.

Metodologia científica molt sospitosa

POLS D'ESTELS

El professor britànic James M. Tanner és tota una autoritat mundial pel que fa a la recerca sobre el creixement humà. Els seus treballs han estat considerats clàssics de referència –per bé que criticats per alguns sectors– i les seves opinions són tingudes sempre en compte. Fa un temps va visitar l'estat espanyol. Un dels metges que va poder ser aprop del professor Tanner en totes les seves xerrades i declaracions als especialistes, dóna la casualitat que és vell amic meu. I, amb gran sorpresa, em confessava que "ja no entenc res de res de segons quines metodologies fan servir alguns científics per traure conclusions de transcendència".

En concret les coses van anar, si fa no fa, així: el professor Tanner va repetir una i altra vegada que "el rics i les persones que tenen èxit a la vida són més alts que tota la resta". L'afirmació la fonamentava en investigacions personals i en dades estadístiques dels països industrialitzats i d'altres sense industrialitzar. Segons afegia Tanner, les seves conclusions eren vàlides *urbi et orbi*, tret –matisava– de Suècia i Noruega, on pràcticament tothom té la mateixa talla a igualtat d'anys. La pela és, doncs, el factor que propicia el creixement i no, com diu algun *imbècil* que no té el renom de Tanner, els gens cromosòmics SRIF o GHRH, ni la secreció d'hormones GH, IGF i d'altra parentela.

Només hi trobo una explicació, que, per cert, no es nova: hi ha científics als quals l'arbre no deixa veure el bosc i queden tan enlluernats per algun aspecte de la seva recerca que obliden, fins i tot, seguir amb rigor la metodologia científica. Ve a ser com aquell professor català que en un espai de divulgació científica per TVE, ja fa anys, va llegir unes estadístiques segons les quals un determinat tant per cent de la gent que patia algun tipus de càncer utilitzava habitualment l'autobús en els seus desplaçaments, d'on deduïa, sense cap mirament, que l'autobús és un agent carcinogènic...

Dubto molt que el professor Tanner llegeixi aquestes ratlles, però si ho fa, li recomanaria humilment que quan torni a visitar l'estat procuri entrevistar-se amb el també professor Grande Covián, posem per cas, reconegut nutròleg que, si bé una mica depassat actualment per modernes investigacions, li recordaria que l'alçada ve condicionada per l'herència i que la potencialitat del gen o gens que la controlen podrà desenvolupar-se o no en tota la seva intensitat si es viu en un ambient adequat i la dieta és rica, variada i sana.

Però de fet aquest raonament a inferir, sense més, que les peles fan ser més alt, hi ha molt. Tant, que un científic no pot caure en certes trampes si no és que pretén automàticament deixar de ser científic.

Josep Català

ECONOMIA

Antoni Gutiérrez, secretari general de CCOO

"El 14-D pot repetir-se"

Antoni Gutiérrez (Oriola, 1950) qüestiona la política econòmica del govern i acusa Solchaga d'intentar camuflar els mals endèmics de l'economia espanyola en l'actual crisi del golf. Per al secretari general de CCOO, es donen condicions similars a les que van precedir el 14-D.

Oriolà de naixement, soldador de professió i marxista de formació, Antoni Gutiérrez es disposa a celebrar el tercer aniversari del seu accés a la secretaria general de Comissions Obreres enmig d'una tardor que, per no deixar en mal lloc el tòpic, es presenta calenta. El govern ha fet ja la seua carambola a tres bandes deixant en el mateix sac la crisi del golf, l'ajust econòmic i tots els mals endèmics de l'economia espanyola. Motiu suficient perquè els sindicats calfen motors, amb la tensió afegida de les eleccions sindicals en marxa.

A l'ull de l'huracà, compartint protagonisme amb Carlos Solchaga i Nicolás Redondo, Antonio Gutiérrez ha aconseguit que l'ombra de Marcelino Camacho deixara de planar sobre el sindicat en una de les successions menys traumàtiques al si de les institucions des de la reinstauració de la democràcia. I el que semblava més difícil encara: que una vaga general fóra convocada conjuntament per totes les forces sindicals... i tinguera èxit.

Ara, el secretari general de CCOO analitza la situació econòmica actual i conclou que, si es duen a terme les mesures econòmiques plantejades pel govern, "es justificarien mobilitzacions similars a les que van desembocar en el 14-D".

—El ministre d'economia, Carlos Solchaga, acaba de vaticinar el tancament d'empreses i nombrosos acomiadaments si no es moderen beneficis i salari, ¿encara queden forats per a estrènyer el cinturó?

—El senyor Solchaga ha tornat a defraudar les Corts no perquè, tal i com diuen alguns parlamentaris, haja estat poc concret, sinó perquè l'única concreció que és capaç de fer és la referent a l'ajust salarial i al deteriorament de l'ocupació. Solchaga ha explicat la mateixa política econòmica que ha estat aplicant dels del 1983, que el PSOE l'ha presentada com a vàlida sense importar les circumstàncies. Ho va fer el 83 per conjurar els efectes de la crisi, en els moments d'expansió també s'han aplicat polítiques d'ajust com única manera de contenir la inflació i ara, una vegada més, quan la balança de pagaments dóna un dèficit de més de 16.000 milions de dòlars. Després de tot això, el que no es pot fer és, davant una malaltia crònica, mantenir sempre la mateixa recepta que, en lloc de curar el malalt, empitjora la seua situació.

No sols no hi ha més forats per a estrènyer el cinturó, és que l'actual manera de conduir l'economia espanyola ens porta al tancament d'empreses que no poden disposar de la política creditícia adequada per a millorar les seues instal.lacions, ser més competitius i vendre fora, que incrementa l'atur i que no conté la inflació. Per tant, és una política fracassada en tots els fronts en què pretenia actuar. Siguem així i en lloc d'un pacte de progrés, com preconitza el senyor Solchaga, el que tindrem és un progrés cap a l'abisme, cap a situacions econòmiques cada vegada més difícils de resoldre.

—En l'actual conjuntura, ¿quina responsabilitat pertoca a la crisi del golf i quina correspon al govern?

—Després de nou mesos de refredament econòmic tan sols s'han recollit fracassos: ha augmentat el dèficit comercial i l'atur, per primera vegada des del 1984, ha pujat en el mes d'agost. No es pot fer demagògia tirant les culpes a la crisi del golf perquè aquesta, l'única repercussió que ha tingut, ha estat augmentar en una dècima l'IPC del mes d'agost. És una prova més de l'errònia política global del govern.

—¿Són motius suficients per a canviar l'actual ministre d'economia?

—Nosaltres mai hem fet de la política

econòmica una qüestió personal. A Espanya i a qualsevol país industrialitzat l'economia ha esdevingut la primera responsabilitat política i per tant és competència de tot el govern. En qualsevol cas, si cal personalitzar en algú, està per damunt el propi Felipe González. Al marge dels canvis que es puguen operar en els càrrecs, és necessari un canvi global en l'economia espanyola.

—¿I quins són per a CCOO els canvis imprescindibles que haurien de produir-se?

—Un país que únicament és capaç de generar ocupació precària és que sempre es basa en un procés d'inversions precari. Això vol dir que el creixement tan abusiu de l'ocupació precària està provocant diversos efectes indesitjables en l'economia, pressionant a la baixa en la productivitat del sistema i potenciant que els beneficis s'invertesquen en operacions especulatives i es quede allò més residual per a activitats econòmiques cada vegada més marginals. És per això que canviar la política d'ocupació no és tan sols una exigència sindical per a remeiar una situació d'injustícia laboral en què s'ha col.locat molts treballadors.

Jo crec que, en lloc de deprimir el creixement d'inversió en ocupació, cal fer justament el contrari. L'estat espanyol, si té un dèficit exterior molt gran, no és perquè els espanyols estem disparant el consum, sinó perquè no es produeix prou ni amb la prou qualitat per a competir ni al mercat interior ni als mercats exteriors.

S'ha tirat per la finestra una etapa provindencial de creixement econòmic, amb un augment del PIB superior al 5%, mentre l'ocupació ha crescut poc i malament. Jo insistesc que els nostres problemes no són conjunturals, ni són conseqüència d'una acceleració brusca perquè s'hagin canviat els hàbits dels consumidors, ni tampoc perquè s'hagi pogut disposar de molta renda. Per tant, des d'una política que continue considerant que les nostres són malalties passatgeres i que l'ajust és l'única solució a curt termini, no aconseguirem sortir-nos-en. Ja està bé d'abusar de la política monetària restrictiva i d'encarir els crèdits perquè qui penalitza és la inversió més productiva i beneficia els especuladors que operen en borsa.

—¿Les mesures d'ajust econòmic han servit per a salvar una unitat sindical que estava en crisi després que CCOO presentara els pre-avisos?

—A Comissions, ni com a fruit d'un cabreig, se'ns ha acudit qüestionar la unitat d'acció. Els amics de la UGT, en un moment d'excessius nervis, van sembrar la intranquil.litat entre els treballadors al voltant de la unitat. I en aquest aspecte compten tant els fets com les paraules i una paraula altisonant, un insult, una desqualificació poden danyar la imatge positiva que tenen els treballadors de la unitat d'acció.

I d'altra banda no ens agradaria que s'associara la unitat sindical amb catàstrofes passades o futures. Ens agradaria profunditzar en la unitat al mateix temps que aquest país entra en un camí de creixement econòmic millor que l'actual. No és desitjable basar la unitat sindical en un empitjorament de la situació econòmica.

—¿La unitat orgànica de CCOO i UGT és factible en el futur?

—La unitat orgànica dels sindicats és d'aquells camins que no tenen fi. És com la democràcia, a mi m'espanta quan algú considera que ja està revalidada democràticament. La democràcia a les societats modernes és un continu temperar les inquietuts de la base social i amb la

unitat passa el mateix. A vegades és perillós plantejar objectius que més que ajudar a avançar puguen ajudar a retrocedir si els objectius plantejats no s'apropen a la perspectiva del moment. Ho dic per experiències passades.

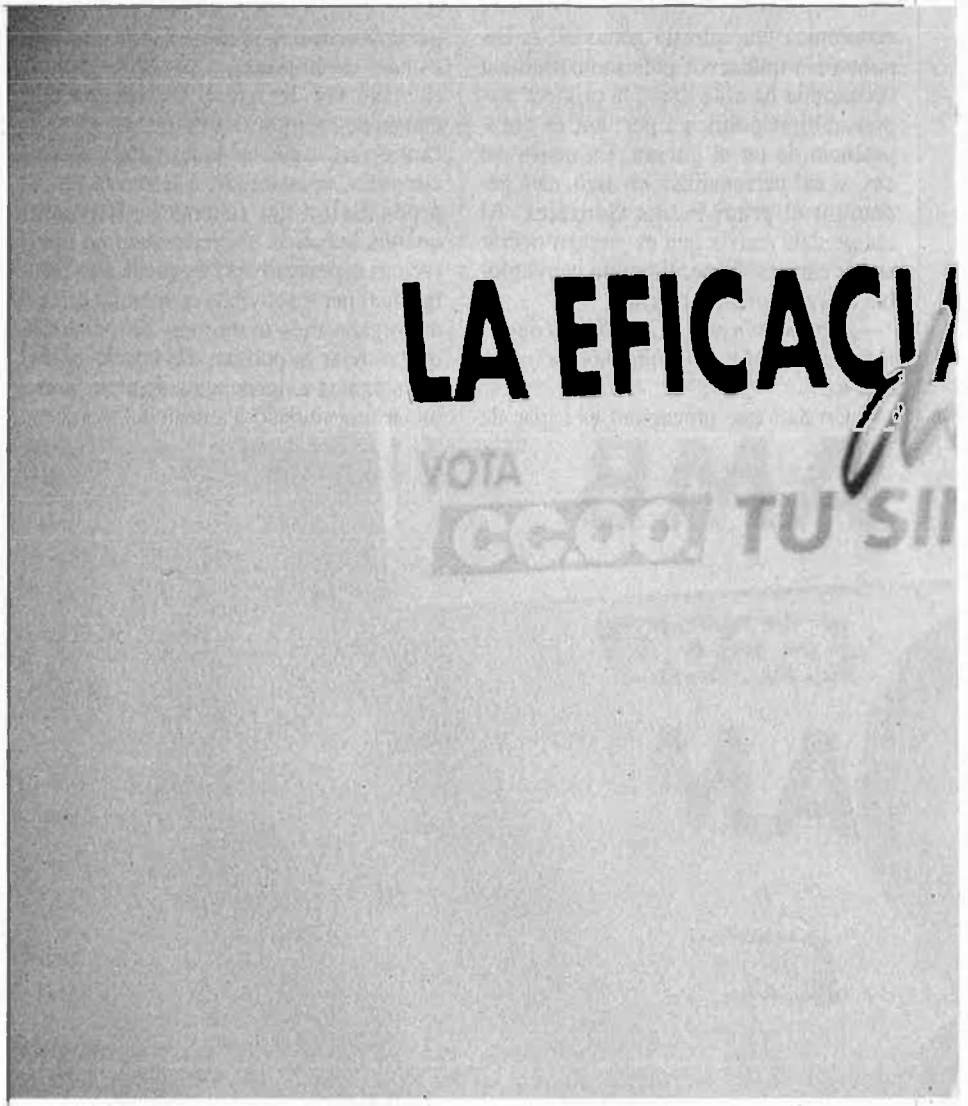
CCOO va proposar la unitat orgànica el 1976, convençuts que la millor manera per d'accedir a la llibertat era constituir un sindicat unitari, pluralista, on confluïren tots els corrents del moviment sindical espanyol. Aquella proposta no solament no va aconseguir la unitat orgànica sinó que vam tardar molts anys a aconseguir la unitat d'acció perquè UGT va veure en aquella proposta de Comissions un perill per a la seua supervivència. Hem sabut aprendre d'aquella experiència de manera que, sense renunciar a un objectiu estratègic que continua sent molt desitjable, en la pràctica preferim tractar aquest tema amb absoluta prudència i no formular-lo com un objectiu immediat.

—¿El pla d'ajust econòmic presentat pel govern pot tenir com a reacció dels sindicats unes mobilitzacions que deriven en un segon 14-D?

—Com el grau d'irresponsabilitat del govern és imprevisible, no podem menysprear la possibilitat que hi haja una situació similar a la del 14-D i per tant una mobilització d'aquesta envergadura. Nosaltres no ho hem descartat mai, encara que també he de dir que una de les grans lliçons del 14-D és que aquestes grans mobilitzacions no cristal.litzen per actituds precipitades ni per càlculs dels sindicats, sinó perquè hi haja unes raons que les fonamenten. No voldria frivolitzar amenaçant amb vagues salvatges ni coses similars; CCOO amb tota responsabilitat afirma la seua disposició a anar a una mobilització com la del 14-D si el govern i la patronal creen una situació explosiva des del punt de vista social o econòmic.

—¿És possible la concertació mentre continue José Maria Cuevas al cap de la CEOE?

—No voldria atribuir responsabilitats personals a ningú en la CEOE. Encara que ell ha creuat amb mi alguns insults, jo al senyor Cuevas li tinc pel que representa. Ara, a mi em sembla que amb una CEOE acostumada al favor institucional, que no ha sabut fomentar una major cultura associativa dels empresaris espanyols i tan allunyada de la realitat laboral de les empreses, és molt difícil que siga una organització útil per als mateixos empresaris.

Des del 1987, els empresaris s'han fet els desentesos davant les directrius de la cúpula de la CEOE a l'hora de negociar els convenis col.lectius. Quan la CEOE es negava a qualsevol reducció de la jornada laboral, a qualsevol millora de l'ocupació, en les negociacions conjuntes s'ha anat avançant. La cúpula de la CEOE no connecta amb les seues bases empresarials i és sistemàticament desobeïda. Per tant, la CEOE no els serveix, als empresaris, per a aconseguir acords realistes i si li hagueren fet cas, s'haurien vist abocats a una conflictivitat laboral que representava uns costos majors que els que reclamaven els treballadors en els convenis.

—Els treballadors de l'empresa Volkswagen han constituït el primer consell europeu d'empresa. ¿El nou marc econòmic després del 1992 significa entrar en una nova dimensió sindical?

—Necessitem, no una coordinadora de sindicats, sinó un autèntic sindicat europeu amb capacitat de negociar i dotar-se de capacitat representativa i mobilitzadora. L'experiència de Volkswagen és molt positiva, hi hem estat inclosos tots els sindicats representatius del grup i hem assumit un poder contractual amb un empresari que ens és comú, amb independència del país on es treballe. És un comitè disposat a mobilitzacions si aquesta multinacional intenta afrontar el repte del 93 i la invasió d'automòbils japonesos a base de desafavorir els treballadors i no amb inversions destinades a millorar la tecnologia i la productivitat de l'empresa.

—¿Qui ho té més difícl als països de l'Europa de l'Est, els sindicats o unes empreses descapitalitzades que hauran d'adaptar-se ràpidament a la competència occidental?

—Alguns empresaris han pensat que aquests pobles són un grup d'incauts. Jo crec que pobles que han fet pocessos de

transició democràtica tan exemplars, excepte Romania, no poden ser infravalorats. Moltes empreses s'estan trobant que hi ha hàbits socials adquirits durant dècades que difícilment encaixaran amb el model capitalista més dur. A igualtat de democràcia amb la resta d'Europa és difícil encaixar en aquests països la mateixa desigualtat social, el mateix atur i la mateixa misèria. Jo crec que la responsabilitat està en mans dels governs; o acceleren la unificació política, que permeta coordinar les polítiques econòmica i de desenvolupament d'aquests països, o ens trobarem amb negociacions unilaterals que provocaran el xoc entre les necessitats de l'Est i les ambicions de l'Oest. Això pot provocar processos conflictius.

Però també els sindicats ho tenim molt difícil, són països en els quals els sindicats s'associaven amb les institucions imperants i per tant mancades de la democràcia interna i de la independència respecte al poder establert. Estem ajudant a la reconstrucció d'aquests sindicats mitjançant la Confederació Europea de Sindicats i CCOO particularment per les relacions bilaterals amb quasi tots els sindicats democràtics o moviments sindicals que han sorgit a l'Est. Però és necessari reconstruir una autèntica cultura sindical, autònoma, democràtica i, a marxes forçades, empapar-se bé dels mecanismes del mercat, dels funcionaments del mercat de treball.

—¿Quin és el cost personal que ocasiona ser secretari general de Comissions Obreres?

—Una de les *boutades* més ridícules que jo he escoltat és això de sacrificar la vida individual per la llibertat dels altres que va pronunciar una vegada Felipe González. Jo em vaig comprometre amb la lluita sindical als 16 anys, per tant aquests esguerros de l'anomenada classe política, d'entendre la política com una professió o una carrera, són coses que em produeixen repugnància moral i intel.lectual. I ocupar la secretaria general de CCOO és gratificant perquè jo, que em considere una persona prou ambiciosa, centre les meues ambicions a no caure mai en el camí que va de la misèria econòmica a la misèria moral, encara que siga passant per l'enriquiment personal o la fama. No m'he plantejat com a objectiu ser materialment ric, però, tinc una gran ambició de dignitat moral i jo crec que CCOO és on més a gust em trobe per a satisfer aquesta ambició.

Per tant, no em queixe. És més, de vegades preferesc cansar-me, esgotar-me per demostrar que puc fer una vida tan normal com la de qualsevol i que no perd la llibertat d'anar al Rastro amb la meua filla, al teatre a veure *Hamlet* o de vacances, encara que siga a base de traure'm hores de son. No vull abundar en aquesta imatge, destestable per a mi, que profunditza en el divorci entre societat civil i institucions.

Albert Vicent

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREUS, 3 - 46002 VALENCIA. TEL. 351 14 35

Fascinant
SIMETRIA

DEL 7 AL 30 DE SETEMBRE DE 1990

Laborables, d'11 a 14 i de 17 a 21.
Festius, d'11 a 14.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

cpi
Centre d'Estudis
ANGLÈS-FRANCÈS-INFORMÀTICA
25% DESCOMPTE EN CURSOS DE MATI

—Cursos per a **ADULTS** i **XIQUETS** de 2 i 3 hores setmanals.
—**CURSOS INTENSIUS** trimestrals de 6 hores setmanals.
—Horaris de matí, vesprada i nit.
—Grups reduïts.
—Professors natius i titulats.

¡¡HORARI ESPECIAL BUP DE 4 A 6, DIMECRES O DIVENDRES!!

INFORMÀTICA
—Ordinador per alumne des del primer dia (IBM i compatibles).
—Grups de 2, 3 i 6 hores setmanals.
—Cursos de programació de **BASIC**, **PASCAL** i **COBOL**.

MECANOGRAFIA
(només en l'acadèmia de Campanar)
—Horari de matí, vesprada i nit, grups molt reduïts, atenció molt personalitzada.

Per a més informació telefoneu o aneu a:

PER A MÉS INFORMACIÓ TELEFONEU O ANEU A:
CENTRAL:
Garrigues, 2 baix - 46001 València - Telèfon: 352 21 02
SUCURSAL:
Gravador Enguídanos, 51 (cantonada Vall de la Ballestera)
CAMPANAR - Telèfon: 348 11 07

V Premi de Periodisme EL TEMPS

Dotat amb 100.000 ptes.

Néstor Luján

Alfons Cervera

Pilar Rahola

Oriol Castanys

El setmanari EL TEMPS convoca la 5a edició del Premi de Periodisme EL TEMPS, per articles o reportatges inèdits, de temàtica lliure, incloent-hi la investigació periodística.

Aquests articles hauran de constar d'un mínim de sis folis, grandària holandès, escrits a doble espai i no podran excedir dels deu.

El jurat estarà format per:

Néstor Luján, Alfons Cervera, Pilar Rahola i Oriol Castanys, director d'EL TEMPS, que hi tindrà veu però no vot.

El lliurament d'originals s'haurà de fer abans del 24 de setembre, a la redacció de València. Av. Baró de Càrcer, 40-13a. 46001 València.

L'acte de lliurament dels premis coincidirà amb el dels XIX Premis Octubre.

L'última hora en l'afer de primes úniques

La Caixa, encara forta

L'energia amb què han tirat endavant una querella contra La Caixa les víctimes d'una suposada estafa, a través de les primes úniques, no ha impedit ni la fusió de les caixes ni que l'administració hagi alentit misteriosament les seves diligències en l'afer de les primes.

Després de la querella interposada per l'Associació de Defensa de l'Accionista contra La Caixa i els seus dirigents el passat mes de desembre per una presumpta estafa en el tema de les primes úniques; la justícia i l'administració espanyoles no semblen gaire decidides a resoldre l'afer que l'advocat Enric Casany, defensor dels afectats, qualifica "d'una de les més grans estafes de la democràcia".

En el període de temps que va de l'admissió a tràmit de la querella –gener d'enguany– fins ara, ja s'han produït unes 100 declaracions –els afectats són 400.000 famílies– davant jutges de Barcelona, Palma de Mallorca, Madrid, Saragossa i altres ciutats. Tant querellants com querellats s'han refermat en les seves postures: els dirigents de La Caixa afirmen no haver enganyat ningú i que, en tot cas, les irregularitats que s'hagin pogut produir corresponen a actuacions de membres de rang inferior de l'entitat. Segons Enric Cassany, "s'ha arribat a atribuir les culpes de tot l'escàndol als ordinadors, com si aquests fessin els tractes amb els clients".

En canvi, molts querellants sostenen en les seves declaracions que van ser completament enganyants fins al punt que en

En més de 84.000 milions de pessetes han estimat els querellants el frau a Hisenda de les primes.

alguns casos es van transferir diners dels seus estalvis a les primes úniques sense el seu coneixement. Altres clients diuen haver subscrit les primes úniques a consciència, però després d'haver-los assegurat que Hisenda no tenia dret a ficar-hi el nas.

LES PRIMES ÚNIQUES

Abans de prosseguir amb el relat de la qüestió, bo seria recordar breument algunes definicions per comprendre un escàndol que pot acabar tenint conseqüències imprevisibles.

El primer que cal dir és que les anomenades assegurances de prima única no són tals assegurances ja que la seva finalitat no és assegurar un risc veritable. En realitat són depòsits a termini amb una rendibilitat entre el 8 i el 10% que es fan amb un pagament inicial únic –d'aquí el seu nom–. En ser ofertes formalment com a assegurances i tenir opacitat fiscal, es va aconseguir atraure un gran nombre de clients des del 1983.

El 90 per cent d'aquests clients eren de Catalunya. A més, no tots eren ingenus. Un percentatge minoritari –segons l'Associació per a la Defensa de l'Accionista– sabia perfectament el que feia i coneixia les característiques de les primes úniques. El seu objectiu: el frau fiscal.

La majoria van ser –segons ells, clar– totalment estafats i addueixen que és enormement difícil que 400.000 contribuents es posin d'acord a eludir Hisenda pel mateix sistema.

Tot i que és difícil fer prospectives en dret, algun advocat ha dit que "atès el ritme dels esdeveniments, no seria estrany que el proces s'allargués dos o tres anys i que fins i tot arribés a algun tribunal europeu".

Però l'estafa no seria l'únic delicte relacionat amb tot aquest afer, les persones que estan impulsant la querella n'observen d'altres, com ara apropiació indeguda de capital, delictes contra la Hisenda pública, falsedat i maquinació per alterar el preu dc lcs coscs. En una part del text de la querella s'afirma de manera destacada el següent: "La comissió de tots aquests delictes produeix alarma social, sobretot si es té present que alguns dels querellats han tingut càrrecs de gran responsabilitat en l'administració de l'estat".

Els querellants han estimat en més de 84.000 milions de pessetes el montant del frau a Hisenda arran de les primes úniques amb un perjudici contra el Tresor Públic.

Ningú s'explica com davant d'un afer de tanta transcendència, no ja pels particulars, sinó per a la mateixa economia de l'estat, l'administració i els tribunals no actuin amb més diligència; especialment si es té en compte el zel que la fiscalitat de l'estat ha mostrat darrerament per assolir els seus objectius.

Algunes veus han assenyalat que els *lobbies* interessats a veure una ràpida fusió de les caixes haurien pogut actuar amb

Algunes destinacions dels diners negres

L'editorial Llibres de l'Index acaba de publicar *La Hisenda ferotge* de Jordi Martí i Sergi Martinez. Aquest llibre explica tota la història de les primes úniques i la lluita d' Hisenda per treure'n l'entrellat. Tot i que aquesta obra de divulgació se centra en aquest tema, també ens parla de tots els refugis dels diners negres ja que les primes úniques és només un entre tants. Així, tenim els següents refugis.

-Els pagarés del Tresor
Constitueixen la bossa de diners negres més important de l'Estat després de l'immobiliari. Són unes de les destinacions preferides per l'inversor ja que tenen el vist-i-plau de la Hisenda pública. Els pagarés del Tresor són títols que s'emeten al descompte d'un valor nominal de 500.000 pessetes, els quals es caracteritzen per una baixa rendibilitat i no estan subjectes a retenció de cap mena. A diferència d'altres solucions per als diners negres com l'evasió de capital , els pagarés tenen la virtut de contribuir a finançar el dèficit públic.

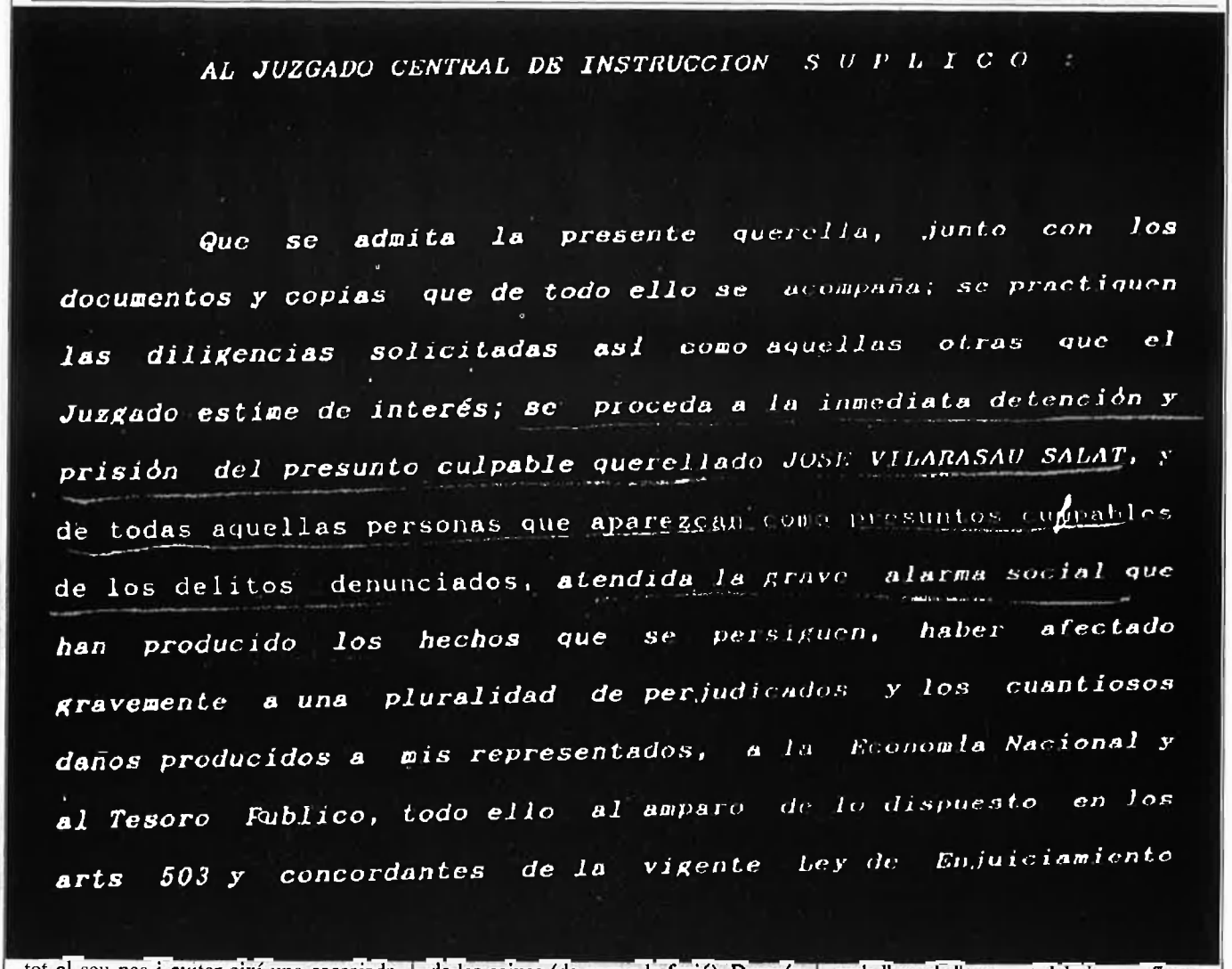
-Les lletres del Tresor
Són actius que s'emeten al descompte amb un valor nominal d'1 milió de pessetes i a un termini inferior a 18 mesos. Els seus rendiments no estan subjectes a retenció ni hi intervé el fedatari públic en la subscripció, però les entitats gestores han d'informar l'administració.

-El mercat immobiliari
L'operació es basa en la compra-venda d'immobles per un valor declarat inferior al preu real del mercat, comptant-se la diferència com a diners negres.

-L'evasió de capitals
L'evasió de capitals als paradisos fiscals és un recurs tradicional per ocultar els diners negres. Així, si s'aconsegueix col.locar el capital en aquells llocs, es pot escapar completament del control de les autoritats espanyoles.

-Les obres d'art
Actualment amb la proliferació de subhastes i la forta activitat del sector fa que sigui una de les inversions més rendibles i segures. A més de ser una font d'ocultació, permet blanquejar els diners negres ràpidament a través de l'oferta per l'obra en subhastes públiques.

-L'ús d'homes de palla
Diverses formes d'ocultació de capitals es caracteritzen per la utilització d'una persona amb unes rendes baixes i, en principi poc susceptibles del control de la Hisenda pública, que figura com a propietari nominal de comptes, depòsits, accions, etc.

AL JUZGADO CENTRAL DE INSTRUCCION S U P L I C O :

Que se admita la presente querella, junto con los documentos y copias que de todo ello se acompaña; se practiquen las diligencias solicitadas así como aquellas otras que el Juzgado estime de interés; se proceda a la inmediata detención y prisión del presunto culpable querellado JOSE VILARASAU SALAT, y de todas aquellas personas que aparezcan como presuntos culpables de los delitos denunciados, atendida la grave alarma social que han producido los hechos que se persiguen, haber afectado gravemente a una pluralidad de perjudicados y los cuantiosos daños producidos a mis representados, a la Economía Nacional y al Tesoro Público, todo ello al amparo de lo dispuesto en los arts 503 y concordantes de la vigente Ley de Enjuiciamiento

tot el seu pes i evitar així una sacsejada del món financer, tot avançant-se a la possibilitat que l'afer de les primes úniques hagués sortit a la llum; però això són només especulacions que no es poden demostrar.

MÉS IRREGULARITATS

El que sí que és tangible és la concessió de beneficis fiscals a les ara fusionades Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis i la Caixa de Barcelona –concessió recorreguda pels querellants de les primes úniques –.

Aquestes concessions o exempcions fiscals serien inconstitucionals i vulnerarien l'article 103 de la norma suprema. L'article en qüestió afirma que l'administració ha de servir els interessos generals atenent els principis d'eficàcia i coordinació i amb submissió a la llei. Però en l'afer de les concessions de beneficis fiscals a les caixes i segons els querellants, s'ha sotmès l'interès general (el dels milers de subscriptors de primes úniques) als particulars de les caixes (de cara a la fusió). Després hi ha hagut manca d'eficàcia, ja que encara no s'han pogut esclarir responsabilitats. A més , com a punt més greu, la informació respecte a tot el tema de primes úniques de què disposava l'administració era suficient per a refusar la sol.licitud de les caixes d'obtenir beneficis fiscals. I no solament això, sinó que d'acord amb la Llei General Tributària, l' Administració hauria hagut d'impulsar expedients sancionadors contra les caixes, cosa que en cap moment va fer, com ja hem vist.

El que fa més sorprenent aquesta inhibició administrativa són les declaracions dels seus responsables màxims, com les que va fer Josep Borrell, secretari del Ministeri d'Hisenda el 5 d'abril del 1989. Borrell va dir en aquella ocasió:"Moltes entitats financeres han col.laborat en el frau de les primes úniques, per aquest motiu haurien de tenir una sanció moral i social, no és possible que 500 mil famílies (noti's la semblança amb l'argument dels querellants) s'hagin posat d'acord per ocultar dos bilions de pessetes sense comptar amb l'acord d'una part del sistema financer".

EL PAPER DE LA FUSIÓ

La fusió de La Caixa i Caixa de Barcelona ha significat, a banda del discurs oficial de situar en primera línia europea una entitat financera nacional, moltes altres coses. D' un costat , ha salvat una futura situació compromesa de Caixa de Barcelona, que en els últims temps marxava cap a una situació delicada a causa de la sobreinversió. Alhora ha servit de canvi d'escenari als dirigents més nerviosos de La Caixa per a suavitzar el tema de les primes úniques i obrir el camí de la negociació política. Tot i així, cal recordar-ho, encara no s'ha produït ni una sola sentència judicial que atribuexi cap mena de responsabilitat als directius de l'antiga Caixa ara ja unida amb la de la Barcelona en la flamant Caixa d' Estalvis i Pensions de Barcelona.

Albert Punsola

PREGUNTA DE LA SETMANA

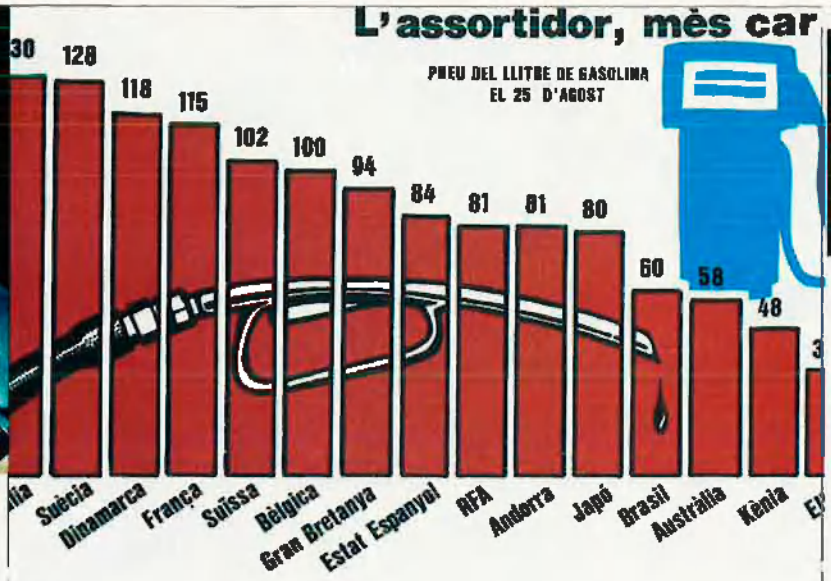
Pedro de Arechavaleta
Director general de Promocions Comunitat Valenciana, SA.

¿Com poden quedar afectades les relacions comercials valencianes amb l'Orient Mitjà després de l'actual crisi al Golf?

"Les relacions mai tornaran a ser el que eren, siga quina siga la solució del conflicte, militar o política. S'han despertat greus expectatives i l'Orient Mitjà clàssic que els exportadors valencians coneixíem, amb un contacte molt familiar, ja no tornarà ser el mateix. La desconfiança ha arrelat en les relacions i és el pitjor que pot passar al mercat".

LA XIFRA

470.953
milions de pessetes ha estat la despesa global de l'exercici de l'any passat dels ens locals de Catalunya, un 18'68% més que l'any 88. Els ingressos consolidats l'any passat van ser 471.542 milions.

La crisi del Golf ha fet del preu de la gasolina el termòmetre econòmic per exel.lència per la seua repercussió directa en la butxaca del consumidor. A hores d'ara, Itàlia ha estat el mercat europeu on més car s'ha situat el preu del combustible, si bé l'augment aplicat durant el període de crisi ha estat tan sols del 9'45%. La causa d'aquest fet radica en l'alt preu que tenia la gasolina a Itàlia abans de començar la crisi. Pel que fa a l'estat espanyol, l'augment dels dos últims mesos ha estat del 12'66%, mentre que la mitjana europea s'ha situat en el 15'33%.

Sector citrícola: com menys, millor

Un total de 13.000 mostratges realitzats per tècnics de la Conselleria d'Agricultura i Pesca de la Generalitat valenciana han permès pronosticar una collita citrícola al País Valencià de 3.600.000 tones per a la campanya 1990/91, amb una disminució de 200.000 tones respecte a l'any anterior.

La producció citrícola havia passat en les 5 últimes campanyes de 2.622.000 tones a 3.807.000, amb el consegüent descens en el preu de venda. La caiguda prevista ha estat qualificada de positiva pel titular d'Agricultura, Lluís Font de Mora, qui ha destacat que la collita està mes repartida en augmentar la fruta de mitja temporada En aquest sentit han actuat favorablement la reconversió varietal i les ajudes comunitàries destinades a la indústria. La Conselleria té previst dur a terme una campanya publicitària per a fomentar el consum de cítrics dotada amb 80 milions de pessetes.

EN BREU

Cursos per a empresaris
La **Confederació Empresarial Valenciana (CEV)** organitza quatre cursos dirigits a professionals, postgraduats, executius, quadres intermedis i empresaris en general per tal d'afavorir el reciclatge de la formació empresarial.

El 19 de setembre s'iniciaran els cursos "Marc jurídic de l'empresa" i "Gestió de la direcció de l'empresa", mentres l'1 d'octubre comencen els cursos "Noves formes de comerç i cooperativisme" i "Organització, gestió i planificació de les Pymes comercials".

Master
La fundació universitat-empresa **ADEIT** de València inicia el 15 d'octubre un master de comptabilitat i auditoria de comptes de 400 hores, dirigit pel catedràtic d'economia financera i comptabilitat **Vicent Serra Salvador.**

Aquest *master* incidirà especialment en les novetats comptables que ha introduït la refomra mercantil a l'estat espanyol. El termini d'inscripció finalitza el 28 de setembre.

Fira de Lleida
Del 25 al 30 de setembre se celebrarà a Lleida la 36 edició de la Fira Agrària de Sant Miquel i el Saló Internacional de la Fruita Dolça, Eurofruit.

Els PPCC concentren el major nombre d'indústries de l'electrònica de consum

El mercat de l'electrònica i la informàtica va arribar al bilió i mig de pessetes l'any passat. Però mentre que la producció estatal abasta el 32% del total del consum, la resta prové majoritàriamen del Japó i dels països del sud-est asiàtic.

Dins d'aquest sector, les telecomunicacions representen el 41% del total de la producció i el 25% del mercat. L'electrònica de consum representa el 16% del total de la producció (que va ser de 103.795 milions de pessetes, un 3% menys respecte al 88), i el 14% del mercat.

Els aparells de vídeo van disminuir en producció en un 22% i un 15% en les vendes. En canvi, les vendes d'aparells de televisió en color van augmentar un 8% tot i que la producció es va mantenir igual (un 0'8% més), creixent fortament les importacions: dels 3.551 milions de pessetes l'any 88 es va passar a 11.780 milions l'any 89.

L'estat espanyol manté una balança comercial deficitària pel que fa a aquest sector. Les importacions de l'any 89 van ascendir a 272.640'8 milions de pessetes i les exportacions a 40.957'6 milions. Els majors proveïdors són el Japó (30'4%), la RFA (13'3%) i el Regne Unit (8'4%). Tan sols aquests tres països representen el 52'2% de les importacions totals. La resta de productes provenen dels EUA (5'7%) i França (5'8%).

Les exportacions es dirigeixen cap a França (17%), Itàlia (12'9%), RFA (9'7%) i Regne Unit (7'9%).

Els PPCC és on es concentren el major nombre d'indústries del sector. Els aparells de telecomunicacions representen el 56'97%; els tocadiscos i transistors el 59'38%; el 52'14% en fabricació de receptors de radiodifussió i TV en color i el 42'86% en equips magnetofònics.

Sílvia Monfort

L'estat espanyol té una balança comercial deficitària en electròncia.

EL PRONÒSTIC

Fabià Estapé

El 'tercer xoc'

L'any 1990 figurarà en els manuals d'història com l'any en què es va iniciar el *tercer xoc petrolífer*. Són antecedents, en la memòria de tots, les alces sobtades de preu del barril de cru el 1973 i 1979-80. De sobte un producte de mil aplicacions, però per damunt de tot bàsic per al subministrament d'energia, s'encaria i trencava tots els càlculs sobre la balança de pagaments, preus, ritme de creixement i d'ocupació. És cert que aquests *xocs* van ser compensats –menys a Espanya– per polítiques d'estalvi i diversificació energètica que van reduir les proporcions del desastre. Però, en la dècada dels vuitanta, amb l'aparició de nous ofertants, el descobriment de jaciments rics, i la substitució del petroli per uns altres combustibles, es va assistir a una reducció del preu dominat a mitges pel càrtel de l'OPEP. Això no obstant, en l'any en transcurs s'han produït circumstàncies excepcionals. Per això parlem del *tercer xoc*. El 2 d'agost, l'exèrcit d'Iraq, sota la il.luminada mirada de Saddam Hussein, el nou Saladí, va envair el petit territori de Kuwait; un país petit nascut de la retirada de l'imperi britànic, però dotat de reserves inacabables, és un dir, de reserves verificades. Un país que enfront de la política de *gaspillage* d'altres estats de la zona, havia consagrat una porció important dels seus ingressos per petroli en la inversió diversificada a tot Occident. Un exemple clar ens el dóna la presència de KIO a l'estat espanyol amb activitats en gairebé tots els sectors de l'economia espanyola. Per una vegada el Consell de Seguretat, amb dos abstencions, ha condemnat l'acció d'Iraq i ha ordenat l'embargament de les operacions amb i des d'Iraq i Kuwait.

En els mitjans internacionals s'ha fet constar que els principals perjudicats de l'embargament i de les alces del preu del cru –que es cotitza ja a més de 30 dòlars per barril– són els països pobres del Tercer Món. Enfront d'aquest fet, el nou sàtrapa de l'Iraq ha ofert una solució generosa: tots els països del Tercer Món podran satisfer les seves necessitats sense cap desemborsament. Hi ha prou que els vaixells, els que els tinguin, s'aproximen a les costes d'Iran i Kuwait per a rebre gratuïtament el petroli. El problema rau en la impossibilitat de rebre el regal –que constitueix un mer brindis al sol– quan les forces navals d'una sèrie de països que executen les ordres de l'embargament decretat pel Consell de Seguretat són a la mar Roja i al golf Pèrsic per impossibilitar subterfugis semblants. Ens trobem davant una nova fase dels *números* successivament endegats per Saddam Hussein: el futur pròxim ens dirà fins a quin punt s'ha equivocat l'*espasa de l'Islam*.

Torres, guardonat

El Consell de Cambres de Comerç, Indústria i Navegació de Catalunya ha concedit el "Premi de Disseny Industrial 1990" al nou vi, elaborat per **Bodegas Miguel Torres, SA**, "Viña Las Torres". Amb aquest guardó, el Consell de Cambres de Comerç premia les iniciatives d'innovació i qualitat de les empreses que participen al certamen.

"Viña Las Torres" és un vi negre jove elaborat amb la varietat Merlot que es ven, al preu de 750 pessetes, embotellat en la clàssica ampolla bordelesa adornada amb una etiqueta que reprodueix un fresc del segle XVII, pertanyent a la col.lecció d'art de temàtica vitivinícola de la família Torres.

Nou producte de la CAV

La **Caixa d'Estalvis de València (CAV)** ha posat en circulació un nou producte financer en col.laboració amb Asesores Bursátiles. La nova oferta, denominada **Fondtesoro**, consisteix en un fons d'inversió en deute públic que serà comercialitzat a la xarxa d'oficines de la CAV, més de 500 punts distribuïts a València, Castelló, Alacant, Albacete i Madrid.

Carreteres al Nord

En els pròxims cinc anys s'invertiran 715 milions de francs, uns 14.000 milions de pessetes, en les carreteres del Rosselló. Les obres a realitzar seran pel manteniment i la modernització dels eixos ja existents i la construcció de nous trams.

En total, seran uns 1.950 quilòmetres de carreteres departamentals, 6.043 quilòmetres de vies comunals i rurals a més de 226 quilòmetres de carreteres estatals. Amb aquestes obres es potenciarà el triangle econòmic i turístic de Perpinyà, Portvendres i el Voló.

Dalt, Caixa d'Estalvis de València. Al centre, les vendes d'automòbils, a la baixa. Baix, Antoni Miró, present a Gaudí Dona.

Vendes d'automòbils

L'augment del preu dels carburants i les noves mesures restrictives imposades per l'administració central com a conseqüència de la crisi del Golf, repercutirà en la venda dels cotxes que podria baixar un 10% respecte a les vendes de l'any passat, segons la previsió feta per l'**Associació Nacional de Fabricants d'Automòbils i Camions (ANFAC)**.

Alguna de les mesures que proposa l'associació és que l'Administració central "deixi d'utilitzar els tipus d'interès com a arma per ajustar l'economia" i que el govern rebaixi l'IVA pels cotxes, segons indiquen fonts de l'Associació.

Gaudí Dona

Del 19 al 21 d'aquest mes se celebra, en el Depòsit d'Aigües del carrer de Wellington, el **Saló Gaudí Dona**, Prêt-à-porter Primavera-estiu 91. Entre els creadors hi haurà **Antoni Miró, Stylmode** i **Burberrys Sae** entre d'altres.

Swissair a València

La companyia aèria suïssa inclourà a partir del mes d'octubre la ciutat de València entre les seues destinacions. Ginebra, tres dies a la setmana, i Zuric, un dia, seran les ciutats que Swissair enllaçarà amb València. Amb aquesta incorporació seran ja 6 les ciutats de l'estat espanyol que tindran línia directa amb Suïssa.

Inversions japoneses

La companyia japonesa **Daiwa**, un dels principals *brokers* japonesos, manté diferents contactes amb representants de la Conselleria d'Economia i Hisenda de la Generalitat valenciana i cercles empresarials valencians per tal d'arribar a acords a diferents nivells.

Daiwa, que ha tingut un paper destacat en diferents operacions d'inversió de capital nipó a Catalunya, podria ser l'intermediari a través del qual la Generalitat valenciana gestionara la col.locació de deute públic, com també possibles suports financers a un dels projectes més ambicionats per la Generalitat, la creació de l'Institut Valencià de Finançament.

Daiwa també podria tenir un paper actiu en l'entrada d'inversions japoneses al País Valencià.

DOCUMENT

Història de la bomba atòmica (i 2)

La història dels senyors de l'ombra

Aquesta setmana publiquem la segona i última part d'aquest reportatge sobre els creadors de l'arma més terrible de tots els temps.

Abans de la guerra, la dona i el germà d'Oppenheimer pertanyien al Partit Comunista. Fins i tot ell, sense tenir carnet, simpatitzava amb organitzacions satèl.lits.

Cal saber que en aquella època, després de la crisi del 29, el Partit Comunista ajudava els vaguistes, els estudiants sense recursos, creava associacions de consumidors o d'ajuda als republicans espanyols. Era l'únic partit que actuava així. Tots els liberals dels Estats Units hi estaven federats, però a vegades sense estar-hi inscrits i sovint guardant el carnet del Partit Demòcrata.

Més que ningú, Oppenheimer, director científic de Los Alamos, es veia vigilat, qüestionat per la seguretat militar. Alguns oficials anticomunistes, totalment limitats, ja sospitaven que era un espia soviètic. En aquest aspecte, estaven tan preocupats per Oppy que van deixar passar l'únic veritable espia roig del laboratori: Klaus Fuchs.

Wilson, que el 1954 no podrà testimoniar a favor d'Oppenheimer per haver militat en organitzacions pacifistes que acceptaven els comunistes, es recorda

Hiroshima, només una construcció estil Dorre resisteix la bomba.

del malestar d'Oppenheimer sobre aquest assumpte:

—Quan vaig saber que uns savis anglesos venien a col.laborar en el projecte, li vaig proposar immediatament a Oppenheimer de convidar igualment alguns savis russos. En la perspectiva de la postguerra, li vaig dir, un rebuig dels soviètics podria tenir conseqüències molt greus. En aquella època no el coneixia bé. Ell em va contestar brutalment que això encara complicaria més les coses... com si jo haguera estat enviat per seguretat per provar el seu patriotisme.

Des de 1943 Wilson ja anticipava els perills de la cursa d'armaments amb els soviètics en un món postnuclear. En aquella època només un home, més famós que ell, es plantejava aquestes qüestions, el vell físic nuclear danès Niels Bohr. I havia intentat de parlar-ho amb Roosevelt. Oppenheimer hauria d'haver entès aquest apropament.

—A Los Alamos, –continua Wilson– no estàvem al corrent de les persecucions i dels interrogatoris de què fou víctima Oppenheimer.

El 1941, Edward Teller, el doctor Falamour de Kubrick, havia esdevingut ciutadà americà. El seu compromís visceral amb el país d'adopció, els Estats Units, només es podia comparar al seu odi al nazisme i al comunisme, que ja havia tastat a Hongria abans de la dictadura feixista de Horthy.

Quan parla de Teller, Wilson té una mímica curiosa, com si li parlara d'una persona estimada, que un bon dia, s'haguera ofegat en ple oceà Índic, ben lluny.

—Jo era el director de divisió més jove de la investigació física, em trobava sempre enmig dels grans homes. Així vaig esdevenir amic d'Oppenheimer i de Teller. Teller i jo sèiem sovint l'un al costat de l'altre. Els nostres punts de vista eren oposats sobre quasi tot, però ens agradava enfrontar-nos en interminables discussions oratòries. No era un monstre, tenia també una part humanista. He après molt de física i de política de les meues discussions amb Edward Teller. Peró en política jo em sentia més prop d'Oppenheimer, fins i tot quan no entenia molt bé les seues decisions.

Molt prompte, Teller i Oppenheimer es van enfrontar. Dues decisions van tenir serioses conseqüències en les seues relacions ulteriors: la tria de Bethe per controlar Teller en la secció de física teòrica i la voluntat del savi hongarès, àmpliament decebuda a Los Alamos, de treballar en la bomba d'hidrogen.

La idea de la bomba d'hidrogen, mil vegades més potent que la bomba atòmica, va aparèixer per primera vegada al seminari de Berkeley de l'estiu de 1942. Des de llavors aquesta idea de la superbomba va començar a empaitar Teller. L'havia descoberta amb el físic Fermi. La bomba H era el seu *regal*, d'ell i solament d'ell. I en absolut d'Oppenheimer. Tanmateix, molt a pesar d'ell s'havia decidit que els estudis termonuclears que Teller dirigia romandrien a nivell teòric.

Cal imaginar-se el que representava la invenció quasi *ex nihilo* de la bomba en menys de tres anys per a tots aquests científics i enginyers aïllats de tot.

Els físics analitzaven les equacions, refeien els càlculs, dissenyaven els plànols fins els aspectes més complicats. Les nits en blanc per definir una deu mil.lèsima de gram, les masses crítiques i l'eficàcia nuclear dels diversos esquemes de bombes, nits en blanc finalment fins a arrodonir la implosió del sistema d'una bomba de plutoni, després de centenars d'assajos fracassats. L'espantosa *experiència del drac* d'Otto Frisch en la qual per primera vegada es va passar a dos dits del desastre nucelar, *fregant la cua del drac*, anava a tenir lloc una experiència nuclear de reacció en cadena de l'urani. O tres setmanes abans d'Hiroshima, la prova de Trinity: la impossible mesura dels efectes explosius, òptics, nuclears, radioactius per mitjà de sismògrafs, geòfons, de cambres de ionització i d'espectògrafs de sondes. Sense oblidar les fanfarronades cíniques de Fermi, que acceptava apostes per saber si el *regal* abrasaria l'atmosfera i si, en aquest cas, només destruiria Nou Mèxic o el món sencer...

Mesos i mesos parlant, pensant i somniant en aquest desafiament científic i industrial inaudit. Un desafiament que hauria estat impensable sense Oppenheimer.

—Ell sempre estava davant, contra Wilson, sempre apassionat i mai es cansava d'escoltar, d'analitzar, agafant al vol la mínima idea, assimilant-la en un no res de temps per tornar-la a formular brillantment o demostrar-ne la ineficàcia. No deixava cap porta tancada, no rebutjava cap iniciativa i aconseguia traure el millor de cadascú de nosaltres. No he vist en ma vida ningú que se li assemblara entre els grans cervells que he conegut. Oppy era el nostre catalitzador, un cap d'equip frantàstic, a qui el mateix Teller ha retut homenatge.

Als ulls de tots i sobretot dels militars ell ens representava, parlava en nom nostre. Quan el general Groves entrava

al laboratori, no venia a parlar amb mi, anava directament a veure Oppenheimer i ell era qui venia a veure'm.

Era una posició terrible. Vulga o no, Oppenheimer era l'única relació entre els militars i els científics. Per a Groves, Oppy era els savis, tots els savis del projecte.

Als *Senyors de l'ombra*, després d'aquella discussió entre Oppenheimer, Teller i Wilson al lloc d'assaig de Trinity, la crisi de consciència dels savis a propòsit de l'interès de Wilson per discutir la petició de Szilard, els dubtes d'Oppenheimer enfront d'un Groves decidit a utilitzar a qualsevol preu el giny de mort, després de tot això es desenvolupa una escena trasbalsadora.

Ens trobem al centre d'una reunió, sense dubte al Pentàgon, en la qual reconeixem Groves i Oppenheimer. Enfront de Stimson, secretari d'estat de guerra, Tuckson, almirall de la Marina dels EUA.

—El bloc –digué Tuckson– acabarà amb el Japó abans de la tardor. Potser abans i tot. Guanyar la guerra utilitzant un giny semblant és deshonrós (...) Si la llanceu sense un advertiment previ, per la meua part jo em veuré obligat a dimitir.

Llavors Stimson pregunta a Oppenheimer:

—¿Quina seria l'opinió del vostre comitè a propòsit de la demostració?

En aquest moment Oppenheimer podia ben bé haver donat compte dels dubtes del seu equip, de la petició de Szilard, dels greus problemes morals suscitats per l'objectiu civil, tal com Tuckson havia suggerit.

Només ell podia parlar en nom dels savis de Los Alamos i no ho va fer. Parlant en nom d'aquest comitè consultiu d'experts, al costat de tres grans físics més, Lawrence, Compton i Fermi, es limita a arguments tècnics, justos sense dubte, però solament tècnics. Fredament tècnics i polítics.

—Si aquesta demostració fracassara, no solament no seríem capaços d'obtenir la rendició del Japó, sinó que ens quedaríem seriosament mancats de matèries físsils.

El mateix argument, el possible *fracàs*, que havia oposat a Wilson abans de Tri-

Dies d'estiu.
Nits d'estiu.
CATALUNYA RÀDIO
La ràdio nacional de Catalunya
BOLADERAS CANALDA

nity.

Aquesta escena, amb un o dos detalls d'escenificació preparats, és absolutament verídica.

El 31 de maig i, després, el 16 de juny de 1945, a pesar d'una discussió entre Oppenheimer i Szilard i un informe sobre les conseqüències que tindria la utilització de la bomba en el món i la imatge dels Estats Units, el comitè interí encarregat d'estudiar els problemes de la bomba, a partir de les recomanacions d'Oppenheimer, suggereix al president Truman:

1.- Que la bomba s'utilitze contra el Japó.

2.- Que el objectiu siga un objectiu militar rodejat de cases obreres.

3.- Que la bomba es llance sense advertiment previ perquè els japonesos no puguen concentrar els presoners americans en la zona amenaçada.

"Jo exposava les meues angoixes i els meus arguments... contra el llançament de la bomba..., però jo no donava el meu suport", dirà més tard Oppenheimer a propòsit de la petició de Szilard.

Una demostració, creia ell, podria convèncer uns científics japonesos, no uns generals fanàtics.

¿S'hauria pogut evitar Hirosmia i Nagasaki? Dues vegades li he plantejat la mateixa qüestió a Wilson.

No diu res, després somriu amb un poc de tristesa. No pot contestar-me sí i jo no vull que conteste no. A diferència d'Oppy, ell no va poder participar mai en la decisió.

—Envair les illes, amb la follia guerrera dels japonesos hauria significat perdre moltes vides... Es veritat... Ells estaven afamats, tancats dins d'un bloqueig naval... No sé... ¿Potser Truman hauria pogut enviar la bomba i els soldats?. La història és un terrible encadenament d'atzars... La mort de Roosevelt a l'abril... L'entestament de Groves que no hauria acceptat mai no poder justificar dos bilions de dòlars per a res... Els russos que volien envair el Japó per annexionar-se Manxúria i Sakhalin... Truman que volia impressionar Stalin... totes les premisses de la guerra freda.

—*¿I Nagasaki, tres dies després d'Hiroshima?*

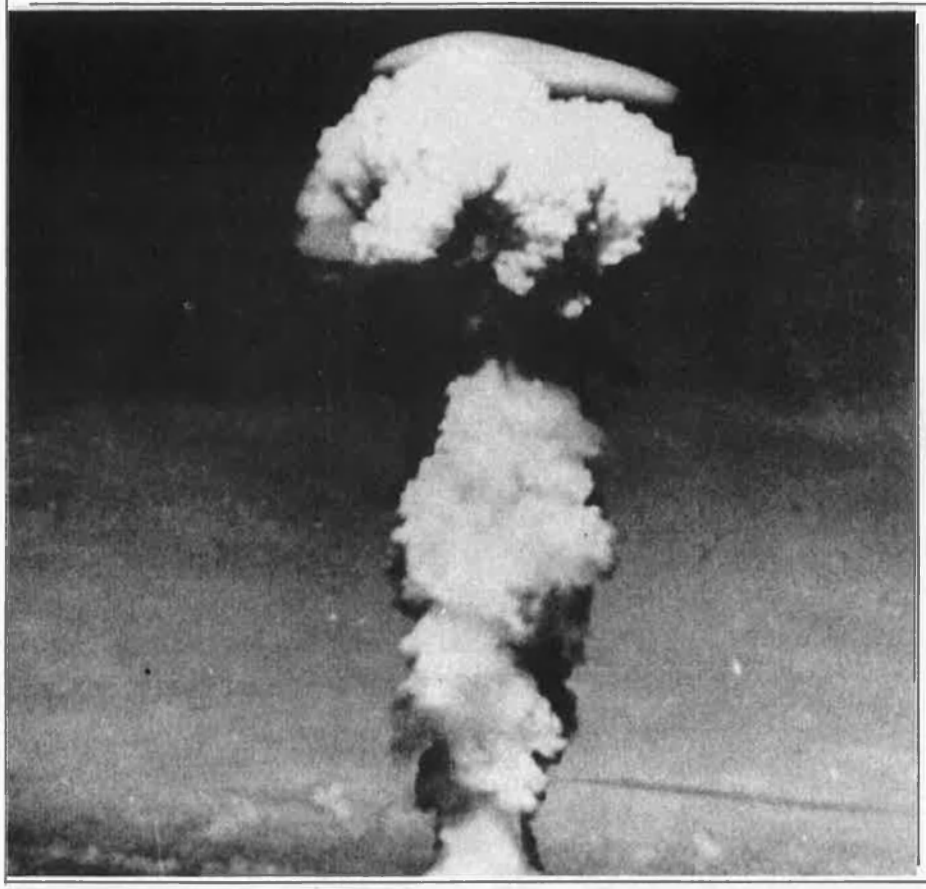
—Sí, Nagasaki... en cert sentit és un assassinat.

Per a Robert Wilson, el després d'Hiroshima va començar deu dies abans d'Hiroshima, a la fi de juliol, quan crea l'Associació de Científics de Los Alamos.

Willians Laurence, l'únic periodista que viatjava en l'avió que va bombardejar Nagasaki.

—Havíem escrit un article sobre les conseqüències que la bomba tindria sobre el món, sobre les altres bombes que prompte es produirien i sobre la impossibilitat de resistir un atac nuclear. Jo volia publicar-lo. La seguretat no va voler. Secret militar, deien. Llavors, me'n vaig anar a veure Oppenheimer. Em va dir que només tenia una solució: passar per la via militar. Ho vaig fer, però per a perdre. Dues setmanes després de Nagasaki, després d'assaborir l'horror que havia contribuït a crear, vaig reprendre l'article, el vaig reescriure i el vaig signar. Després, sense dir-los res als militars, vaig baixar a Santa Fe i el vaig enviar al *New York Times*. A l'endemà el publicaven. En fi, havia dit no a l'exèrcit.

Wilson, sempre repenjat sobre la taula, es posa a riure, després mira el cel.

—Em vaig dir a mi mateix que ja havia fet massa mal amb aquesta bomba, que no havia estat un bon *quaker*. No volia tornar a treballar mai en cap arma. No tornar a treballar mai en aquest secret mortal. No ser mai ja expert d'aquestes coses ni tan sols donar-ne el més mínim consell...

A tota hora, tot l'estiu.

de dia i de nit

CATALUNYA RADIO

La ràdio nacional de Catalunya

BOLADERAS CANALDA

Potser era egoista pel fet de no voler defensar el meu país amb el meu talent científic... Però era la voluntat egoista d'un ciutadà que vol anar al cel.

Mentre Wilson, terroritzat, rebutjava amb horror tot el que de prop o de lluny tinguera a veure amb les armes atòmiques, Teller, al seu torn, se n'anava a veure Oppenheimer buscant "suport i consell".

"Aquest laboratori que ha estat el teu, –li digué a Oppenheimer– i el seu futur són en les teues mans. Jo em quedaré si em promets que utilitzaràs la teua influència per ajudar-me a realitzar el meus objectius, la investigació sobre la bomba d'hidrogen i la prosecució dels treballs sobre la bomba atòmica".

Oppenheimer va reaccionar sense vacil.lar ni un sol moment: "Jo ni puc ni vull fer res".

"Només un home de l'altura d'Oppenheimer –dirà més tard Teller– hauria pogut interessar al govern en un projecte ambiciós. Com jo no volia treballar sense suport, li vaig dir a Oppenheimer que me n'aniria a Chicago. Ell va somriure i em va dir: "És exactament el que cal fer".

Wilson després de les hores de discussió sembla un poc cansat, però té aquell aspecte melancòlic i juganer que tenia ja en les fotos antigues, quan tenia 28 anys, a Los Alamos.

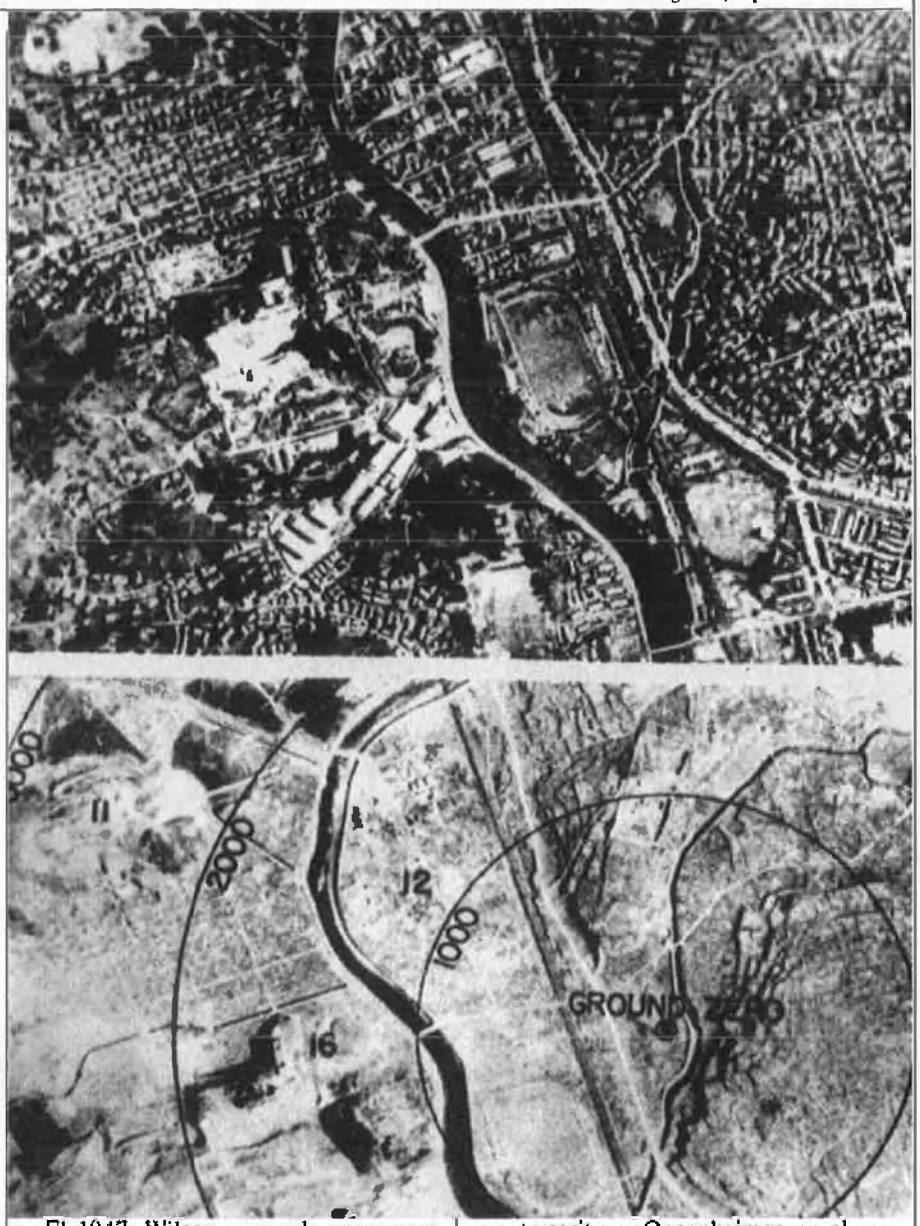
—Vaig continuar sent amic de Teller i d'Oppenheimer, ens continuàvem veient, sobretot a propòsit de conferències, però a poc a poc jo m'allunyava d'ells. D'Edward, malgrat la seua participació en l'associació, a causa de la seua obsessió per la bomba H. I de Robert perquè s'havia convertit en un conseller cèlebre i cercat, una eminència gris de la política.

Wilson s'atura un moment i mira des de les immenses finestres de sa casa les muntanyes de Nou Mèxic.

—Amb Leo Szilard, que havia decidit fer-se biòleg, com a padrí, i amb altres joves savis vam crear la Federació de Científics Atomistes, federació que al llarg dels EUA aplegava el conjunt d'organitzacions de físics nuclears que s'oposaven al desenvolupament de l'armament nuclear, de la qual he estat el primer president elegit.

Després, sempre amb Szilard i Weisskopf, vam crear el Comitè Internacional per al Futur. Amb totes les maledicciones dels conservadors, aquesta organització es proposava reflexionar, preparar projectes amb savis de tot el món: francesos, xinesos i fins i tot russos.

Nagasaki, el punt de la diana.

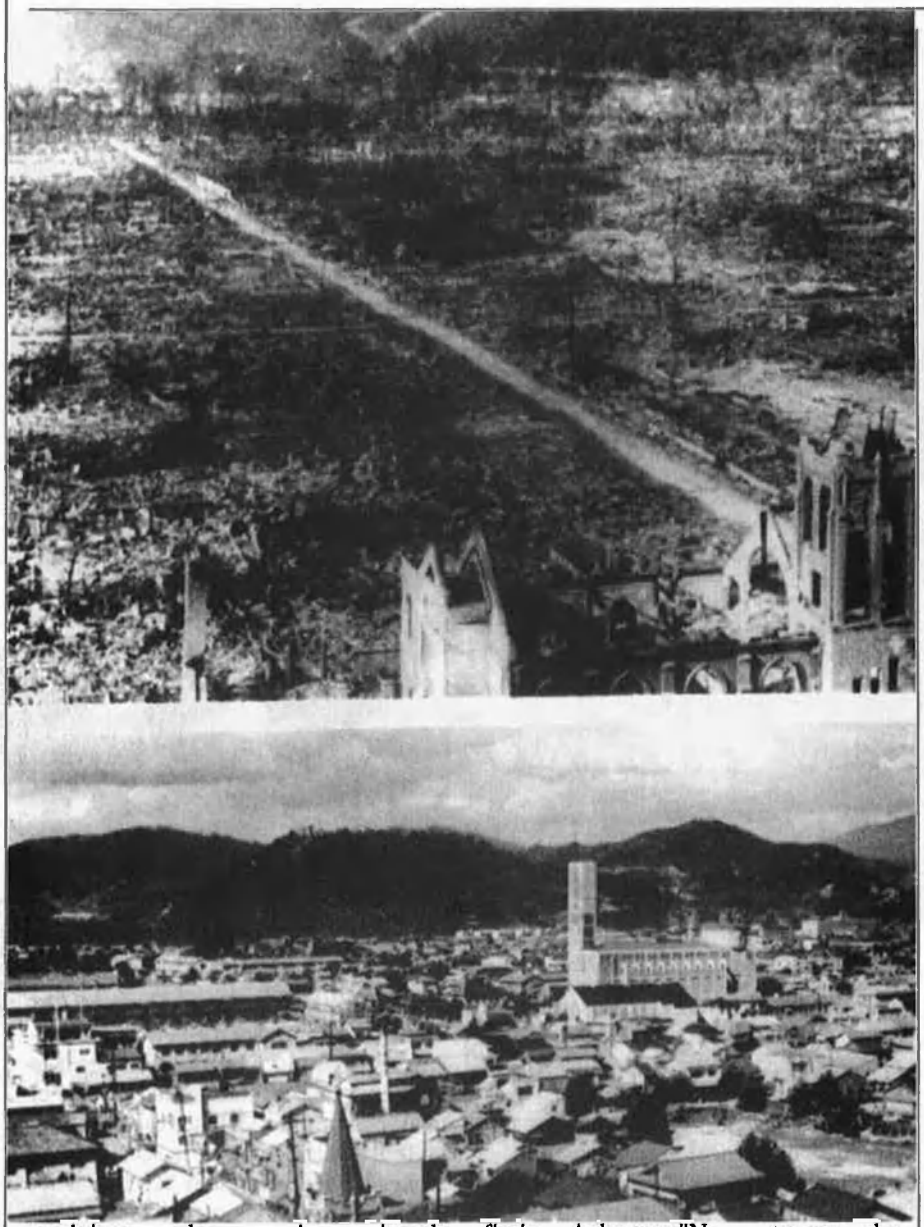
El 1947, Wilson creava la precursora de *¡Pugwash! ¡Pugwash!*, organització internacional de savis fundada el 1956 en homenatge a Einstein, que acabava de morir, i que va inspirar totalment el tractat de desarmament *Salt I* de 1972... *Pugwash* era finançada per un milionari pacifista canadenc, i les reunions s'havien de celebrar fora dels EUA per poder acollir russos i xinesos.

—En suma, –continua Wilson– jo m'havia convertit en un radical, i Oppenheimer en un home de poder, pròxim als demòcrates, a gent com Dean Acheson, el secretari d'estat per a afers nuclears, que anomenava pel nom en les nostres discussions.

Tanmateix estava d'acord amb ell pel que fa al Pla Lilienthal-Acheson, en març de 1946.

Aquest pla revolucionari, completament escrit per Oppenheimer, en el seu estil elegant, minuciós, marca el canvi moral i científic d'Oppenheimer. Preveia, en diverses etapes, la internacionalització de tota la indústria de l'armament nuclear. Els EUA. devien cedir a una entitat supranacional primer els seus coneixements, i immediatament les seues instal.lacions i finalment les matèries físsils i els laboratoris militars i les seues armes. Totes les armes nuclears.

La Unió Soviètica com el conjunt de països que acceptaren el pla haurien d'acceptar inspeccions estrangeres. Menys d'un any després d'haver creat l'arma de l'apocalipsi Oppenheimer firmava un document polític, esborrant amb un sol gest la superioritat nuclear del seu país, anticipant-se a tots els tractats de no-proliferació nuclear i anunciant els plans de desarmament que es

produiran en els anys seixanta, i molt després de la seua mort, l'era Gorbatxov.

Aquest somni no duraria.

Harry Truman, abans de fer aprovar el tractat als russos, el confia a un financer riquíssim, un senador de 75 anys, reaccionari, la vella Amèrica.

Oppenheimer comprèn immediatament la significació d'aquest gest: es tracta d'un assassinat pur i simple del seu projecte.

"Aquell dia –diu– vaig abandonar qualsevol esperança, però no era encara el dia en què devia confessar-ho públicament".

Dean Acheson, perquè no es desesperara, el porta a veure a Truman.

"Senyor president, tinc sang en les meues mans", digué Oppenheimer a Truman.

Truman, sorprès, roig de còlera, li confiaria a Acheson: "No em tornes a dur ací aquest home. Al capdavall només ha construït la bomba. Sóc jo qui l'ha enviada".

El maig de 1949, Hongria cau en mans comunistes. La guerra freda accelerarà el procés de nuclearització, perquè en aquell moment l'URSS ja té la bomba.

Truman i la major part del seu estat major es plantegen la qüestió d'un Los Alamos 2, per a la superbomba. ¿Pot la bomba H retornar el poder nuclear i la superioritat americana?

Decideixen consultar el comitè que presideix Oppenheimer. Aquest comitè consultiu es reuneix el 29 i 30 d'octubre. Colp d'efecte. Si proposa intensificar els esforços per produir armes atòmiques tàctiques, afirma clarament que la superbomba pot ser un "element de genocidi" i que, per tant, "no s'ha de fabricar".

Pel febrer de 1950, Washington descobreix que un dels savis de Los Alamos, Klaus Fuchs, ha tramès informació a l'URSS de 1942 a 1949. Truman, escoltant les queixes del Consell de Seguretat sobre la pressió cada vegada més forta de l'exèrcit de l'aire i contra l'opinió d'Oppenheimer, decidirà encetar un vast programa de recerca de la bomba H.

Uns mesos després, a partir d'una falsa denúncia, com qualsevol altra de les moltes que es produïen en aquella època, el senador McCarthy deixa entendre que Oppenheimer és un espia soviètic.

Quan comença el procés d'Oppenheimer per l'abril de 1954, Robert Wilson, que ja no pot suportar veure que els qui ahir lluitaven per un *govern mundial*, avui només pensaven en *la defensa del món lliure contra els rojos*, se'n va a França.

Weisskopf, un dels antics de Los Alamos, que, amb Wilson, va estar en totes les lluites a favor del desarmament, desitja fugir d'aquesta amèrica de McCarthy. No obstant, es mantindrà al costat del seu amic Oppenheimer des de 1938 per donar-li suport al llarg de tot el procés.

M'he trobat amb Victor Weisskopf a sa casa, una casa espaciosa a dues passes de la Universitat de Harvard, prop de Boston.

"L'atmosfera –recorda des de l'altura de les seues 82 primaveres– era atroç. Van escorcollar tot el passat de simpatitzant comunista d'Oppenheimer com si fóra una infàmia. Després de tants anys, Oppenheimer era espiat pel FBI. No tenia vida privada. Han aparegut quilòmetres de cintes amb els interrogatoris de Los Alamos: un dossier enorme, classificat com a secret militar, al qual la defensa no tenia accés. El tribunal havia estat triat pel comitè de l'Energia Atòmica, que feia d'acusació. Tot estava decidit per endavant. Perquè no es tractava d'un vertader procés, sinó d'una enquesta per saber si Oppenheimer podia guardar la seua *Q Clearance*: la possibilitat de mirar els secrets nuclears de l'estat".

"Oppenheimer –continua Ewiskof– a causa de la seua franquesa i del rebuig arrogant de la ignorància s'havia fet molts enemics en els corredors del poder. Sobretot quan va refusar donar suport a la bomba H. Lewis Strauss, el nou president del Comitè de l'Energia Atòmica, i els caps de l'exèrcit de l'aire s'havien compromès a posar fi a la seua influència política, en fi, s'havien compromès a carregar-se'l".

Teller, al començament vacil.lant, però

Hiroshima, tal com era i tal com és.

empès per Strauss, sense el qual no hauria pogut esdevenir el pare de la bomba H, va participar finalment en aquesta mascarada.

A la pregunta: *¿Creu vostè que el doctor Oppenheimer, sí o no, representa una amenaça per a la seguretat?* Teller contestà durant el procés:

"Freqüentment em trobava amb total oposició amb ell, i si he de dir la veritat, la seua actitud em semblava sovint complexa i inexplicable. En aquest sentit puc dir que m'hauria agradat veure els interessos vitals del nostre país en unes altres mans, en mans d'algú que jo poguera comprendre millor i amb qui tinguera un poc més de confiança".

I després dóna mitja volta i, amb el rostre seriós, s'aproxima a la butaca de cuiro on s'asseu Oppenheimer, li dóna la mà i li diu: "Ho sent molt".

"Després del que acabes de declarar –li contestà Oppenheimer– no entenc res del que volies dir".

Teller li acaba de donar el colp de gràcia final. En fi, ell seria el rei en lloc del rei. Ell, el genial inventor de la bomba H, esdevenia el nou físic del poder.

Llançava la més terrorífica arma de la història de la humanitat. Desafiava el poder militar soviètic, feia entrar tot el planeta en una cursa guerrera que arribava als límits de l'anihilament. En vint anys, l'estoc nuclear era capaç de fer volar milers de vegades el nostre planeta.

Edward Teller no s'aturarà ací. Ell mateix ha elaborat i ha posat en marxa el projecte de la *Guerra de les Galàxies* sota el govern Reagan: una militarització nuclear de l'espai que centenars de científics d'anomenada dels cinc continents consideren una monstruosa follia. Ací estem amenaçats per la pitjor de les guerres al.lucinants, que en el millor dels casos si es produïra un accident en l'alta atmosfera alteraria per sempre la capa de gas que ens protegeix de les radiacions solars.

Teller, l'home que volia reemplaçar Oppenheimer, ha esdevingut per a la Història el doctor Folamour.

Després del seu procés, Robert Oppenheimer i Robert Wilson s'han tornat a trobar com a grans amics que pertanyen al mateix món.

Wilson parla de l'Oppenheimer d'aquell moment, torturat, deixant-se cremar a poc a poc, però també molt generós, amb amor.

—Feia la impressió d'estar marcat, crucificat fins i tot. Oppenheimer pensava que tenia una responsabilitat davant el món, contra totes les guerres. Havia estat ferit per la pèrdua de la seua *Q Clearence*, la seua clau dels secrets nuclears, la seua porta als corredors de la política, com un robatori, com una tragèdia. Potser s'estimava massa el poder. Jo li deia que hauria de festejar la seua llibertat. ¿Per què continuar sent un condemnat funcionari d'un poder que no aconseguirà mai? També podia tornar a convertir-se en un científic. ¿Per què sentir-se infeliç?

Ell s'agafava a la seua pipa, als seus cigarrets fins a caure malalt. Va morir d'això, d'un càncer de gola el 1967.

Al llarg dels dotze anys del seu procés fins a la seua mort, Oppenheimer escriu sobre la funció de la ciència i els deures morals dels savis. Viatja molt, tot el món el convida, l'honora, fins i tot el Japó el 1960. Però més que viatjar, erra. Trist, sempre trist.

© Ariel Kyrou
Traducció: V.H.E.

El retorn

Àngels Barceló

La nevera buida, la llibreta en vermells perquè durant la meva absència ha arribat una VISA traïdora, una pila de cartes entre les quals, com cada setembre, hi ha una participació de casament, les plantes del menjador mortes per falta d'aigua... Aquests i molts d'altres són símptomes inequívocs que demostren que s'han acabat les vacances.

Després de cinc setmanes fora de casa el retorn es presenta com la reconciliació amb la quotidianitat. Es fan propòsits de treball o d'actituds com si després d'una pausa la vida tornés a començar i nosaltres la volguéssim fer una mica diferent a la de la temporada passada (em prometo que aquest any no treballaré tant, X no aconseguirà deprimir-me, contindré els meus atacs de mala llet...). Però en el fons tot això es queda només en propòsits.

La primera depressió arriba quan el dia que tornes no pots sopar perquè a casa no hi ha menjar. El primer atac de mala llet arriba quan a la llibreta no tens diners i encara no han ingressat la nòmina. El primer atac de melangia arriba quan el ficus que havies cuidat durant tot l'hivern s'ha decidit deixar el món dels vius. En menys d'un minut tots els propòstis se n'han anat a orris. La felicitat ha durat tan sols el trajecte en taxi des de l'aeroport fins a casa. Massa curt.

Però, tot i això, continuem estant convençuts que la temporada que ara comença serà diferent. Això si, m'he plantejat revisar els propòsits de bones intencions pels volts de Nadal. És una altra oportunitat per dir any nou, vida nova. De moment ja he anat a la plaça i he omplert la nevera, m'han ingressat la nòmina i he reposat les plantes a les quals ja torno a parlar amb tota normalitat.

Les vacances han estat, doncs, una pausa en el temps. Ara queden sis mesos per recordar el que hem fet aquest estiu i cinc per preparar el que farem l'estiu que ve. Vist d'aquesta manera, l'hivern és molt més suau i si no, el farem suau rient-nos de tot el que ens havíem proposat en tornar de les vacances.

¿Per què aquesta mania gairebé tots els mortals de creure que les coses canvien només perquè un mes a l'any fem una activitat diferent? Potser és millor que cada dia de l'any ens el prenguem com un tornar a començar. Així, potser tot aniria millor, posant la il.lusió de la novetat a tot el que aquest hivern *tornarem* a fer.

La síndria

Josep M. Fonalleras

Les manipulacions genètiques ens poden conduir a un univers estrany, o, si més no, mitològic. Vaques amb característiques d'ocells, pardals la cagarada dels quals pot servir per a fabricar formatges en cadena, ratolins amb erra-hacs similars a les dels homes, i homes i dones amb codis moleculars que vés a saber on han nascut.

Les fruites i les verdures, per la seva banda, ja han iniciat fa temps una lluita a mort contra la peresa dels humans amb les armes fabricades als laboratoris. Per poder tornar a formar part de l'univers alimentari, les síndries i les peres, segons llegeixo en un informe, han patit modificacions i ja es venen a l'engròs sense les llavors que les feien incòmodes, si no al paladar, sí a la paciència dels consumidors. He de reconèixer que sóc un dels milers de ciutadans que no tasten la dolçor dels melons d'aigua per mandra d'haver de superar els entrebancs de color negre, generadors, tot sigui dit, de noves lleves de la fruita en qüestió. No menjo síndries, d'acord, però em sembla que és una beneiteria comercialitzar síndries sense grans. A veure: parlo de beneiteria ecològica, per dir-ho d'una manera original, no d'estupidesa comercial, perquè els experts diuen que aquesta mena d'aliment es ven molt més bé sense obstacles.

Per ingerir com Déu mana una síndria abans s'ha de patir. Abans durant l'acte de menjar-la (perquè n'hi ha que es dediquen a fer fora les llavors sobre la marxa, escopint els grans amb una certa dosi de mal gust) s'ha de realitzar una operació calmosa i relaxada. Tranquil.la, sense presses, gaudint tant de la síndria (de la síndria que ens espera) com de l'ambient, de la xerrada dels contertulis, de les picades de mosquit i de l'aroma de platja amb *aftersun* que ens visita a la pineda.

El greu de tot aquest panorama, però, és que la síndria que ens ocupa només és una part del negoci fenomenal que els uns i els altres ens estan preparant. També hi ha raïms i tomates sense grans, i melons (¿quin mal fan els plomalls dels melons, farbalans que els sostreiem sense pudor?), i peres, el cor de les quals ha anat a parar al cul de la fruita per tal que el consumidor no pateixi en excés.

Aquests invents no m'agraden, encara que em facin la vida més fàcil. A més a més, ens obligaran a canviar el codis morals. ¿Qui sabrà, si no, d'aquí a uns anys què volia dir "de mala llavor no pot sortir bon fruit"?

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

Els fills dels capellans

M'he passat la part més substanciosa de l'estiu llegint dos considerables volums d'història medieval. Concretament d'història valenciana del segle XIII, en temps del nostre pare Jaume I (a propòsit: ha passat el 750 aniversari de tot allò, i no li han dedicat a València cap avinguda o plaça important, coses de la vida). He llegit aquesta història com s'ha de llegir, atentament, amb notes, documents i citacions en llatí, i n'he après moltes coses. Jo ja sabia, fa temps i contra l'opinió de molta gent del ram, que els europeus venim de l'Edat Mitjana, i que allà es troba pràcticament tot, i l'arrel i explicació de moltes coses. Però llegint els volums de Robert I. Burns, *El regne croat de València: reconstrucció d'una frontera del segle XIII*, les coses que es troben són sorprenents i inesgotables. Eren una gent tan moderna, els primers pobladors cristians d'aquest *far-west* valencià, que ho veus i no t'ho creus. Per exemple, en la cosa dels capellans.

La cosa dels capellans ha estat, d'ençà d'uns quinze segles si fa no fa, la cosa de les dones. I encara dura: si desenes de milers de senyors rectors han penjat els hàbits (per no parlar dels centenars de milers d'aspirants a l'ofici que els han penjat a mig camí), és en gran part per causa de les dones. No fa moltes setmanes es va reunir una mena de congrés mundial de rectors (legalment ex-) casats, amb la senyora i els nens. Feia molt de goig. Els homes volien seguir sent rectors, però volien tenir dona i fills. Bé: els nostres capellans del segle XIII ho tenien perfectament assumit. La jerarquia no, però el clergat normal i corrent sí. La jerarquia, és a dir, els bisbes, en persona i a través dels sínodes diocesans, resulta una font preciosa d'informació sobre allò que feien els seus subordinats. No hi havia mans. Llegir els passatges de les *Constituciones synodales* dels primers bisbes valencians és una autèntica delicia. Protesten, els de la mitra, que els capellans de fora de la capital hi acudien massa sovint, i no per causes pies, sinó per barrejar-se en "accions il.lícites i poc honestes", com ara per exemple acudir als "espectacles i danses (?) de dones". A banda d'això, els senyors rectors anaven vestits de manera massa llampant i virolada, portaven armes, jugaven als daus, i "molts s'embriaguen sense vergonya, i la seua ebrietat resulta en escàndol de molta gent". El bisbe amonestava, però com si res.

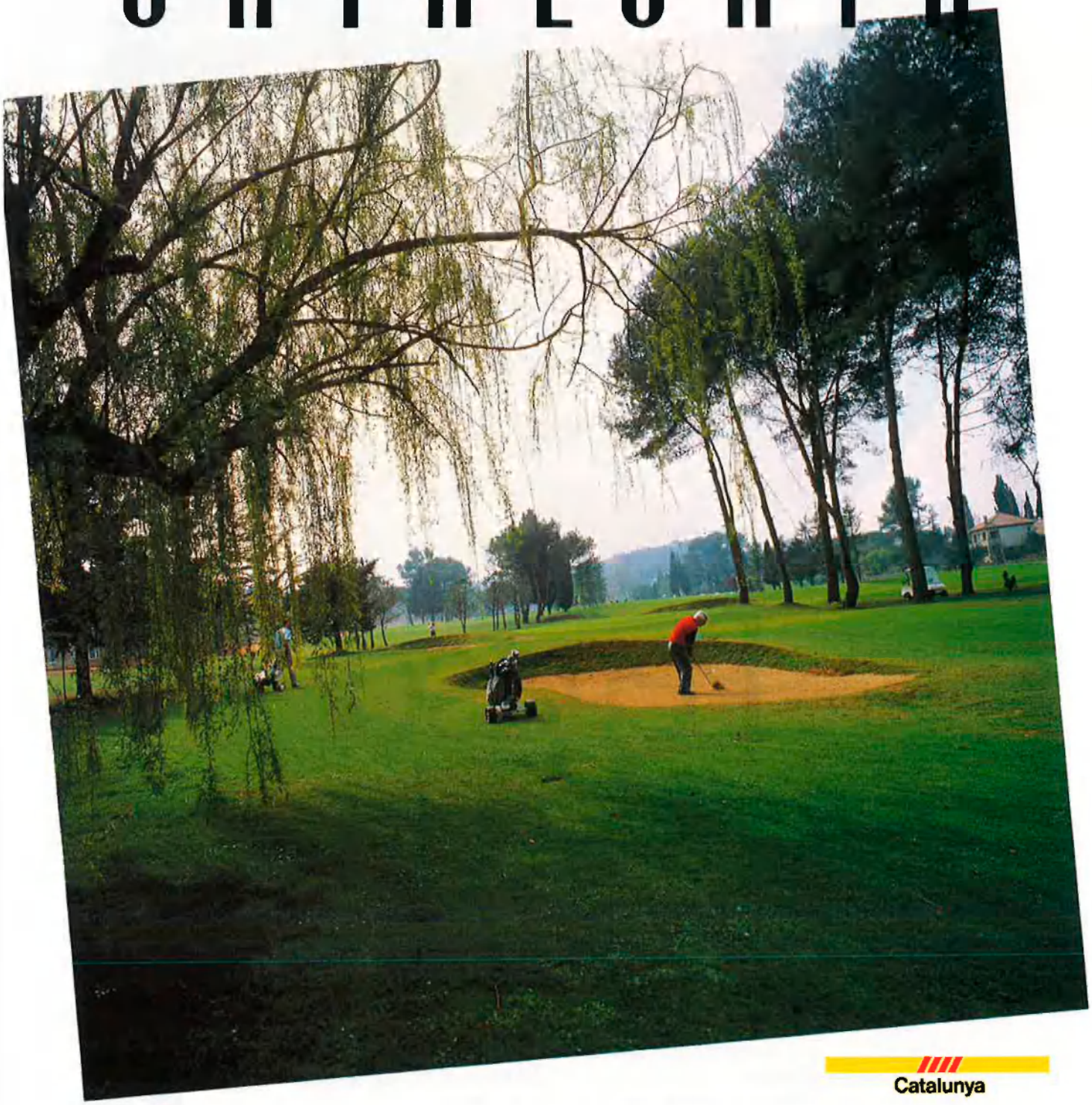
Quan arriba el tema de les dones i els fills, la cosa es complica. Com que devia ser tan freqüent, i tan mal de controlar, el bisbe ordena que almenys "els sacerdots no porten els seus fills al servei de l'altar (és a dir, que no els facen servir d'escolans seus), perquè és cosa d'escàndol". També és cosa que no es pot tolerar que els senyors rectors, amb els béns de les parròquies que governen, es dediquen a comprar "possessions immobles en benefici dels seus fills", cosa de la qual han d'apartar-se, per una mica de respecte. Perquè el fet que els capellans tingueren fills no sembla que fóra motiu de rebuig, ni res de particular. Al *Llibre del Repartiment* de València, amb tota naturalitat, apareix una propietat a nom d'un "Gerard... sacerdot, amb la seua filla Berga". Ho apunten, i punt. Els capellans, evidentment, tenien a casa la "concubina" i els fills, i no se n'amagaven gens ni mica. Els bisbes s'emprenyaven, i els rectors tan tranquils: "com que moltes vegades, tant als sínodes com en les visites de les esglésies, vam amonestar els clergues que havien d'apartar-se de les concubines i viure honestament, i com que molts no s'han molestat a corregir-se...", si no es moderen els posaran una multa. I si no se separen dels fills de *tam damnato coitu,* una altra. Després s'hi fiquen pel mig el rei i el Furs, contra el pobre "clergue... que haja muller", i tampoc no en trauen res. I el bisbe següent, igual: "prohibim que qualsevol diaca, sotsdiaca o sacerdot de la ciutat o diòcesi de València, no *presumesca* de tenir els seus fills il.legítims a la casa on viu". O siga: que tinguen dona i fills, passa. És normal i ho sap tothom. Però que no ho mostren massa descaradament, que no els tinguen d'escolans, que no els compren cases amb els diners de l'església, i que no s'instal.le tota la família a la casa rectoral.

Després vingué la Inquisició, vingueren més concilis, més prohibicions i més mà dura. Tot per ganes de fer la punyeta al personal, i per no seguir les tradicions. Devien ser una gent robusta i sana, aquells capellans: feien el seu ofici, construïen esglésies i confortaven els escassos cristians en aquella terra de moros,... i bevien, jugaven, tenien dona i fills. Sobretot, en aquest tema, ho tenien clar: ells a fer el fet seu, i el bisbe que vaja fent sermons. No sé si els començaren a sotmetre a força de multes: deu morabatins d'or o trenta eren molta moneda.

Llegint aquells textos de fa més de setcents anys, m'ha entrat com una mena de solidaritat entranyable amb els capellans amb fills. Amb aquells que havien de pagar multa, sobretot.

GOLF, TOT L'ANY A

CATALUNYA

Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

Pegaso gira a su favor.

Existen grandes profesionales que precisan y exigen lo mejor. Hombres que necesitan una herramienta de trabajo en la que poder confiar absolutamente.

Por eso crecemos. Por eso avanzamos. Por eso giramos a su favor. Nuestra voluntad y nuestro esfuerzo es estar a su lado y ofrecerles los mejores vehículos, la mejor asistencia, el mejor trato humano.

Para los profesionales del transporte, Pegaso gira a su favor.

PEGASO